

- **Za štirijezičnost v Kanalski dolini. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 41, 1. 11. 2019, str. 2**

Pobuda društev

<https://www.novice.at/novice/lokalno/za-stirijezičnost-v-kanalski-dolini/>

Kanalska dolina. Toponomastika v italijanščini, nemščini, slovenščini in furlanščini ob začetku in koncu vasi in krajev ter ob začetku in koncu občinskih ozemelj v Kanalski dolini, z istim grafičnim dostojanstvom v vseh štirih jezikih na eni sami tabli – tak je predlog društev nemške in slovenske skupnosti v Kanalski dolini, »Kanaltaler Kulturverein« in Združenja »Don Mario Cernet«.

V pismu, ki sta ga naslovila županom občin Trbiž, Renzu Zanetteju, Naborjet-Ovčja vas, Borisu Preschernu, in Tablja, Ivanu Buzziju, predsednika obeh društev Alfredo Sandrini in Anna Wedam prosita za uveljavljanje vidne štirijezičnosti na podlagi veljavnih zakonov. »Večjezičnost je stoletna vsakdanjost v Kanalski dolini. Dandanes lahko pri nas govorimo o štirijezičnosti in to je edini primer v Italiji. Vendar že v preteklih stoletjih, ko je bila Kanalska dolina sestavni del avstrijske Koroške, se je lahko govorilo o dvojezičnosti – z nemščino in slovenščino. Naša večjezičnost predstavlja element, ki zaznamuje naš teritorij. Trenutno nadgrajujemo že opravljene izkušnje in našo večjezičnost krepimo tudi na šolskem področju, in sicer s spodbudnimi rezultati,« ugotavljata predsednika. Iz tega izhaja prošnja: »Pozivava naslovljene občinske uprave, naj preučijo možnost, da bi postavile table s toponimi v štirih jezikih ob začetku in koncu krajev v Kanalski dolini ter na začetku in koncu občinskih ozemelj.« Ob upoštevanju enakega kulturnega dostojanstva vseh jezikov, ki jih govorijo na teritoriju in ob spoštovanju zaščitnih zakonov, društvu prosita, da bi bili na tablah toponimi v štirih jezikih deležni istega grafičnega dostojanstva.

Poleg močne kulturne vrednosti bi pobuda imela turistično pomembnost, saj bi preko nje večjezičnost takoj postala zaznavna značilnost, ki kraje v Kanalski dolini razlikuje od tisočih drugih krajev. Drugje v Italiji je lahko namreč govor največ o trijezičnosti in trijezični toponomastiki; v Kanalski dolini pa govorijo kar štiri jezike, ki jih s povezanimi različicami država Italija uradno priznava in ščiti.

Društvi poudarjata, kako je že približno dvajset let vprašanje zakonsko urejeno; hkrati so potrebni finančni viri prav v zaščitnih zakonih za jezikovne manjšine.

Da bi olajšali pravilno pisanje toponimov, tudi ko bo že postavljene table v prihodnjem potrebno obnavljati, sta društvi »Kanaltaler Kulturverein« in »Don Mario Cernet« pripravili seznam toponimov. Naj bi bili v štirih jezikih, in sicer v italijanščini, nemščini, slovenščini in furlanščini za kraje od Kokove do Dipalje vasi; v italijanščini, furlanščini in nemščini za del Tablje, ki se nahaja na levi strani Tabelaškega potoka in za Mokrine ter v italijanščini in furlanščini za del Tablje na desni strani Tabelaškega potoka in ostale vasi. Po takšni rešitvi bi noben od govorjenih jezikov ne zaostal v iskanju vedno boljšega sožitja med raznimi kulturnimi dušami Kanalske doline.

- **Zahvalni govor Marjana Sturma. Marjan Sturm. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 41, 1. 11. 2019, str. 2**

Predsednik RS Borut Pahor odlikoval Sturma z Redom za zasluge

<https://www.novice.at/novice/lokalno/zahvalni-govor-marjana-sturma/>

Spoštovani gospod predsednik, ekscelence, dame in gospodje, prijatelji in prijateljice!

Dolgoletni in legendarni avstrijski zvezni kancler dr. Bruno Kreisky je enkrat dejal, da se zgodovina maščuje mladim revolucionarjem na ta način, da morajo v starosti nositi odlikovanja in frak.

Ta usoda je zdaj doletela tudi mene. Pa v moji mladosti ni kazalo, da bom stopil v politiko. Rojen v kmečkokatoliški družini, bi moral po želji očeta ubrati pot duhovnika. Pot me je vodila v antiavtoritarno dijaško in študentovsko gibanje in tedaj smo opazili, da je generacija naših staršev travmatizirana zaradi nacionalsocialističnega pregona in trpljenja. Kot mladi nismo mogli razumeti, da so naši starši tiho in prestrašeni. Naš odgovor so bile akcije za postavitve dvojezičnih napisov in izpolnjevanje člena 7 ADP. Kasneje sem ob študiju zgodovine spoznal, da je povojni razvoj imel različne faze, na začetku se je uveljavila Churchillova teza, da je treba pozabiti na grozodejstva nacizma in gledati v prihodnost. To je seveda šlo na račun žrtev holokavsta in sploh žrtev nacizma. Sensibilnost do nacizma se je razvijala iz leta v leto in v Avstriji je šele Waldheimova afera prinesla preobrat. Me je pa že tedaj fasciniralo, kako sta Nemčija in Francija po letu 1945 obdelali kruto skupno zgodovino in presegli aktualne travme in stare zamere. Francozi in Nemci so se odločili za spravo, ampak ne neko površno spravo, temveč za resnico in spravo. To pa pomeni pripravljenost za dialog, za izmenjavo stališč in konstruktivno medsebojno približevanje. Pribl. 50 let kasneje sta Mandela in De Clerc v Južni Afriki ubrala isto pot z ustanovitvijo komisije za resnico in spravo kot model prehoda iz rasistične diktature v demokracijo. Škof Desmond Tutu, ki je svetoval Mandeli je v enem članku zapisal, da so imeli pred očmi različne modele spremembe južnoafriškega režima, da pa niso hoteli ponoviti evropskega modela, kjer so zmagovalci, občasno postali tudi storilci.

Poleg tega me je fascinirala nemška znanstvenica Aleida Assmann, ki se v svojih knjigah zavzema za dialoški način spominjanja.

Medtem ko monološko spominjanje postavlja v središče lastno trpljenje, daje dialoško spominjanje prostor lastnemu trpljenju, v svoj spomin pa sprejme tudi trpljenje, ki je bilo storjeno sosedu. Dialoško spominjanje ni trajen etični pakt za spominjanje, temveč skupno zgodovinsko védenje o menjajočih se konstelacijah storilcev in žrtev v ločeni travmatski zgodovini nasilja.

Iz tega prepričanja sem začel pogovor, razgovor in dialog z dr. Feldnerjem od Koroškega Heimatdiensta in začela sva kot prvo ustvarjati konstruktivnejšo vzdušje v deželi. Med drugim sva ugotovila, da moramo narative okoli plebiscita spremeniti. V Velikovcu prirejamo zdaj že 7 let prireditev ob grobišču, kjer je pokopanih 12 majstrovcev in 4 koroški brambovci. Našla sva geslo: »Umrli so v veri v svojo domovino, ker politika ni našla konstruktivne poti za rešitev mejnega vprašanja.« Naslednje leto bomo ob 100-letnici plebiscita postavili spomenik, na katerem bodo zapisana vsa imena padlih z obeh strani, ne po nacionalni ali državni pripadnost, temveč po abecednem vrstnem redu. S tem sledimo Francozom, ki so leta 2014 v bližini Pariza postavili eliptičen spomenik, na katerem je zapisanih 500.000 imen padlih iz prve svetovne vojne in to po abecednem vrstnem redu.

Spoštovani gospod predsednik!

Zahvaljujem se Vam za to visoko odlikovanje. Vem, da v Sloveniji moja politična pot ni naletela povsod na odobravanje. Tudi znotraj slovenske manjšine ta pot ni bila povsod sprejeta, večina tako znotraj manjšine kot znotraj večine pa jo podpira. Moje prepričanje je sledeče: mi vsi smo danes v Evropski zvezi in gradimo evropsko integracijo. Mi vsi smo odgovorni, da ustvarimo mir, sožitje in sodelovanje.

Alpe-Jadranski prostor je prostor jezikovne in kulturne raznolikosti. Če bomo znali preseči stare zamere in travme, bi ta naš prostor lahko bil zgled za Evropo v malem. In v taki konstelaciji bo tudi

manjšinam šlo dobro. Evropska ideja se gradi v malem. Dialog ni cesta enosmernica, predpostavlja pripravljenost za raz- in pogovor z obeh strani, je občasno zelo težaven, a ni alternative k njemu. Zahvaljujem se vsem mojim sodelavkam in sodelavcem, ki so verjeli v pravilnost moje politike, moji družini, ki me je vseskozi podpirala, zahvaljujem se tudi predlagateljem, ki so me predlagali za to visoko odlikovanje in ob koncu se zahvaljujem Vam, spoštovani gospod predsednik, da ste sprejeli to odločitev o odlikovanju.

Še enkrat najlepša hvala.

- **Med prazničnim praznovanjem in razmišljajočim spominjanjem. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 41, 1. 11. 2019, str. 3**

Od 26. oktobra – 2. novembra

<https://www.novice.at/novice/med-praznicnim-praznovanjem-in-razmisljajocim-spominjanjem/>

Dubaj. Medtem ko je avstrijski zvezni predsednik Van der Bellen doma v svojem nagovoru za državni praznik, 26. oktobra, pozival k premagovanju nasprotij, v skupnem da je pogosto najti boljše rešitev, je avstrijski veleposlanik v ZAE rojakinje in rojake v Perzijskem zalivu presenetil s posebno čestitko. Na iniciativo avstrijske ambasade v Abu Dabiju so Združeni arabski emirati (ZAE) Avstriji čestitali ob državnem prazniku ter sloviti Burdž Kalifa – najvišjo, 828 metrov visoko, zgradbo sveta – osvetlili v barvah avstrijske zastave. Z ambasade pa so s čestitko na socialnem omrežju sporočili veselje nad tem, da je v čast avstrijskemu prazniku fasada Burdž Kalife v Dubaju zablestela prvič v rdeče-belo-rdečih barvah.

Tako kakor je upravičeno in pravilno, da se ljudje in države spominjajo svojih svetlih dogodkov in trenutkov iz preteklosti, tako sta človek in družba tudi pozvana in dolžna, da dajeta dostojen prostor temnejšim dogodkom iz zgodovine in tihemu spominu na svoje rajne in žrtve žalostnih minulih dogodkov. Prva dneva v novembru namenjamo v našem kulturnem krogu prav slednjemu. Kakor je veselo praznovanje potrebno za dviganje in utrjevanje optimi-zma in življenjskih moči, tako sta osebno spominjanje in zgodovinski spomin nepogrešljiva in dragocena za ostrenje zavesti in urejanje notranjega kompasa, da nas varneje vodita na prihodnjih stezah mimo starih brezen in vedno znova pretečih nevarnosti ponavljanja zlih dejanj.

- **For Forest. Neomejena privlačnost narave. Lojze Wieser. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 41, 1. 11. 2019, str. 3**

<https://www.novice.at/kultura/for%e2%80%88forest-neomejena-privlacnost-narave/>

Kar se je pred 50 leti kot risba začelo, se je po petdesetih dneh kot umetniška inštalacija FOR FOREST na celovškem stadionu ta teden končalo. Dvestotisoč ljudi od blizu in daleč je romalu v stadion in si ogledalo GOZD v njem.

»Neomejena privlačnost narave« se je porodila kot risba Maxu Peintnerju 1970/71 (svinčnik), ki se je vprašal, kaj bi bilo, če gozda ne bi bilo več oz., če bi edinole bil še kot razstavni objekt v stadionu? Nemško-švicarski umetnik Klaus Littmann je po tridesetih letih svoje sanje s pomočjo sponzorjev udejanjil na celovškem stadionu in z 299-imi drevesi na nogometnem igrišču ustvaril inštalacijo po zamisli risbe. Žogo je zamenjalo šumenje gozda, žvrgolenje ptic je nadomestilo navijaške krike.

Izziv je bil, postaviti prerez vseh evropskih raznolikih, mešanih dreves (Mischwald) in s tem usmeriti pozornost na dejstvo umiranja gozdne kulture, usmerjanja njene pridelave v monolitsko. Kakor da bi gledali v zrcalo naših družbenih procesov – usihanje raznolikosti in preraščanje v enoličnost.

V času klimatske krize je inštalacija, ki so jo podprli daljnogledni deželni in mestni politiki moralno ter podjetja fiskalno (Riedergarten, Strabag idr.), je s tem bila v pravem trenutku na pravem mestu. 4170 mednarodnih »klippingov« je doseglo več ko 9,2 milijarde ljudi po svetu, oglaševalska moč presega 13 milijonov evrov, 200.237 obiskovalcev si je gozd v stadionu osebno ogledalo. Klipping o projektu For Forest oskarjevega nagrajenca Leonarda di Capria je dosegel zavidljivih 760.000 všečkov ...

Na zaključni tiskovni konferenci je glavni sponsor Herbert Waldner, Riedergarten, izjavil, da je v Celovcu dozorela ideja, ki odslej potuje v svet. Celoten GOZD FOR FOREST bodo preselili v nižjeavstrijski Tullnerfeld, kjer nastaja na 160 hektarjih mesto brez CO₂. Tam naj bodo univerzitetne in znanstvene institucije ter leadingpartner »R20 Austrian World Summit« pod pokroviteljstvom avstrijskega predsednika Van der Bellna in mednarodno znanega kalifornijskega guvernerja in igralca Arnolda Schwarzeneggerja začeli s sistematičnimi pripravami na podnebno konferenco, v kateri bo odigral omenjeni GOZD izjemno vlogo.

Kar je bila nekoč risba in je vzkipelo v Celovcu, obeta v sodelovanju z alpsko-jadranskimi in svetovnimi znanstveniki vsemu svetu ponuditi nov način gledanja na naš planet ter postati viden in nepreslišen glas pri iskanju poti iz klimatske krize. FOR FOREST je »neomejena privlačnost narave.« Po Paracelsusu torej: Kjer je bolezen, raste tudi zdravilo!

• **Wolfgang Petritsch v Slovenskem inštitutu na Dunaju o svojem življenju in delu. Avtor: Lev Detela. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 41, 1. 11. 2019, str. 4**

<https://www.novice.at/novice/intervju/wolfgang-petritsch-v-slovenskem-institutu-na-dunaju-o-svojem-zivljenju-in-delu/>

Kot je povedal v pozdravnem nagovoru predsednik Slovenskega inštituta na Dunaju Herbert Seher, sodijo k številnim pobudam inštituta predstavitve dogajanja v treh s Slovenci poseljenih dvojezičnih južnokoroških pokrajinah Rož, Podjuna in Zilja. V tem okviru je na skupni prireditvi z Inštitutom za avstrijske vede (IÖK) 24. oktobra pomembni rojak iz Roža Wolfgang Petritsch spregovoril o svoji razgibani življenjski poti in bogati poklicni dejavnosti.

V pogovoru z urednikom tiskovne agencije APA Stefanom Vospernikom se je vrhunski diplomat Petritsch najprej zaustavil v svojem rojstnem Rožu. Rojen leta 1947 v slovenski družini, je mladost preživel v Glinjah pri Borovljah. Na zanimiv način je opisal v lastnem otroštvu in mladosti doživeto koroško ozračje z asimilacijskimi pojavi v nemščino, ki niso zanemarljivi, a so istočasno razumljivi, ko jih analiziramo v kontekstu celotnega socialno političnega zgodovinskega razvoja in tudi sedanjega aktualnega trenutka.

Kljub osipu slovenskega prebivalstva je Petritsch prepričan, da je slovenska manjšina v zadnjih desetletjih dosegla pomembne uspehe. Ustanovitev Slovenske gimnazije, dvojezični napisi, medijska navzočnost v tisku in radiu ter televiziji ter drugo so pozitivna dejstva, vendar razvoj manjšine zavisi v demokratični družbi tudi od nje same, od njene ozaveščenosti in volje, da oblikuje svoje življenjske pogoje skupaj s sosedi v širši globalni skupnosti evropskih narodov.

Po študiju zgodovine, germanistike, političnih znanosti in prava na dunajski univerzi je bil Petritsch med letoma 1977 in 1983 tajnik v vladi legendarnega zveznega kanclerja Bruna Kreiskega. Po njegovem odstopu je opravljal številne pomembne dolžnosti. Skoraj štiri desetletja je deloval v diplomaciji. Med drugim je bil vodja stalnega zastopstva Avstrije pri OECD v Parizu. V težavnem obdobju 1997 – 1999 je služboval kot avstrijski veleposlanik v Beogradu.

Petritsch velja za strokovnjaka za jugovzhodno Evropo. Bil je posebni poročevalec Evropske unije za Kosovo in visoki zastopnik Evropske unije v Bosni in Hercegovini. Sodeloval je pri mirovnih pogajanjih v Rambouilletu in Parizu med tedanjo Jugoslavijo in političnim vodstvom kosovskih Albancev, vendar Jugoslavija mirovne pogodbe ni podpisala, kar je služilo leta 1999 zvezi NATO za začetek letalskega napada na Srbijo oziroma Jugoslavijo. Prav tako je pomagal uveljaviti pogodbo v Daytonu, s katero se je leta 1995 končala vojna v Bosni in Hercegovini.

Poleg tega je Petritsch predaval politične vede na univerzah v Harvardu in Berkeleyu v Združenih državah Amerike. V nemščini in v drugih jezikih je izšlo več publikacij izpod njegovega peresa, med drugim leta 2010 biografija o zveznem kanclerju Kreiskem. Že leta 2008 je v knjigi Princip Kreisky v podnaslovu poudaril kanclerjevo politično filozofijo, da je v »središču človek«. Petritsch je tudi soavtor dvojezične nemško – albanske publikacije o Kosovu, ki je izšla leta 1999.

Na Koroškem rojeni diplomat se je proti koncu dotaknil tudi kritik, ki jih je deležen avstrijski dobitnik letošnje Nobelove nagrade za literaturo Peter Handke zaradi zagovarjanja politike pokojnega

srbskega predsednika Miloševića v vojni v Bosni in Hercegovini. Menil je, da je Handke predvsem pesnik, poet, politika, v katere mreže se je ujel, pa ni poezija. Petritschu se zdi, da je Handke zamenjal Srbijo z Jugoslavijo. Vendar Srbija ni Jugoslavija, v kateri je Handke občudoval multikulturno vzajemnost njenih narodov.

- **Razstava o Karavankah kot skupnem prostoru v Bekštanju. Avtor: Bojan Wakounig. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 41, 1. 11. 2019, str. 5**

Prostor povezav in razhajanj

<https://www.novice.at/brez-meja/umetnost-brez-meja/razstava-o-karavankah-kot-skupnem-prostoru-v-bekstanju/>

Tržič. Prihodnji petek, 8. novembra, bodo v prostorih občinskega urada v Bekštanju odprli razstavo Karavanke – prostor povezav in razhajanj. Dvojezično zasnovano razstavo so zasnovali v Gornjesavskem muzeju Jesenice.

Greben Karavank je dolg 120 kilometrov in čeprav najvišji vrhovi presegajo tudi 2000 metrov višine, gorstvo v zgodovini ni razmejevalo, temveč prej povezovalo. Stiki med ljudmi so bili tesni, nemalokrat so se tudi selili z ene strani na drugo in seveda med seboj tudi poročali. Razdvajanja po mejni črti Karavank so prišla šele s političnimi tektonskimi premiki 20. stoletja.

Gornjesavski muzej Jesenice se je z razstavo Karavanke – prostor povezav in razhajanj poglobil v vprašanja o skupnih poteh, o trgovinski in kmetijski izmenjavi, o turističnih, kulturnih in verskih povezavah ter o družinskih vezeh prebivalcev te in druge strani Karavank. Razstavo sta pripravila Zdenka Torkar Tahir in Marko Mugerli, v Bekštanju, kjer jo bodo odprli prihodnji petek, 8. novembra, ob 18. uri na občinskem uradu, pa jo bo predstavil Matjaž Podlipnik iz Slovenskega planinskega muzeja.

Kaj je bilo za Karavanke v zgodovini bolj značilno – da so prostor povezovali ali prostor razhajanj?

Matjaž Podlipnik: Karavanke so bile bolj prostor povezovali. Prostor razhajanj so bile samo zaradi politične meje. Na Karavankah je bila deželna meja in mitnina do leta 1775. V 20. stoletju pa je nastala državna meja. Prelazov in poti niso gradili zato, da bi se razhajali, temveč, da bi se povezovali. Čez Korensko sedlo je šla izpričano tlakovana cesta že v 15. stoletju, ljudsko izročilo govori celo o rimski cesti, za katero pa ni materialnih dokazov. Gornjesavci smo bili do konca prve svetovne vojne še posebej vezani na Koroško.

Menda je celo govor okoli Rateč in Podkorena soroden koroščini?

Gornji del gornjesavske doline je bil poseljen s koroškimi Slovenci. V drugi polovici 14. stoletja so se vasi počasi formirale, dve vasi sta bili že prej: Rateče na zahodu in Dovje na vzhodu. V Rateče so se že v 11. stoletju priselili Ziljani in narečje je še vedno podobno ziljskemu. Staro ime za Kranjsko Goro je Borovška vas, legenda pravi, da so se priselili iz Borovelj. Gozd Martuljek pa je po domače Rute. Če bi bile gorenjsko naselje, bi se imenovale Rovte. Jezikoslovec Fran Ramovš je govoril o hibridnem narečju, mešanici med gorenjščino in koroščino. Toda v zadnjih desetletjih je to zelo zbledelo. A pri nas v Podkorenu še danes pravimo po koroško »gorta« pa »dota.«

- **Podeželski prostor potrebuje investicije in spodbude. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 41, 1. 11. 2019, str. 6**

Dober večer sosed v Železni Kapli

<https://www.novice.at/kultura/podezelski-prostor-potrebuje-investicije-in-spodbude/>

Železna Kapla. Tako kakor v večini koroških občin tudi v Železni Kapli ni bilo občinske svečanosti ob avstrijskem državnem prazniku, je pa zato Slovensko prosvetno društvo Zarja v sodelovanju z domačim župnikom Poldejem Zundrom vabilo minuli petek zvečer v domačo farno dvorano na tradicionalno prireditvev Dober večer, sosed. Na to dejstvo je v svojem nagovoru spomnil kapelški župan Franc-Jozef Smrtnik in slovenskemu društvu izrekel priznanje in zahvalo.

Smrtnik je tudi opozoril na zgodovinska ozadja, da po letu 1938 »Avstrije na zemljevidu ni več bilo in veliko naših sodeželanov je to zelo močno pozdravljalo. Tukaj v teh grapah na južnem Koroškem pa je bilo veliko ljudi vedelo, kaj to pomeni. Bil je napad na kulturo, na identiteto, na domovino.«

Danes se kraji zunaj večjih središč soočajo z novimi izzivi, »zato se je treba boriti, da podeželski prostor ne bo prišel pod kolesje centralizma. Za preživetje potrebuje investicije in spodbude,« je sklenil svoj nagovor kapelški župan.

Kulturni spored v farni dvorani so oblikovali igralska skupina SPD Zarja, Dekleta Smrtnik, dekliška zasedba Geschwister Tratsch ter mešani pevski zbor Peca iz sosednje Globasnice, direktor Mohorjeve družbe Karl Hren pa je predstavil pravkar izdano knjigo z dvema pripovedima iz občine Železna Kapla-Bela Miklavova lipa in Pogreb.

- **»Naša dolžnost je, da ne pozabimo zgodovine in da se zavedamo, zakaj so umrli naši predniki«.** Avtor: **Sebastjan Trampusch. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 41, 1. 11. 2019, str. 7** **Zveza koroških partizanov je minulo nedeljo vabila v Sele na spominsko svečanost pri skupnem grobišču za padle antifašistične borce.**

<https://www.novice.at/politika/nasa-dolznost-je-da-ne-pozabimo-zgodovine-in-da-se-zavedamo-zakaj-so-umrli-nasi-predniki/>

Sele. Zveza koroških partizanov je minulo nedeljo vabila v Sele na spominsko svečanost pri skupnem grobišču za padle antifašistične borce.

Na osrednji spominski svečanosti Zveze koroških partizanov in prijateljev antifašističnega odpora (ZKP) so se minulo soboto v Selah spomnili vseh žrtev iz Sel in okolice med drugo svetovno vojno. »Sele so odigrale v protifašističnem odporniškem gibanju pomembno vlogo,« je v pozdravu povedal tajnik ZKP Andrej Mohar. »Partizanski aktivisti so že takoj po formiranju zahajali tudi prav sem in nenazadnje najdemo tu tudi zgodnje zarodke organiziranega odporniškega gibanja.« Nanašajoč se na načrt Heimatdiensta, ki hoče postaviti spomenik Hansu Steinacherju, »enemu izmed največjih mož nemškonacionalnega in nacističnega nasilja« pa je Mohar zahteval tudi jasno distanciranje od »vseh tistih na Koroškem pa tudi v Sloveniji, ki se zadovoljujejo s polovičnim in potvarjenim prikazom zgodovine.« Pevsko je prireditev oblikoval MePZ PD Sele. Navzoče pa so še pozdravili državni svetnik RS Bogomir Vnučec, tajnik Zveze združenj borcev Aljaž Verhovnik in predsednik ZKP Milan Wutte, ki je ugotovil: »Sicer pa smo mi koroški Slovenci morali nadaljevati borbo za obstoj in naše pravice že takoj po končani vojni. Oživiljanje fašizma, neizvedena denacifikacija, nemški nacionalizem in nam nenaklonjena politika so privedli to tega, da še danes nimamo popolnoma uveljavljenih pravic iz člena 7.«

Slavnostna govornika v Selah sta bila selski župan Heribert Kulmesch in kapelški župan Franc Jožef Smrtnik. Kulmesch je med drugim nagovoril številne spominske dogodke v letu 2020, kot so 100-letnica plebiscita, 75-letnica konca druge svetovne vojne ali 65-letnica avstrijske državne pogodbe, in se zavzel za kulturo spominjanja kot važno načelo svobode, demokracije in kot pomoč pri utrjevanju človekovih pravic. Tudi Kulmesch je kot Wutte in Mohar prej izpostavil, da so bile pravice koroških Slovencev »izborjene med drugim s partizanskim bojem«.

- **Sto let po viharju je Miklavova lipa ovekovečena v novi knjigi. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 41, 1. 11. 2019, str. 11**

Čezmejni projekt SmartTourist

<https://www.novice.at/kultura/sto-let-po-viharju-je-miklavova-lipa-ovekovecena-v-novi-knjigi/>

Lepena. V čezmejnem projektu SmartTourist, namenjenem promociji kulturne in literarne dediščine, sta izšli prvi dve knjigi.

Natanko, in sicer na dan točno sto let po tistem, ko je silovit jesenski vihar podrl stoletja staro lipo pri Miklavu v Lepeni visoko nad Železno Kaplo, so minuli petek, 25. oktobra, na taisti domačiji predstavili knjigo z dvema zgodbama Frana Bašnika – Miklavova lipa in Pogreb. In v eni izmed obeh zgodb pred sto leti padla lipa igra lepo spravno vlogo.

Na predstavitev je vabila Mohorjeva družba, ki skupaj z vodilnim partnerjem, časopisnim podjetjem Gorenjski glas iz Kranja ter celovškimi računalniškimi podjetjem xaimoom izvaja čezmejni evropski projekt SmartTourist. Jedro projekta je promocija literarne in kulturne dediščine na širšem prostoru Karavank. Doslej so izšle že tri časopisne priloge Karavanke (na Koroškem so priložene Novicam), v

pripravi so tri tematske poti, izšlo pa bo skupaj 19 knjig. Slovenski original ter nemški prevod Miklavove lipe (prevedel Miha Traunik) in Pogreba (prevedla Julija Schellander-Obid) sta prvi dve izmed njih.

Zgodba o Miklavovi lipi je prvič izšla leta 1903 kot večernica pri Mohorjevi, nastala pa naj bi po resničnih dogodkih. Po sporu s svojim možem Florijanom pobegne Matilda k svojim staršem v Kaplo, ki pa jo prav na tisti dan leta 1473 napadejo Turki. Domač izdajalec Huber, ki je tuje zavojevalce pripeljal čez Jezersko sedlo, z njihovo pomočjo ugrabi Matildo, ki jo že dolgo zalezuje. Spokorjeni Florijan vendarle reši svojo ženo (in tedaj naj bi nastala skalna oblika Turške glave nad reko Belo ...) in v zahvalo za srečno vrnitev obeh doma zasadi lipo. Tisto, ki jo je vihar potem leta 1919 podrl.

Iz njenega lesa je pred stoletjem Miklavov gospodar – tudi njemu je bilo ime Florijan – med drugim naredil panje, ki so še danes ohranjeni v kašči, ki jo je prav tako postavil isti gospodar in v kateri so minuli petek predstavili tudi še drugo zgodbo v sveže natisnjeni knjižici z naslovom Pogreb. Zgodbo o samotnem zakonskem paru v Beli, ki ju je smrt ločila, a kaj kmalu spet združila v skupnem grobu. Pravkar v knjižni obliki izdani zgodbi Frana Zbašnika, v Dolenji vasi pri Ribnici na Dolenjskem rojenega pesnika, pisatelja in pravnika (1855-1935), Miklavova lipa in Pogreb naj po besedah direktorja Mohorjeve družbe Karla Hrena »krepita identiteto kapelških krajev in ponos na literarno in ljudsko dediščino«. Kot del projekta SmartTourist je knjiga – v slovenskem izvirniku in v nemškem prevodu – med drugim brezplačno na voljo v Mohorjevi knjigarni v Celovcu.

- **Odlična Čarobna piščal – Zauberflöte v ljubljanski Operi. Avtor: Lovro Sodja. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 41, 1. 11. 2019, str. 12**

Čarobna piščal, Tamina, SNG Opera in balet Ljubljana, režiser: Jaša Koceli, foto: Mankica Kranjec
<https://www.novice.at/kultura/odlicna-carobna-piscal-zauberflote-v-ljubljanski-operi/>

Ljubljana. 10. oktobra smo v ljubljanski operno-baletni hiši končno pričakali eno od oper železnega repertoarja, znano Čarobno piščal W. A. Mozarta – Zauberflöte.

Dirigiral jo je sedaj že stalni dirigent ljubljanske Opere Čeh Jaroslav Kyzling, zelo zanimivo razgibano sodobno žirijo je prispeval Jaša Koceli, pester kostume je kreirala Branka Pavlič, dramaturginja je bila Tatjana Ažman, zborovodkinja je bila Željka Ulčnik Remic. Celotna predstava je potekala v izborni nemščini.

Znana je zgodba o Pamini (poje jo sopranistka Urša Arlič Gololičič) in o princu Taminu (tenorist Dejan Maksimilijan Vrbančič), ki mu kraljica noči (Nina Dominko) obljubi, da bo Pamina njegova, toda le če jo reši iz rok njenega sovražnika Sarastro (basist Saša Čano). Tamino odkrije, da lahko čarobna piščal ukroti divje živali in kraljičin ptičar Papageno (baritonist Matjaž Robavs) sledi njegovi glasbi z žvižganjem na piščal. Že v 1. dejanju poslušamo znane arije, najprej arijo Sarastro, ki mu žal manjka basovskih nižin. Navdušili so nas trije fantki, ki mestoma kreirajo dogajanje, s svojimi nežnimi deškimi še pred pubertetnimi sopranskimi glasovi. Zelo nas je pa navdušila čudovita arija kraljice noči (Nina Dominko) z visokimi koloraturami, ki je sprožila huronski aplavz na odprtem odru. Sledila je znana arija Papagena »Ein Mähdchen oder Weib wünsch ich dir«. Odlične pevsko, še bolj pa mimično so bile dobre tri dame z odličnimi kostumi (K. Konvalinka, Š. Stipančević in Inez Osina Ruez), ki so komentirale dogajanje in vanj večkrat posegale.

- **V Rožeku obeležili štiridesetletnico ustanovitve. Avtor: Sebastjan Trampusch. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 41, 1. 11. 2019, str. 13**

KD Peter Markovič

<https://www.novice.at/novice/v-rozeku-obelezili-stiridesetletnico-ustanovitve/>

Rožek. Teden dni pred državnim praznikom so rožeški društveniki praznovali v »prepolnik« telovadnici ljudske šole 40-letnico ustanovitve domačega kulturnega društva.

Jubilejna prireditve se je vsem odbornikom, članom in prijateljem društva vtisnila globoko v spomin. Imeli so v gosteh znani in prepoznavni skupini (kakor nalašč) iste jubilejne starosti – Trio Drava in Oktet Suha, s katerima so tesno povezani prav od začetka društvenega delovanja.

Razveseljivo doživetje večera je bil prepород legendarne pevske skupine didldumdaj, ki se je po dvajsetih letih spet srečala, pobrskala po notnem arhivu in za svoj ter društveni jubilej zapela v odraslem sestavu nič manj prisrčno in navdušujoče, kot so je bili navajeni. Da so otroški zbori dobra osnova za razvoj pevskih sposobnosti in veselja do petja, je pokazala naslednica didldumdaja – skupina ConCor, ki je prepričala s svojim štiriglasnim nastopom.

Alex Schuster, simpatični in suvereni moderator večera, je pozdravil vrsto častnih gostov, med njimi novega generalnega konzula Republike Slovenije v Celovcu, Antona Novaka.

Ko se zgodi jubilej, pa kajpada ne manjka priznanj in odlikovanj, ki jih je prejelo društvo samo in njegov »38-letni« predsednik Franc Kattinig iz rok Monike Sabotnik-Novak (KKZ), Gustija Brumnika (SPZ), Alda Komarja (JSKD) in Jožeta Sodje, župana občine Bohinj, ki je pobratena z občino Rožek.

Z dogodku primernim pozdravnim nagovorom in v prijetnem tonu je domači župan Franz Richau izrekel čestitke in zahvalo za uspešno, ustvarjalno in pogumno delo kulturnega društva v prid rožeškim občanom ter izpostavil prizadevnost društvnikov za ohranjanje kulturne in jezikovne dediščine. V zaključek pa je na presenečenje vseh navzočih in ob slovenskem nagovoru izročil nekdanji predsednici, dolgoletni odbornici in kulturni »aktivistki« Gerti Schuster priznanje občine v obliki listine s srebrno iglo. Veljajo ji najlepše čestitke!

Z veseljem in zadovoljstvom so vsi lahko ugotovili, da je bilo v teku slavnostnega večera čutiti pretok pozitivne energije in vzajemne uglašenosti med dobro razpoloženimi nastopajočimi skupinami in navdušenim občinstvom.

• **Zgodbe o jezikovnih koreninah v Kulturnem domu Pliberk. Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec, št. 41, 1. 11. 2019, str. 14**

Nova knjiga Hemme Schliefnig

<https://www.novice.at/kultura/literatura/zgodbe-o-jezikovnih-koreninah-v-kulturnem-domu-pliberk/>

Pliberk. Prihodnji teden, v četrtek, 7. novembra bo Hemma Schliefnig v Kulturnem domu Pliberk predstavila svojo najnovejšo knjigo o koroškem odnosu do slovenščine in slovenskega.

Odraščala je med obema koroškima deželnicama jezikoma, ne da bi slovenskega lahko imela za svojega; ne da bi imela kakršnokoli slutnjo o tem, da 'tista slovenščina' ni samo slovenščina drugih, temveč tudi njena.« Tako o Hemmi Schliefnig piše v njeni najnovejši knjigi Sprachwurzelschichten (Zgodbe o jezikovnih koreninah). Šele ko jo je mati vprašala, sama je tedaj bila stara že 37 let, če bi se skupaj z njo udeležila tečaja slovenščine v Šentpavlu v Labotski dolini, je izvedela tudi za to svoje ozadje.

Njena mati je odraščala na Gruči nad Rudo, na tako imenovani slovenski strani, in njen materni jezik je bila slovenščina. Po poroki na »nemško« stran Gruče, 500 metrov vzhodnjeje, pa je morala svoj jezik zatajiti, s svojimi otroki govoriti nemško. Vse to je mati uspešno skrivala, dokler v Šentpavlu torej niso ponujali tečaja in se je želela naučiti še knjižne slovenščine.

V več knjigah, tudi v svoji diplomski in doktorski nalogi, se je Hemma Schliefnig doslej ukvarjala s »slovensko stranjo« same sebe, svoje družine in Koroške nasploh. V sveže izdani knjigi Sprachwurzelschichten so povzeti pogovori, ki jih je opravila s Korošci iz obeh narodnih skupnosti (in tudi s tistimi »vmes«) v starostnih skupinah letnikov od 1923 do 1972 na radiu Agora. Zgodbe razkrivajo zanimivo paleto osebnih izkušenj, odnosov, osebnostnih razvojev in aktualnih situacij, vselej pa se pogovori sučejo okoli »koroške vrele kaše,« slovenščine. Vendar se temi ne ogibajo, temveč se z njo odkrito spoprijemajo. Avtorica bo knjigo Sprachwurzelschichten predstavila prihodnji četrtek, 7. novembra, ob 19. uri v Kulturnem domu Pliberk.

- Knjižničarji utrjujejo vez Dunaj – Novo mesto. *Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec*, št. 41, 1. 11. 2019, str. 14

Slovenski inštitut na Dunaju

<https://www.novice.at/novice/knjiznicarji-utrjujejo-vez-dunaj-novo-mesto/>

Dunaj. Pod okriljem Slovenskega inštituta in dopolnilnega pouka za slovenske otroke so se letos že drugič novomeški sodelavci in književniki tamkajšnje knjižnice Mirana Jarca ustavili na Dunaju, kjer so predstavili literaturo, umetnost in like posebnih osebnosti, ki so tesno povezani z Novim mestom. V osrčju dvodnevnega gostovanja na Dunaju je bil Oton Župančič in njegova zapuščina, ki jo hrani Novo mesto, ter v sklopu 70-letnice njegove smrti predstavitev njegovega opusa in življenja v obliki interaktivnih medijev, vse pod naslovom »Hodil po zemlji sem naši ...« »Uro slovenskega pouka malo drugače ...« pa so novomeški kulturniki in dramaturgi posrečeno oblikovali na gimnaziji Stubenbastei v razredu s slovenščino kot materinski jezik ter v okviru dopolnilnega pouka slovenščine na CAN.

Direktor Slovenskega inštituta Herbert Seher se je zavzetim knjižničarjem in navdušeni ekipi dunajskih staršev zahvalil in čestital ter napovedal nadaljevanje plodovi-tega sodelovanja med Novim mestom in Dunajem v letu 2020 pod naslovom »Dunaj-Novo mesto – S. Freud & S. Grum«.

Primorski dnevnik, Trst

- Vojko Voljč. Profesorjev klic k upor: ob prvem novembru – pogovor z Borisom Pahorjem. *Primorski dnevnik*, št. 259 (1. nov. 2019), str. 3
- (pv) Kaj se je spremenilo po spremembi zaščitnega zakona: FJK – zapletene norme za manjšino. *Primorski dnevnik*, št. 259 (1. nov. 2019), str. 4
- Marko Marinčič. Politični zločin kot v primeru Matteotti. *Primorski dnevnik*, št. 259 (1. nov. 2019), str. 12-13
- Raste povpraševanje po jezikovni podpori: Slorijeva delovna skupina za slovenski jezik krepi svojo dejavnost. *Primorski dnevnik*, št. 259 (1. nov. 2019), str. 14
- Jaruška Majovski. Identiteta je subjektivna, izvor rezijanščine pa ne: intervju – Janoš Ježovnik, raziskovalec Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša. V ruskih arhivih odkrili še neobjavljeno rokopisno narečno besedilno gradivo iz Rezije. *Primorski dnevnik*, št. 260 (2. nov. 2019), str. 3
- »Tem pogumnim skupinam dolgujemo, da smo se ohranili«: Padriče – 90 let od tajnega sestanka. *Primorski dnevnik*, št. 262 (5. nov. 2019), str. 6
- (iž) Spomin na grozote naj ohrani vrednote miru: Trst – predsednica senata obiskala bazovski šoht in Rižarno. *Primorski dnevnik*, št. 263 (6. nov. 2019), str. 5

- **Profesorjev klic k upor. Vojko Volk. Trst. Primorski dnevnik, Trst, 1. nov. 2019**

Pogovor z Borisom Pahorjem

<https://www.primorski.eu/servizi/rtvslo/profesorjev-klic-k-uporu-AK378839>

Trst – S profesorjem Borisom Pahorjem sva se v četrtek prejšnjega tedna udeležila spominske slovesnosti ob Dnevu spomina na mrtve v tržaški Rižarni. Profesor je želel biti prisoten na slovesnosti in pozdraviti predsednika slovenske vlade, Marjana Šarca. Ravno v takem času lani ga je predsednik povabil na zasebno kosilo, ki se ga z veseljem spominja. Profesor ceni, da predsednik slovenske vlade uporablja izraze, s katerimi spodbuja nacionalno pripadnost – domovina, domoljubje, zavednost, narodni ponos.

Po slovesnosti sem profesorja odpeljal domov, v njegovo hiško nad Barkovljami in pod Prosekom. Ob sončnem zahodu sva pila kavo, ki jo je prijazno skuhalo gospa Vera, in se zavzeto lotila nekaterih večnih tem slovenstva. Nastal je pričujoči zapis.

Kaj vam pomeni prvi november, dan spomina na mrtve?

Najprej pomislim na svoje rajnke. Še posebej na deda, nonota, ki sem ga imel rad, a tudi na vse ostale me vežejo lepi spomini. Nono me je rad vzel v naročje, tam, v tisti naši hiši na Via Rossini 10. Pri nonotu, v njegovem naročju, sem se počutil na varnem. Ta praznik dojemam zelo osebno in mi res veliko pomeni, obujam spomine. Skoraj vse svoje imam pokopane na pokopališču pri Sveti Ani.

Kaj pa vam danes pomeni takratni upor zoper fašizem?

Vse je zaobjeto v tistem SF-SN – »Smrt fašizmu, svoboda narodu« –, čisto vse. Je kratko in jedrnat in hkrati cel program. Gre za program upora zoper fašizem v najčistejši obliki. Ideološke zadeve pridejo kasneje. Upor zoper tistega, ki te hoče uničiti, ne more biti vprašljiv, ne more. Ne moreš sprejeti tega, da te hočejo iztrebiti.

Kaj so vam pomenili junaški uporniki zoper fašizem, pripadniki organizacij Borba in TIGR?

Ogromno, občudoval sem jih. Kaj so storili? Storili so največ, kar narod lahko – zlomili so okove hlapčevstva, ker je postalo jasno, da, če nisi svoboden, ne moreš biti človek. Ne moreš. Tisti čas sem imel nekaj svojih zamisli in tudi pomislekov. Bolj kot borba mi je bil všeč izraz boj, TIGR je vseboval vseslovenski politični načrt. Pravičen upor izhaja iz Svetega pisma, o tem sta govorila Cankar in Kocbek. Tigrovci pa so to naredili.

Kako dojemate pobudo predsednika slovenske vlade, izrečeno pred spomenikom v Rižarni, da je čas za rehabilitacijo bazoviških junakov?

Hvaležen sem mu za te besede. Res je čas. V preteklosti sem imel nekaj dvomov. Na eni strani pravičen upor zoper fašizem, na drugi pa možnost, da bi zaradi upornišva trpeli nedolžni ljudje. Nekoč so me iz italijanske revije MicroMega prosili za prispevek o odporništvu. Pojasnil sem, da naše ni bilo odpornišvo (Resistenza), ampak upornišvo. Mi smo se uprli primitivnemu rasizmu in izničenju, italijanski odporniki so se borili za Italijo. Pod Avstrijo smo Slovenci imeli veliko, svobodno smo govorili svoj jezik, imeli proste roke v šolstvu in kulturi, bili smo napredni in zgradili smo Narodni dom v Trstu. In ko pride Italija, kaj nam da? Fašisti nam požgejo Narodni dom, nova oblast pa nam pobere dobesedno vse, kar smo imeli prej – šole, jezik, kulturo, svobodo, dostojanstvo. Zato smo se uprli.

Kako razumete spravo z Italijani – bo kdaj prišel čas, ko bi se skupaj priklonili bazoviškimi junakom in žrtvam fojb?

Ko so v Italiji uvedli Dan spomina 10. februarja, sem se odzval. Rekel sem, kakšen dan spomina je, če se spominjaš samo žrtev fojb? Iz tega nastane temeljni nesporazum, izenači se agresorja in žrtev. In pozabi se, da smo bili Slovenci prve žrtve fašizma. Čas je za spravo, a je tudi čas, da Italijani sprejmejo skupno poročilo zgodovinske komisije in, če je treba, naj neka nova zgodovinska komisija pride med ljudi, še zlasti med mlade. Mladi so ključni za našo prihodnost in, kot vidim, razumejo, da je danes kapitalizem tisti, ki se mu je treba upreti, ker je človeka in okolje ujel v past, iz katere ni poti brez upora. To zapiši.

Odšel sem, ko je bila noč nad Barkovljami že temna. Bil sem vesel, da sva s profesorjem opravila lep pogovor, in hkrati vznemirjen, ker nisem vedel, kako bom vse izrečeno lahko strnil v neki celovit lok, ki bo prispevek k razumevanju časov. A je bil ves strah odveč. Ko tole zapišem, se zavem, da mi ni govoril Boris Pahor o zgodovini, ampak je zgodovina govorila o njem.

• **V arhivu odkrili še neobjavljeno rezijansko narečno besedilno gradivo. Jaruška Majovski. Rezija. Primorski dnevnik, Trst, 2. nov. 2019**

Ob koncu 19. stoletja ga je zapisal poljski jezikoslovec Jan Baudouin de Courtenay

<https://www.primorski.eu/se/v-arhivu-odkrili-se-neobjavljeno-rezijansko-narecno-besedilno-gradivo-GL379679>

Ko bi ne bilo Jana Baudouina de Courtenayja, bi danes slovenska dialektologija najbrž bila precej revnejša. Poljski jezikoslovec (1845–1929) je namreč konec 19. stoletja večkrat obiskal slovenske kraje in se s posebno pozornostjo posvetil narečjem iz Benečije in Rezije. Raziskovalci Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša pri ZRC SAZU so v začetku oktobra obiskali sanktpeterburško

podružnico Arhiva Ruske akademije znanosti (RAN) in pokukali v zapuščino Jana Baudouina de Courtenayja, v kateri so našli še neobjavljeno rokopisno narečno besedilno gradivo iz Rezije. O izplenu nedavne ruske odprave smo se pozanimali pri Janošu Ježovniku, ki je zaposlen na leksikološki sekciji Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU in sodeluje pri nastajanju novega slovarja slovenskega knjižnega jezika (eSSKJ), sicer pa se posveča tudi slovenskim narečjem v Italiji, zlasti v Benečiji in Reziji.

»V sanktpeterburškem arhivu, ki hrani del zapuščine Jana Baudouina de Courtenayja, ostalo se nahaja v Moskvi in Varšavi, smo s kolegicama Carmen Kenda-Jež in Marijo Jasinsko z Inštituta za slovanske vede v Moskvi pregledovali gradivo in našli na mapo rokopisov. De Courtenay je zelo rad črtal stvari, popravljaj, desetkrat prepisoval, toda ti rokopisi zgledajo precej blizu končni redakciji, saj pripisov skoraj ni. Ta mapa oz. manjši zveščič šteje dolg 165 strani, v njem pa so teksti v rezijanskem narečju, kakih 120 enot gradiva je.«

So ti de Courtenayjevi zapisi še neobjavljeni?

To moramo še natančneje preveriti. Najdaljši prozni del je v svojem članku leta 1977 že objavil Rado Lenček, kolikor sem uspel pregledati do sedaj, pa kaže, da ostalo gradivo še ni bilo objavljeno.

V Furlaniji - Julijski krajini se venomer pojavljajo zimzelena mnenja ljudi, ki zatrjujejo, da narečja iz Benečije in Rezije niso slovenska. Kako bi jim odgovoril?

Jezik, ki ga govorimo, v tem primeru neko lokalno narečje, je zelo pomemben del pri tem, kako konstruiramo lastno identiteto. Vsak je lahko ponosen na svoj jezik ali narečje in ga, če hoče, lahko tretira kot nekaj posebnega. Ne moremo oporekati človeku, če se identificira, kot pač se.

Po drugi strani je pa treba vedeti, da mimo teh subjektivnih faktorjev obstajajo objektivna dejstva, ki so splošno sprejeta tako v slovenistiki kot v svetovni slavistiki. Ti govori, ta narečja se preprosto niso mogla razviti iz ničesar drugega kot iz neke starejše stopnje slovenščine, iz katere so nastala vsa slovenska narečja. Za to obstaja cela vrsta objektivnih dokazov – glasoslovnih, oblikoslovnih ali čisto besednih, ki kažejo na to, da so tako beneški govori kot rezijanščina slovenska narečja.

Zdaj – če se želi govorec opredeliti kot pripadnik neke druge skupnosti, ima seveda to pravico, ne more pa vehementno trditi, da nekaj ne drži, če za to obstajajo neizpodbitni dokazi, predvsem pa nima pravice drugim odrekati, da se opredeljujejo drugače kot on.

- **Ko literatura presega nacionalnost. Marija Jurić Pahor. Primorski dnevnik, Trst, 3. nov. 2019**

V nemškem jeziku izšel zbornik Literarna večjezičnost v avstrijskem in slovenskem kontekstu

<https://www.primorski.eu/kultura/ko-literatura-presega-nacionalnost-AJ380222>

Pred nedavnim je pri založbi Narr Francke v Tübingenu izšel zbornik *Literarische Mehrsprachigkeit im österreichischen und slowenischen Kontext* (Literarna večjezičnost v avstrijskem in slovenskem kontekstu), ki sta ga v sodelovanju s Claudio Mayr Veselinović uredila Andrej Leben, redni profesor na Inštitutu za slavistiko Univerze v Gradcu, in Alenka Koron, docentka in raziskovalka na Inštitutu za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU v Ljubljani. Zbornik, ki je plod mednarodnega znanstvenega simpozija, predstavlja izredno aktualen, pronicljiv in inovativen poskus razumevanja književnosti kot dinamičnega, večsmernega in raznolikega procesa, ki presega nacionalnost svojega prostora in z njo povezano »paradigmo enojezičnosti«. Še v letošnjem letu bo izšel tudi v slovenskem prevodu.

Zbornik se osredinja na literarno večjezičnost v avstrijskem in slovenskem kontekstu in vključuje ožji prostor Alpe - Jadran, ki je bil ustanovljen leta 1987 v Benetkah na osnovi več kot desetletje trajajočih predhodnih stikov med Furlanijo - Julijsko krajino, Koroško in Slovenijo. Ni odveč pripomniti, da je bil ta prostor zamišljen kot protiutež državno-nacionalnim in politično-ideološkim razmejitvenim strategijam, kot prostor čezmejnega dialoga in preseganja meja, a tudi obmejnih regij, v katerih domujeta dvo- in večjezičnost kot priložnost srečevanja in tkanja vezi, a tudi oporekanja neprepustnim in / ali trdnim mejam. »FluSSidiverSI - Poesia e poeti di Alpe Adria« se na primer glasi festival poezije, ki ga od leta 2008 letno prirejajo v Caorlah, obmorskem mestecu v

beneški laguni. Naslov festivala ne daje misliti le na fluidnost meja v smislu »pretakanja« raznovrstnih pesniških žanrov in glasov, temveč tudi na sodobno, globalizirano družbo, ki jo je sociolog Zygmunt Bauman posrečeno imenoval »tekoča moderna«. Ujema pa se tudi z intencijo zbornika.

Nadregionalni literarni interakcijski prostor

Pomembno mesto zavzema v zborniku model »nadregionalnega literarnega interakcijskega prostora«, ki sta ga v sodelovanju z Dominikom Sriencem in Felixom Kohlom zasnovala Andrej Leben in Erwin Köstler (vsi štirje so v letih 2016-2018 sodelovali v projektu, ki ga je vodil Leben, financiral pa avstrijski raziskovalni sklad FWF). Leben ta prostor na primeru sodobne koroške slovenske literature opredeljuje kot »načeloma abstraktni, transnacionalni prostor«, ki ga ni (več) mogoče zožiti zgolj na regionalno dvojezično, avstrijsko in slovensko, literarno polje, saj ta regionalni okvir zdaleč presega. Zlasti za mlajše koroške slovenske literate velja, da so se »prostorsko osvobodili« ali deteritorializirali, tako da nemalokrat niti niso več povezani z (lokalno) narodno skupnostjo in tako v jezikovnem kot tudi literarnem smislu gradijo bolj fluidne ali prenicljive identitete.

Posebej izstopajoča odlika zbornika je, da predstavlja pomemben teoretski in metodološki korektiv ustaljenim političnim, kulturnim in literarnovednim praksam, ki odkrito ali prikrito nagibajo k prilaščanju ali izločanju literatov in njihovih besedil po nacionalnem in monolingvističnem ključu. Marsikateremu avtorju ali avtorici je uspelo prepričljivo in na raziskovalno izviren način pokazati, da sodobni globalizacijski procesi neobhodno vplivajo tudi na književnost, ki se močno preobraža. Jasno je v zborniku detektiran trend k osredotočanju na transkulturno in na obrobje, ki ga poraja tudi nuja po večjem upoštevanju manjšinskih ali malih književnosti in množstva zlasti obrobnih literarnih jezikov in glasov.

- **»Zavestno in ponosno stopati po njihovi poti«. Sara Sternad. Boršt. Primorski dnevnik, Trst, 4. nov. 2019**

Ob 70-letnici postavitve spomenika padlim v NOB je v nedeljo v Srenjski hiši potekala spominska svečanost

<https://www.primorski.eu/trzaska/zavestno-in-ponosno-stopati-po-njihovi-poti-II381028>

Vasi Boršt in Zabrežec sta v velikem boju za osvoboditev izpod nacifašistične tiranije plačali visok krvni davek. 69 vaščanov je bilo aktivnih borcev v vrstah NOV Jugoslavije, od teh jih je v boju za svobodo padlo 27, 56 je bilo aktivistk in aktivistov, od teh so fašisti ujeli 34, 13 se jih ni nikoli vrnilo iz zaporov ali internacije. Štirideseterici junakov je bil pred sedemdesetimi leti na pokopališču v Borštu postavljen spomenik.

Njihovo žrtev so ob visokem jubileju na pobudo SKD Slovenec in VZPI-ANPI iz Boršta in Zabrežca svečano obeležili v nedeljo s slovesnostjo v Srenjski hiši v Borštu. Kislo vreme namreč ni dovolilo, da bi se jim poklonili na pokopališču, program pa kljub temu ni doživel sprememb - celo vence so zastopniki združenj in strank ob častni straži skavtov SZSO in tabornikov RMV položili k fotografiji padlih junakov.

Da je bila vas prežeta z antifašističnim duhom in narodno zavestjo, je opozoril slavnostni govornik, zgodovinar Milan Pahor. Kar nekaj domačinov je bilo namreč članov tajne organizacije Borba v letih 1927-1930, tako da je vse do izbruha vojne v vasi tlela iskra upora. Pahor je izčrpno orisal vojno obdobje v Borštu in se nekoliko dlje zaustavil pri partizanski šoli v vasi, ki je nastala oktobra 1943. Šolo, kjer je odmevala slovenska beseda in je vsak dobil spet svoje izvirno ime, je vodil domači župnik Franc Malalan in obiskovalo jo je od 40 do 50 otrok med 6. in 14. letom starosti.

- **Spomin na grozote naj ohranja vrednote miru in bratstva. Ivan Žerjal. Trst. Primorski dnevnik, Trst, 5. nov. 2019**

Predsednica senata Maria Elisabetta Alberti Casellati na Tržaškem obiskala tudi bazovski šoht in Rižarno

<https://www.primorski.eu/trzaska/spomin-na-grozote-naj-ohranja-vrednote-miru-in-bratstva-FI381654>

»Spoznati grozote bodisi Rižarne kot bazovskega šohta je drugače kot se z roko dotakniti tragedije teh krajev. Čustveni vpliv je zelo močan, ker v sebi čutim bolečino, jezo in upor, saj zgleda nepojmljivo, da so se lahko zgodila taka dejanja.« Tako je predsednica italijanskega senata Maria Elisabetta Alberti Casellati dejala novinarjem med obiskom Rižarne, kjer se je danes mudila v prvih popoldanskih urah, potem ko je v okviru svojega postanka na Tržaškem že prej obiskala bazovski šoht.

Za predsednico je nedopustno, da je krutost ljudi lahko prišla do tega, da je zbrisala sam pojem človeškosti: »Upam samo, da bosta spomin in pričevanje teh krajev lahko služila temu, da se preko njih ohranijo in prenesejo vrednote miru, bratstva in spoštovanja do bližnjega, da bo to lahko služilo, da razumemo, kaj se ne sme delati v življenju, in da bi to vlilo upanje našim prihodnjim generacijam, našim mladim, da bi lahko nasprotno svoj obstoj utemeljili na vrednotah, drugačnih od tistih, ki so narekovale grozote teh krajev. Odhajam z globoko grenkobo, a tudi z mislijo, da bi iz tega zgradili mir in bratstvo in torej drugačno idejo tistega, kar bi moralo predstavljati dialog med osebami in ljudstvi,« je v svoji izjavi dejala Casellatijeva.

Predsednico senata sta v Rižarni spremljala tržaški župan Roberto Dipiazza in predsednik deželne vlade Furlanije - Julijske krajine Massimiliano Fedriga, ki je šoht in Rižarno označil za kraja, kjer se je srečalo trpljenje spričo diktatur 20. stoletja, med katerimi je omenil nacistično in komunistično, fašistične pa ne.

Drugače se je Casellatijeva pred obiskom krajev spomina v palači deželne vlade FJK sestala tudi s predstavniki krajevnih oblasti. Ob tej priložnosti ji je Fedriga orisal položaj in priložnosti Dežele ter zahteval posebno pozornost za dogovore med državo in Deželo na finančnem področju ob obravnavi novega triletnega finančnega zakona, kjer računi za zadnje leto niso kriti. Spomnil je, da je italijansko ustavno sodišče večkrat reklo, da morajo biti tovrstni ukrepi začasni in v FJK se ne bi hoteli znajti pred enostranskimi izbirami proti interesom Dežele. »Seveda smo pripravljeni na pogovor, vendar, če to ne bo privedlo do zaščite interesov FJK, se bomo zaščitili pri pristojnih forumih, se pravi na ustavnem sodišču,« je novinarjem dejal Fedriga.

- **Več denarja za manjšine. Peter Verč. Rim. Primorski dnevnik, Trst, 5. nov. 2019**

Italijanska vlada predlaga povečanje sklada, ki je nastal z 20 let starim zakonom o zaščiti jezikovnih skupnosti

<https://www.primorski.eu/se/vec-denarja-za-manjsine-AH382301>

V zakonu o proračunu za prihodnje leto in prihodnje triletnje, ki ga je vlada poslala v senat, je tudi predlog o povečanju sklada za financiranje projektov, ki so namenjeni jezikovnim manjšinam v Italiji. Kot piše v spremnem poročilu, so v bila v zadnjih letih sredstva preskromna, kar je državni upravi in lokalni samoupravi preprečevalo izvedbo projektov.

Vlada predlaga, da se skladu direktorata za deželne zadeve in lokalno samoupravo že v prihodnjem letu nameni dodatnih 250.000 evrov, s čimer bi bilo na razpolago skupnih 500.000 evrov. Še večje povečanje vlada predlaga za leti 2021 in 2022, ko bi se sklad povečal za 1,5 milijona. V obdobju 2021-2022 bi bilo zato na razpolago najprej milijon evrov in potem še dva milijona.

Sklad je nastal na osnovi zakona o zaščiti zgodovinskih jezikovnih manjšin. Tega je italijanski parlament izglasoval pred 20 leti in pri tem določil, da republika ščiti jezik in kulturo Albancev, Kataloncev, Germanov, Grkov, Slovencev in Hrvatov ter tistih državljanov, ki govorijo francoski, franko-provansalski, furlanski, ladinski, okcitanski in sardinski jezik.

Projekti za slovensko manjšino se sicer financirajo s sredstvi iz zaščitnega zakona za Slovence. Zadnja leta je parlament letno odmerjal deset milijonov evrov.

- **»Še vedno nas sovražijo, nas pa ne podcenjujejo«. Albert Voncina. Trst. Primorski dnevnik, Trst, 6. nov. 2019**

Pogovor s Sergiom Tavčarjem pred današnjo predstavitevijo njegove nove knjige *Lo sport e il confine del mondo*, <https://www.primorski.eu/trzaska/se-vedno-nas-sovrazijo-nas-pa-ne-podcenjujejo-IH382695>

Od tega tedna je v knjigarnah na voljo knjiga *Lo sport e il confine del mondo* (založba Mattioli 1885) openskega športnega novinarja Sergia Tavčarja, ki je nastala v sodelovanju s pisateljem in pripovedovalcem Marcom Ballestraccijam iz kraja Castelfranco Veneto. Publikacijo, v kateri se politično dogajanje v Jugoslaviji prepleta s športom, govori pa je tudi o Trstu, bosta avtorja danes ob 18. uri predstavila v tržaški knjigarni Lovat (Drevored 20. septembra 20). V sredo, 20. novembra, ob 18. uri pa bo v Kulturnem domu v Gorici sledila goriška predstavitev. Priložnost smo izkoristili, da smo se pogovorili z od 1. julija upokojenim legendarnim glasom televizije Koper Capodistria, ki je bil tudi tokrat brez dlake na jeziku.

Sergio, ko sva se junija pogovarjala tik pred upokojitvijo, ste napovedali, da boste začeli pisati. Nismo veliko čakali.

Tako je. Sem sicer mislil, da bom medtem tudi že kaj komentiral po televiziji, iz Kopra pa me še nihče ni poklical. Naj vsak o tem misli kar hoče, naj povem pa, da če kdo misli karkoli slabega, je uganil.

Kako pa je nastala knjiga *Lo sport e il confine del mondo*?

Marco Ballestracci je prijatelj Walterja Fraccara oziroma stalnega udeleženca mojih *sconvescionov* (Tavčarjeva srečanja po kraških osmicah, na katerih ljubitelji košarke debatirajo o športu z oranžno žogo, op.av.). Ballestraccija sem spoznal v Nabrežini, ko mi je predstavil zamisel, da bi napisal knjigo o moji osebnosti, ki je razdeljena na meji. Obiskal me je nekajkrat na Opčinah, z njim sva klepetala v kavarni Vatta, začel pa je pisati poglavja knjige, ki mi jih je sproti pošiljal. Sam sem poskrbel za številne popravke, tako da je knjiga končno nared.

V knjigi na kratko omenjate Trst, Svobodno tržaško ozemlje, požig Narodnega doma. Med drugim pravite, da so v mestu vseskozi vreli najrazličnejši odtenki narodnosti in etnij. Danes je po vaših besedah tudi tako, v sicer nekoliko različni meri. Kako se je Trst spremenil v zadnjih desetletjih?

Trst se je v teh letih spremenil po zaslugi Slovenije. Slovenci, ki so prihajali v mesto, so bili reveži, slabo oblečeni in brez denarja. Slovenci, ki danes prihajajo v Trst, so ljudje iz neke normalne Evrope. Zaradi tega se je pojmovanje Slovencev in Slovenije pri Tržačanih zelo spremenilo. Danes je dosti več spoštovanja, kar dokazuje tudi dejstvo, da veliko italijanskih otrok obiskuje slovenske šole. Ko sem bil jaz otrok, so nas Slovence konkretno imeli za manj vredne ljudi, za *sciavette*. Tega je zdaj vedno manj, tudi med skrajnimi desničarji. Ti nas še vedno sovražijo, nas pa ne podcenjujejo.

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

- **»Meni je malo nerodno, ker nismo še nič konkretnega naredili«. Tekst in fotografije: Silva Eöry. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 7. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 45, str. 2**

Marjan Šarec je bil na uradnem obisku na Madžarskem

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_45.pdf

»O Sloveniji vemo veliko, saj je naša sosedka. Letno jo obišče 578 tisoč naših turistov, zato Madžari vemo, da je to lepa, bogata in tudi uspešna država.

Podatki o blagovni menjavi dokazujejo, da Slovenci zelo dobro poslušajo z nami in imajo približno 350 milijonov evrov zunanjetrgovinskega presežka,« je ob uradnem obisku predsednika slovenske vlade Marjana Šarca v Budimpešti gostu na novinarski konferenci najprej polaskal madžarski predsednik vlade Viktor Orbán in nato pojasnil, da je madžarska vlada v zadnjih devetih letih, »odkar smo mi na oblasti, za 4,5-krat povečala sredstva za slovensko narodnost. Samo v zadnjem obdobju smo za gospodarski razvoj Porabja namenili 900 milijonov forintov, za razvoj krajev, kjer živijo Madžari v Sloveniji pa dve milijardi forintov.

Slovenskemu predsedniku vlade sem predlagal, da ustanovimo skupni sklad, s pomočjo katerega bi skupaj omogočili razvoj krajev na obeh straneh meje.«

Obisk Marjana Šarca na Madžarskem so z zadovoljstvom spremljali tudi Porabski Slovenci. Martin Ropoš, ki je v času, ko je nastajal Razvojni program Porabja, vodil Državno slovensko samoupravo,

je z zadovoljstvom sprejel predvsem novico o tem, da je ravno na dan Šarčevega obiska z objavo odločbe v uradnem listu madžarska vlada prižgala zeleno luč za omenjeni program: »Čeprav smo na odločitev vlade čakali skoraj leto dni, je bil današnji sklep zame presenečenje. V Porabju smo bili sicer v preteklosti vajeni, da smo na nekatere pomembne odločitve čakali še dlje, tudi deset let.« Marjan Šarec se je v Budimpešti srečal tudi s predsednikom madžarskega parlamenta Lászlóm Kövérjem. Slovenska zagovornica Erika Köleš Kiss, ki se je udeležila omenjenega srečanja, je menila, da je zelo pomembno, da je na vseh pogovorih tega dne beseda tekla tudi o temah, ki so pomembne za Porabske Slovence. »Napovedani čezmejni sklad bi bil vsekakor lahko tisti, ki bo dal nov zagon za razvoj obmejnih krajev. Vsekakor je zelo pomembno, da tam, kjer na obeh straneh meje živimo pripadniki narodnosti, zadržimo tudi svojo mladino. Brez gospodarskega razvoja tega ne bomo dosegli.«

- **Prezjem poverilnih pisem. F. Sütő. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 7. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 45, str. 3**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_45.pdf

28. oktobra so v Budimpešti na Univerzi za javno upravo svečano prevzeli poverilna pisma člani na novo izvoljene Državne slovenske samouprave. Poverilna pisma so prejeli od predsednika Nacionalne volilne komisije Pétra Rádija in podpredsednika Nacionalne volilne pisarne Krisztiána Gáve. Svečanosti se je udeležil tudi Miklós Soltész, državni sekretar za narodnostne in verske zadeve, ki je prisotne (hkrati s Slovenci so poverilna pisma prevzeli Grki, Romuni, Srbi in Slovaki) pozval k enotnemu delovanju, sploh pri tistih narodnostih, kjer so člane državne samouprave izvolili z več list.

- **Pa vendar se premika ... v pozitivnejšo smer. Metka Perger, učiteljica asistentka. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 7. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 45, str. 3**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_45.pdf

V osnovni šoli Jánosa Aranya v Monoštru že tretje šolsko leto poteka narodnostni pouk slovenščine, ki ga obiskuje 9 učencev 3. c-razreda.

V letošnjem šolskem letu pa so se v pouk slovenščine vključili še 4 učenci 1. c- razreda. Poučevanje poteka timsko, kar pomeni, da sta v razredu dva učitelja, domači porabski in naravna govorka slovenščine, učiteljica asistentka iz Slovenije.

Na željo staršev učencev 3. c- razreda, ki so po tragičnem odhodu prejšnje timske učiteljice Ildike Antál želeli spoznati novega učitelja Norberta Gerencsérja, smo v prvi polovici oktobra pripravili prav posebno uro slovenščine, na kateri so prisostvovali starši otrok in dve posebni gostji, nova slovenska generalna konzulka v Monoštru, Metka Lajnšček, ter zagovornica slovenske manjšine v madžarskem Parlamentu, Erika Kiss Köles (babica učenke Lilli).

Uro si je ogledala tudi ravnateljica OŠ Jánosa Aranya, Andrea Schleipfner Gáspár, ki ima veliko zaslug zaslug za to, da je po mnogih letih pouk narodnostne slovenščine v Monoštru ponovno zaživel.

- **Cerkvena razstava. F. Sütő. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 7. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 45, str. 3**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_45.pdf

29. oktobra se je v organizaciji Sekretariata mednarodnega evharističnega kongresa v Budimpešti in Krščanskega muzeja odprla razstava z naslovom Agnus Dei, češčenja najsvetejšega na Madžarskem. Pozdravna nagovora sta imela pomožni škof škofije Esztergom - Budimpešta Gábor Mohos in predsednik Madžarske akademije umetnosti György Vashegyi. Razstavo je odprl kardinal Péter Erdő, nadškof škofije Esztergom-Budimpešta.

Na razstavi je razstavljena tudi tabla iz Števanovcev, ki je del cerkvene razstave v Küharjevi spominski hiši. S to tablo, s simboli Kristusovega trpljenja, so v postnem času pokrili oltar.

- **Dobro čezmejno sodelovanje med sosednjima vrtcema. Zapisala in foto: vzgojiteljica asistentka Andreja Serdt Maučec. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 7. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 45, str. 4**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_45.pdf

Vrtec Gornji Senik že vrsto let odlično sodeluje z Vrtcem pri OŠ Kuzma

Vsako šolsko leto poteka čezmejno srečanje Vrtca Gornji Senik s sosednjim Vrtcem pri Osnovni šoli Kuzma v Sloveniji. Na dan srečanja otroci skupaj preživijo dopoldan v enem od obeh vrtcev.

Tokrat smo se vzgojiteljice in otroci iz Vrtca Gornji Senik odpravili v Vrtec pri Osnovni šoli Kuzma. Srečanja smo se vsi že zelo veselili in v našem vrtcu smo pripravili darilca za vsakega otroka. Na obisk smo se pripravljali tudi tako, da smo ponavljali, kako se predstavimo in se naučili nekaj novih pesmic, s katerimi smo želeli presenetiti tamkajšnje otroke.

Po izrečeni dobrodošlici otrok iz Vrtca Kuzma smo, da bi se bolje spoznali, eni drugim zapeli različne pesmice in se predstavili z imeni. Pedagoška vodja gospa Špela Tivold nam je predstavila še druge skupine otrok in vzgojiteljic v vrtcu. V vrtcu so otroci razporejeni v štiri skupine glede na njihovo starost.

- **Jesenski festival na števanovski šoli. Agica Holec, ravnateljica. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 7. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 45, str. 4**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_45.pdf

25. oktobra smo na DOŠ Števanovci imeli tradicionalni jesenski festival. Učenci so se pridno pripravljali na ta dan. Ob 8.15 uri smo se vsi zbrali v učilnici drugega razreda, kjer smo sestavili pet skupin, v vsaki skupini je bilo 7 učencev. Vsaka skupina je dobila sestavljanke, v njej so imeli tudi ime svoje skupine. Tako smo imeli skupine: Pridne mravlje, Pikapolonice, Zvite lisice, Mirne srne in Nočne sove.

Festival se je začel s pravljico. Jesensko vilo, ki je živela s svojo družino, so ukradli škrtati. S tekmovanjem in reševanjem nalog so morali učenci pomagati vili. Na 6. postajah so reševali naloge in s tem rešili vilo.

Bili smo na izletu v Sloveniji.

- **Obiskali smo eko-socialno kmetijo Korenika v Šalovcih. Zapisala: vzgojiteljica asistentka Andreja Serdt Maučec. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 7. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 45, str. 5**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_45.pdf

V petek, 18. oktobra, smo se otroci in vzgojiteljice iz Vrtca Gornji Senik odpravili na prečudovit izlet v Slovenijo. Obiskali smo Koreniko - kmetijo v Šalovcih. Tam smo prisostvovali dvema delavnicama, posebej pripravljenima za nas obiskovalce.

Ko smo prispeli tja, so nas na majhnem vozu že pričakale pisane jesenske buče in kuzuza. Koruzo smo oluščili tako, da smo odstranili koruzna zrna s storža. Spretno ročice otrok so znale to opravilo samostojno opraviti brez sleherne pomoči odraslih. Koruzo smo z vozom pripeljali v topel prostor s kaminom, kjer smo se okrepčali s toplim zeliščnim čajem.

Nato smo pričeli z okraševanjem škatlice, v katero so otroci po končanih delavnicah spravili spominček s kmetije Korenika.

Koruzna zrna smo prilepili z lepilom tako, da so nastale čudovite rožice. Nastali so tudi drugi zanimivi izdelki iz naravnih jesenskih pridelkov na kmetiji.

- **Razstava fotografov. LRH. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 7. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 45, str. 5**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_45.pdf

Fotografi Monoštrskega fotokluba so svoja dela razstavili v avli gledališke dvorane z naslovom Fotorazstava za ocenjevanje leta. »Fotografije odsevajo vsak trenutek našega življenja. Ti trenutki bi šli verjetno počasi v pozabo, če okrog nas ne bi živeli ljudje, ki jih ujamejo v svoj objektiv,« je povedala na otvoritvi razstave Katinka Orth-Hrabovszky, predsednica društva Pannon kapu. Razstava je na ogled do sredine novembra.

- **Stari-novi člani sombotelske slovenske samouprave. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 7. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 45, str. 5**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_45.pdf

Stari-novi člani Sombotelske slovenske samouprave, ki je bila ustanovljena 22. oktobra 2019: Marija Kozar-Mukič (predsednica), Rudolf Čer, Ana Braunštein (podpredsednica).

- **Prvo pozvanje v Slovenijo. Klara Fodor, predsednica. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 7. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 45, str. 6**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_45.pdf

Pevski zbor Drüštva porabski slovenski penzionistov smo ustvaurili 2016. leta. Že od začetka mau smo se brigali pri družtvi, aj njim volo damo, aj njivo delo, njine trüde poštöjvamo pa zaslüžimo s tejm, ka svojo znanje v spejvanji leko pokažejo na naši razni programaj.

Tau so tak kulturni kak cerkveni programi, tak na prauškaj kak na izletaj. V Traušče so že lani bili pozvani na božični koncert, kam so je na letošnje svetke pa pozvali.

Pod mentorstvom Vere Gašpar so pevci pripravljeni s porabskimi pa cerkvenimi pesmimi, stere z veseldjom pa s srca radi pejvajo. Svoj repertoar od leta do leta bogatijo, v zadnjom časi se tröjdijo na tejm, aj vse lepše leko spejvajo liturgijo tü pri slovenski mešaj, stere organiziramo pri družtvi. Radi odijo na vaje pa si želijo, aj vse lepše znajo spejvati. Zatau smo bili fejs veseli, posaba dja sama, gda smo dobili pozvanje za zbor od Drüštva penzionistov Limbuš-Pekre pri Maribori, ka je tau bilau prvo pozvanje iz Slovenije.

- **»Mici, Mici, Micika, al' boš mejla fudaša?« -dm-. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 7. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 45, str. 9**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_45.pdf

Bil je eden od toplih oktobrskih petkovih popoldnevov. Ko sem pred stavbo dvojezične osnovne šole na Gornjem Seniku izstopil iz avta, sem zaslišal negotove glasove harmonike. Po nekajsekundnem poslušanju sem ugotovil, da izza odprtih oken prihaja melodija porabske ljudske pesmi »Jaz pa pojdem na Gorenjsko«.

Vstopil sem v šolsko zgradbo in takoj zavil na desno. Potrkal sem na vrata knjižnice, kjer so me nato pozdravili glasbeni pedagog Ferenc Korpič in štiri razposajena dekleta. Tečaj harmonike na DOŠ Jožefa Košiča se izvaja že vse od februarja 2018, sem izvedel od učitelja, sicer ravnatelja Srednje strokovne šole Bela III. v Monoštru. »Na šoli so že veliko poskušali z uvedbo pouka harmonike v slovenski materinščini, toda nastale so jezikovne težave. Zaradi zahtevnosti strokovnega izrazja se je tečaj izvajal s posredovanjem domačih učiteljic, kar je vzelo voljo udeležencem.

Novembra 2017 me je ravnateljica Ildiko Dončec Treiber povprašala, ali bi sprejel nalogo poučevanja in sem bil seveda pripravljen. Petkov popoldan je ustrezal vsem,« je začel pripovedovati Ferenc Korpič, ki zaradi praktičnih razlogov tečaj izvaja v madžarskem jeziku.

V letošnji jeseni obiskuje krožek 11 osnovnošolcev, med udeleženci pa najdemo tudi srednješolca, nekdanjega učenca seniške šole. Šolarji so razporejeni po letnikih, vsako skupino sestavljajo po 2-3 udeleženci. »Moj najpomembnejši cilj je, da jih naučim igrati na harmoniko. Jasno, da ne izobražujemo vrhunskih umetnikov,« je objasnil pedagog, ki je na monoštrski glasbeni šoli petnajst let poučeval harmoniko tudi po »klasični metodiki«. »Želimo si, da bi se povrnila in ohranila ljubezen do harmonike, ki je bila zmeraj značilna za to pokrajino.

Moj cilj je, da bi znali učenci na to glasbilo zaigrati tiste pesmi, ki jih v tem okolju tako dobro poznajo in so celo vajeni, da se izvajajo na harmoniki. Učimo se torej domače ljudske pesmi in tako napredujemo korak za korakom, saj želimo usvojiti tudi bolj zahtevne med njimi,« je med notami brskal Ferenc Korpič in naštel pesmi kot so »Prišla kukanca«, »Ptice se selijo«, »Lejpa naša domovina« ali »Rozinka«.

- **Nastop na letnem koncertu. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 7. novembra 2019 - Leto XXIX, št. 45, str. 12**

http://www.porabje.hu/pdf/2019/2019_45.pdf

Komorni pevski zbor Zveze Slovencev iz Monoštra je pod vodstvom dirigenta Tomaža Kuharja 18. oktobra sodeloval na 3. letnem koncertu MePZ Društva upokojencev iz Beltincev.

Skupaj s tamkajšnjimi pevkami in pevci ter slovenskim zborom iz Varaždina so preživeli nepozabne trenutke in se dogovorili za nadaljnje sodelovanje.

Delo, Ljubljana

- **Grški parlament sprejel strožjo azilno zakonodajo. STA, P. V. Delo, Ljubljana, 1. november 2019**

Premier Micotakis je v govoru v parlamentu med drugim dejal, da evropska solidarnost ni »a la carte«.

<https://www.delo.si/novice/svet/grski-parlament-sprejel-strojjo-azilno-zakonodajo-245193.html>

Grški poslanci so zgodaj davi po več kot 14-urni razpravi sprejeli strožjo azilno zakonodajo. Konservativna vlada premierja Kiriakosa Micotakisa želi z novo zakonodajo pospešiti azilni postopek in poenostaviti vračanje nezakonitih migrantov v Turčijo. Do konca leta pa želi 20.000 migrantov preseliti s preobremenjenih grških otokov na celino. Po novi zakonodaji bodo vsako prošnjo za azil preverili po šestih mesecih namesto po devetih, kot je veljalo doslej. Če prosilci za azil ne bodo sodelovali z oblastmi, pa bodo lahko te prošnjo razglasile za neutemeljeno.

Micotakis je v govoru v parlamentu med drugim znova pozval države članice EU k solidarnosti. »Ni prav, da država koristi ugodnosti EU in se istočasno izogiba tudi najmanjši delitvi bremen,« je poudaril in dodal, da evropska solidarnost ni »a la carte«. Opozicija ter humanitarne organizacije so novo zakonodajo že pred sprejetjem kritizirale, češ da spodkopava pravico prosilcev za azil do celovite obravnave njihove prošnje.

Po zadnjih podatkih Visokega komisariata ZN za begunce (UNHCR) je v Grčijo letos prispelo 55.348 migrantov in beguncev, od tega 43.683 po morju. Od aprila se je število migrantov v begunskih taboriščih na grških otokih v Egejskem morju s 14.000 povečalo na 35.000. Že aprila je število migrantov občutno presegalo nastanitvene kapacitete, saj je v vseh begunskih centrih skupaj prostora le za okoli 7000 prebežnikov. Grška vlada je zato začela del migrantov premeščati na celino.

- **Frontex išče kandidate za nadzor mej. Jože Pojbič. Delo, Ljubljana, 02. november 2019**
Stalne enote evropske mejne in obalne straže bodo prva evropska uniformirana služba, delovati bo začela leta 2021

<https://www.delo.si/novice/svet/frontex-isce-kandidate-za-nadzor-mej-244931.html>

Evropska agencija za mejno in obalno stražo, na kratko Frontex, ki je doslej pri skupnih posredovanjih na mejah EU, na schengenski meji ali na meji na morju uporabljala pripadnike in opremo policij držav članic EU, oblikuje svojo uniformirano enoto.

- **Sedanje policiste, napotene iz držav članic, bo zamenjala nova enota.**
- **Dobili bodo službeno orožje in imeli policijska pooblastila.**
- **Razpis za zaposlitev v Frontexovih enotah je odprt do 16. decembra.**

V naboru za hitri odziv so imele države vedno pripravljenih skupno okrog 1500 svojih dodatno usposobljenih policistov in uradnikov, ki so lahko v največ petih dneh začeli delovati v sklopu Frontexovih akcij. Zdaj pa je Frontex začel oblikovati lastne stalne enote in na svojih spletnih straneh so te dni že objavili poziv vsem zainteresiranim, da se prijavijo.

Razpis do 16. decembra

Razpis za zaposlitev v Frontexovih enotah je odprt do 16. decembra, za začetek bi radi zbrali vsaj sedemsto kandidatov, ki bi ustrezali vsem postavljenim kriterijem, in ti bi s Frontexom podpisali petletne zaposlitvene pogodbe z devetmesečno preizkusno dobo. Nato bi maja prihodnje leto v

centrih za usposabljanje v različnih državah članicah EU začeli obvezno osnovno šestmesečno usposabljanje.

Bodoči uradniki Frontexa bodo glede na izobrazbo in izkušnje razvrščeni na osnovno, srednjo in višjo raven, a tudi za najnižjo raven je potrebna fakultetna izobrazba. Starostna meja za nižjo raven uradništva je 47 let, za srednjo in višjo starostne omejitve ni. Kandidati morajo biti državljani ene od držav članic EU, morajo biti zdravi in telesno dobro pripravljene, prednost pa bodo imeli tisti, ki že imajo delovne izkušnje v organih kazenskega pregona, vojske ali carine. Če se jim bo uspelo zaposliti, bodo imeli podoben položaj kot policisti – nosili bodo enotne uniforme, ki jih šele oblikujejo, dobili bodo službeno orožje in imeli policijska pooblastila. Frontexove enote bodo vedno delovale pod poveljstvom organov države, v katero bodo napotene. Ker je pričakovati, da bodo plače v Frontexu višje kot v nacionalnih policijah in vojskah, utegnejo kadrovske podhranjene uniformirane službe držav z obrobja Evropske unije zaznati odliv kadrov, še posebno zato, ker v Frontexu napovedujejo, da je razpis za 700 uslužbencev šele prvi v nizu tovrstnih razpisov.

Ne samo za migracije

Frontex bo predvidoma od začetka leta 2021 z novimi lastnimi enotami opravljal naloge, ki jih opravlja že zdaj, vendar zdaj še z napotenimi policisti iz držav članic EU: pomagal bo državam članicam EU in pridruženim schengenskim državam pri varovanju zunanjih meja območja EU na kopnem in na morju, vedno več nalog pa že zdaj opravlja tudi na področju odkrivanja in pregona mednarodnega kriminala in terorizma. Del Frontexovih nalog je tudi iskanje in reševanje, kadar v okviru nadzora morskih meja pride do takšnih primerov.

Frontex se kot agencija EU financira iz proračuna EU in s prispevki iz pridruženih schengenskih držav.

• **Matteo proti Matteu. Saša Vidmajer. Delo, Ljubljana, Sobotna priloga. 02. november 2019 Salvini in Renzi, oba izgnana s pozicije oblasti, si krčevito prizadevata za vrnitev na politični oder.**

<https://www.delo.si/sobotna-priloga/matteo-proti-matteu-243806.html>

Še pred nekaj meseci je bil veliki zmagovalec, potem je čez noč pristal v opoziciji – Matteo Salvini ne pripoveduje več italijanske politične zgodbe. Namesto njega je prišel v vlado oni drugi Matteo, nekdanji premier Renzi. Ko sta se pred kratkim spopadla v najbolj znanem televizijskem salonu, v oddaji Bruna Vespe *Od vrat do vrat (Porta a porta)*, je bilo očitno predvsem, da gledamo duel političnih figur, ki nista več središčni. Oba sta bila izgnana s pozicije oblasti, zdaj ju družijo krčevito prizadevanje, da bi se vrnila na glavni politični oder.

Videti je bilo kot totalen spopad, poln besednih udarcev dveh, ki sta na različnih polih, vendar potrebujeta drug drugega. Učinkovala sta kot dvojčka, je komentirala torinska *Stampa*. V Vespevem studiu sta si stala nasproti politika skoraj istih let, oba polna sebe in svoje politične grandomanije, velikih besed in male verodostojnosti ter brez politične kulture, ne eden ne drugi ne zna upravljati svoje moči. V oddaji sta se pojavila celo v docela enakih oblačilih: modri obleki, beli srajci, s podobnima kravatama.

Renzi je Salvinija cinično razglasil za »kralja zabav na plaži«, kjer je notranji minister briljiral poleti, preden je katapultno odletel iz vlade. Drugi je prvega sramotil, da je »nerazumljeni genij«, »ti imaš 4 odstotke, jaz 33. – So Italijani butci?« ... »Na genialen način si našel vlado pod gobo in se tako izognil volitvam,« je prvak Lige očital voditelju novoustanovljene stranke Italia Viva, slednji je že v času, ko je bil premier, prišel na oblast brez volitev. »Posledice sonca s plaže Papeete [v Francoski Polineziji] so očitne ...« je skušal biti zajedljiv Renzi.

Niz vzajemnega obtoževanja je kazal, kako nadvse sta si podobna: poraženca, eden je še vedno najvplivnejši italijanski politik, a ta hip daleč od vzvodov moči, drugi je nekdanji predsednik vlade, letos med glavnimi pogajalci druge Contejeve garniture, zatem se je odcepil od demokratov in mučno maje krhko vlado levice in populistov. Oba, Salvini in Renzi, bodisi iz opozicije bodisi iz vlade, ali bolj ali manj direktno, napadata aktualnega premiera. Nobeden ta hip ni protagonist, naredila pa bi čisto vse, da bi bila – imata neskončno velike ambicije in še večji ego. Zanima ju edinole naskok na oblast.

Pomenljiv je bil format njune konfrontacije pri »doktorju Vespi«, voditelj jima je prepustil celoten podij. *Porta a porta* na prvem kanalu italijanske nacionalne televizije, nespremenjena je na sporedu od sredine devetdesetih let, še vedno z istim mojstrom političnih ceremonij vstopa v dnevne sobe Italijanov trikrat na teden v poznovečernem terminu. V času vladavine Silvia Berlusconija so jo sarkastično imenovali »tretji dom italijanskega parlamenta«, tu so potekala vsa vélika soočenja, vključno s tistim med takratnim premierom in medijskim mogotcem ter voditeljem levosredinske opozicije Romanom Prodigem leta 2006. Zdaj njegov teve salon ni več središče politične scene, Vespa je že precej diskreditirano ime, zaradi servilnosti do desnosredinske politike in Berlusconija ga je pokojni Giorgio Bocca razglasil za »služabnika režima«. A je še vedno gledana oddaja. Slovenci se spomnimo one o fojbah pred leti, zgodovinarica slovenskih korenin je zaman prepričevala, kaj so bili vzroki, kaj posledice tragičnih dogodkov; protestirala je tudi slovenska diplomacija. Voditelj je izrabil studio za gnevna obtoževanja, prikazovanje Slovencev oziroma Slovanov kot krvoločnih ljudi.

Govorimo o programu, ki naredi vse, da pritegne, in tak je bil tudi spopad Salvini-Renzi, ki je dosegel rekordno gledanost. Pustil je vtis spektakla, ki ni bil pristen, je zapisal eden od italijanskih komentatorjev, novinarstvo je bilo omejeno na držanje mikrofona.

Toda nastop pripoveduje predvsem o vlogi obeh figur na fluidnem italijanskem prizorišču, morda tudi o tistem, kar prihaja. Vlada Giuseppeja Conteja je stara komaj poldrugi mesec, in že se ponujajo neštete primerjave s prejšnjo. Vrstijo se udarci na odprti sceni, samovšečnost akterjev, konflikti, pritiski, ultimati. Je mogoče tako naprej, se je pred kratkim v uvodniku vprašal direktor časnika *Corriere della Sera* Luciano Fontana.

V času, ko evropska komisija zahteva od Italije pojasnila o proračunskih načrtih za prihodnje leto, ker niso skladni z nujnim zmanjšanjem dolga, kot navaja podpredsednik Valdis Dombrovskis, je primanjkljaj v višini 2,2 odstotka bruto domačega proizvoda v Rimu predmet velikih koalicijskih trenj. Najizrazitejši prelom je konec septembra povzročil secesionizem Mattea Renzija, ki je ustanovil novo stranko Italia Viva in demokratom Nicole Zingarettija odpeljal del poslancev. Bivši premier išče svoj avtonomni, bolj sredinski izraz, pozicionira se bolj desno od stranke, ki ji je pripadal, vzor mu je francoski predsednik Emmanuel Macron. Predstavlja se kot zmeren in proevropski voditelj, v intervjuju za *Repubblica* je rekel, da se bo v prihodnjih mesecih predvsem postavil po robu Salviniju. Vprašanje je, kolikšen je njegov domet, ali lahko pritegne desnosredinske volivce, ali ni nekdo, ki mu je potekel rok trajanja. Je antipatičen, kaže se spomniti, kako neslavno je pogorel z referendumom leta 2016. Čeprav se je s pogajanji o novi vladi avgusta spretno vrnil na politično prizorišče in vstopil v vlado, s čimer drži v rokah pomemben vzvod – nenehno pravzaprav pripoveduje, računajte name –, njegove možnosti niso videti velike.

Bistveno več pozornosti si zasluži Salvini. Ostaja najmočnejši italijanski politik, še vedno ima osupljivo visoko podporo, celotna desna sredina, ki jo je pred kratkim zbral na manifestaciji v Rimu, tako voditelj Lige, kot običajno, uprizarja svojo permanentno kampanjo, se ponaša z najmanj 45 odstotki podpore javnosti. Medtem ko kaže mišice na ulicah in trgih ter je videti daleč od oblasti, ni mogoče podcenjevati njegovih volilnih sposobnosti. Avgustovsko dogajanje je pokazalo, kako velik problem ima z brzdanjem moči in svojih ambicij. Tedaj je vse stavil na izsiljenje predčasnih volitev, a je izgubil stik z realnostjo, izključil je sicer minimalno možnost, da bi se lahko Beppe Grillo in Renzi kdaj povezala. Naredil je strateško napako.

Pa vendar njegov poraz ni bil dokončen. Matteo Salvini je sposoben voditelj s politično karizmo, neprimerljivo s komerkoli drugim, tekmeči mu niso kos. Podcenjevali so ga v preteklosti in podcenjujejo ga tudi zdaj. Še bolj kakor prej novači podporo predvsem med ljudmi, stik z volivci je bil vedno njegov najmočnejši adut. Tri desne stranke, poleg Lige še Berlusconijeva Naprej, Italija in Bratje Italije Giorgie Meloni, so konec septembra v prestolnici organizirale protivladno zborovanje, prišlo je več deset tisoč ljudi, avtobusi so jih pripeljali z vseh koncev države. Napolnili so največji rimski trg Piazza San Giovanni, pomenljivo je, da je to lokacija, kjer organizirajo demonstracije italijanski sindikati.

Podpora desnice ostaja čvrsta, Salvini jo je pomaknil bistveno bolj desno, kot je bila v času vodenja Berlusconi, na shod so prišli tudi pripadniki neofašistične skupine CasaPound. Zborovanje pod naslovom *Italijanski ponos* je potekalo v znamenju nacionalističnih sloganov in evroskeptičnih gesel, pihanja na dušo malega človeka, slišati je bilo ponavljanje enih in istih reči o Bruslju in obujanje duha suverenizma. Berlusconi je v nastopu ostro napadel Contejevo davčno politiko, Giorgia Meloni priseljevanje, poleg tega nič novega. Desna sredina se ni trudila, da bi pripravila seznam konkretnih prihodnjih nalog, če se že pripravlja na prevzem vlade, kar morda sploh ni daleč. Shod je bil videti predvsem uvertura v deželne volitve v Umbriji.

In minulo nedeljo je desna sredina močno zmagala, to je bilo njeno osmo zaporedno zmago na deželni ravni, Demokratska stranka in Gibanje 5 zvezd sta kljub skupnemu kandidatu doživeli poraz, in to v Umbriji, ki je bila desetletja trdnjava levece. Volilna znamenja so postala nedvoumna, čeprav so lokalna, odzvanjajo na nacionalni ravni, posledice so negotove. Ta vlada nima alternative – razen Salvinija.

• **Pendrek kot rešitev. Luka Lisjak Gabrijelčič. Delo, Ljubljana, 02. november 2019**

Luka Lisjak Gabrijelčič, zgodovinar, urednik Razpotij, raziskovalec na CEU, Budimpešta

Katalonski voditelji so s predajo (težko ji rečemo drugače) konflikt z ulic prenesli v sodne dvorane.

<https://www.delo.si/mnenja/kolumne/pendrek-kot-resitev-241201.html>

Manifestacija za špansko enotnost, ki je v nedeljo zasedla središče Barcelone (spoštovanja vredno število osemdeset tisoč demonstrantov, ki so prišli iz vse Španije, je bilo štirikrat manjše od števila udeležencev zadnjega protesta zagovornikov neodvisnosti), je potekala pod sloganom »Stop procesu!«. »Proces« je ime, s katerim je leta 2012 katalonski predsednik Artur Mas krstil svojo strategijo za postopno uveljavitev pravice do samoodločbe. Evfemizem za osamosvojitvev, skratka. Že kmalu po nastanku je pojem postal predmet norčevanja v španski javnosti in do danes je svojo privlačnost izgubil tudi v Kataloniji.

Pojma danes nihče več ne uporablja pozitivno ali neironično. Za radikalne zagovornike neodvisnosti simbolizira brezglavo taktiziranje politične elite, ki je pred dvema letoma izpeljala referendum in nato bodisi pobegnila v tujino bodisi se prepustila na nemilost španskemu sodstvu. Za nasprotnike osamosvojitve pomeni velikansko prevaro – sredstvo, s katerim je katalonsko vodstvo javno razpravo od ekonomskih in socialnih vprašanj, ki skrbijo običajnega državljanja, preusmerilo v himero neodvisnosti.

Slogan je bil premeteno izbran. Tudi tista večina katalonske družbe, ki do stališč španskega unitarizma čuti odpor, je v klicu po koncu »procesa« prepoznala odmev lastnih želja. Prav nestrpnost independentistične baze do jare kače »procesa« je bila eden glavnih dejavnikov, ki so botrovali zmedeni dinamiki referendumu leta 2017. Rokohitrsko sprejeta zakonodaja, izglasovana ob nasprotovanju celotne opozicije, ki naj bi v primeru pozitivnega referendumskega izida omogočila takojšnjo osamosvojitvev, je bila odgovor politične večine na pritisk javnosti, naj se vendarle konča neskončno odlašanje.

S tem so se odprla vrata kaosa – v arhetipskem pomenu besede. Dogodki so si sledili z vrtoglavo naglico in za trenutek se je zdelo, da je vse mogoče. »Proces«, ki si ga je zmerno vodstvo katalonskega nacionalizma zamislilo kot regulirano strugo, v katero je treba kanalizirati nezadovoljstvo Kataloncev z razmerami v španski državi in jo usmeriti v pogajanja s centralno vlado, ki bi privedla do sporazuma po škotskem ali quebeškem vzoru, je zaradi obstrukcije Madrida preplaval bregove. Izvedbo referendumu so na terenu prevzeli ljudje, samoorganizirani v gosto mrežo prostovoljnih skupin.

»Kot muha v kozarcu, ki ne vidi ovire, a čuti, da ji nekaj silovitega zapira pot, tako je vlada osupla spričo trmastega odpora, na katerega je naletela v Kataloniji – in končno se začel zavedati razsežnosti problema. Vsi njeni poskusi so jalovi, ne zmorejo zapreti poti, ki vodijo do glasovanja.« Tako je nekaj dni pred referendumom situacijo lucidno opisal znani španski komentator. Nevidna sila, ki jo je opisoval, je dobro znana iz zgodovine. Gre za trenutke, ko vladani odrečejo poslušnost

vladajočim, oblast se znajde razkropljena med ljudmi in zdi se, da dogajanje postane en sam nezadržen tok. Takim trenutkom pravimo – revolucija. »Malo stvari v življenju je tako strašljivih kot velike zgodovinske pospešitve – ko se stvari začnejo dogajati z neznansko naglico, ko se zdi, da se je čas iztiril,« je zapisal isti komentator. »Smo sredi takšne pospešitve.«

Tok dogodkov oktobra 2017 je pregazil katalonsko vlado in jo prisilil, da je razglasila samostojnost, čeprav nanjo ni bila pripravljena – ne materialno, ne organizacijsko, ne psihološko. Z odločitvijo za eksil in zapor je preprečila, da bi bil revolucionarni zagon zatrt v krvi – Majdan (Trg neodvisnosti) ali morda celo Tiananmen (Trg nebeškega miru) sredi Evropske unije. Danes, ko opazujemo brutalnost španske represije, ki je v dveh tednih povzročila več kot petsto ranjenih, štiri iztaknjena očesa in na ducate priporov, je to postalo kristalno jasno. Katalonski voditelji so s predajo (težko ji rečemo drugače) konflikt z ulic prenesli v sodne dvorane – kjer računajo na končno zmago pred Evropskim sodiščem za človekove pravice.

A s tem so sprožili dve posledici, ki sta se izkazali za izjemno škodljivi. Osamosvojitveno gibanje so pustili brez pravega vodstva. Tako so odprli pot za ponovitev revolucionarnega momenta, ki bo ob naslednjem izbruhu bržkone veliko bolj brezglav kot doslej. Španskim oblastem pa so obenem dali signal, da je represija zmagovita strategija. Skoraj petnajst let trajajoča saga o nadgradnji katalonske samouprave se je končala s tisoč pretepenimi volivci in ducatom zapornikom. Poceni in preprosta rešitev, pove hladnokrvna računica. Izkazalo se je, da so mučna pogajanja in ustavne reforme odveč: pošlješ policijo, daš proste roke politiziranemu sodišču in gordijski voz je presekan.

Ta razvoj je nedvomno odraz strahu, ki ga je katalonska revolucija pognala v kosti španskega esteblišmenta. Šok je okrepil najbolj jastrebovske pozicije v Madridu in pospešil protirevolucijo v politični kulturi. Skrbi me, da se danes le redki zavedajo, kako globoke posledice bo ta imela za vso Evropo. Obtožbe terorizma proti nenasilnim protestnikom, arbitrarno zapiranje spletnih strani, kakršno smo doslej videvali le v Rusiji in na Kitajskem, odstavljanje in zapiranje demokratično izvoljenih predstavnikov – vse to je toliko bolj nevarno, ker, v nasprotju z višegrajskim populizmom, ves čas uživa potuho Bruslja.

EU si namreč želi podobno kot prošpanski demonstranti v Barceloni: da bi bilo »katalonskega procesa« vendarle konec. Odločneje ko se bo Bruselj postavil na stran Madrida, hitreje se bodo Katalonci odpovedali svojim nerealističnim osamosvojitvenim težnjam in laže bo doseči razumen kompromis. Kakšna zmeta! Ta drža v resnici priliva olja na avtoritarni požar, ki je zajel miselnost španskega esteblišmenta in ki ga od znotraj nihče več ne more pogasiti. V času vse toplejšega ozračja in vse hladnejšega gospodarstva bodo države soočene z bolj in bolj zapletenimi družbenimi problemi. Evropska unija svojim članicam jasno sporoča, da je mogoče kompleksne družbene probleme reševati – s pendrekom.

• **Ladja z 88 prebežniki prispela v italijansko pristanišče. STA. Delo, Ljubljana, 03. november 2019**

Nemčija in Francija bosta sprejeli skupno 60 migrantov z ladje, portugalska jih je pripravljena sprejeti pet, Irska dva.

<https://www.delo.si/novice/svet/grski-parlament-sprejel-strojjo-azilno-zakonodajo-245193.html>

Ladja Alan Kurdi nemške nevladne organizacije Sea-Eye je davi vplula v pristanišče Taranto na jugu Italije, kjer bodo izkrcali 88 migrantov, med njimi devet mladoletnikov, ki jih je ladja pred več kot tednom dni rešila pred libijsko obalo v Sredozemlju.

Italijansko notranje ministrstvo je ladji dovolilo vplutje v petek zvečer, potem ko sta Nemčija in Francija izrazili pripravljenost, da sprejmeta skupno 60 migrantov z ladje. Portugalska jih je pripravljena sprejeti pet, Irska dva. Ladja je pred tem v petek brez dovoljenja vplula v italijanske teritorialne vode, da bi se zaščitila pred slabim vremenom.

Italijanska tovorna ladja Asso Trenta je medtem v noči na soboto v Sredozemskem morju rešila 200 ljudi, ki so prispeli iz Libije, je po poročanju dpa sporočila nevladna organizacija Alarm Phone. »Ti

migranti bežijo iz Libije in se ne morejo vrniti tja, odpeljati jih je treba v Evropo,« je tvitnila organizacija. Asso Trenta trenutno pluje ob libijski obali.

Humanitarne ladje nevladnih organizacij, ki rešujejo migrante, še vedno po več dni čakajo na morju, ker jih Italija in Malta ne želita sprejeti, dokler druge države EU ne zagotovijo, da bodo prevzele del migrantov.

- **Zamejci brez signala koprsk RTV. Blaž Močnik. Delo, Ljubljana, 04. november 2019**

Regionalni center Koper – Capodistria: Satelitsko oddajanje bo ukinjeno

<https://www.delo.si/novice/slovenija/zamejci-brez-signala-koprsk-rtv-245705.html>

Koper - Javni zavod RTV Slovenija bo v kratkem izgubil satelitsko oddajanje regionalnega centra Koper – Capodistria, kar je vznemirilo slovensko manjšino v Italiji. Zamejci namreč slovensko besedo na malih zaslonih lahko spremljajo zaradi televizijskega signala prek anten in satelitov. Tudi dostop po medmrežju ni rešitev, opozarjajo.

Italija je porabila denar, ki ga je namenjala sprejemanju signala televizije Koper – Capodistria na satelitu Hotbird, zato bo 9. novembra prekinila satelitsko oddajanje programov, tudi v italijanskem jeziku. Posledice bosta čutili slovenska in italijanska manjšina pri nas ter na Hrvaškem.

Uredništva programov regijskega programa z Obale so pozvala italijansko vlado, slovensko politiko, predstavnike italijanske narodne skupnosti v Sloveniji in na Hrvaškem ter RTV Slovenija, naj jim zagotovijo nadaljevanje satelitskega oddajanja. »Prenehanje takega načina oddajanja naših programov – edinega, ki lahko zagotovi prisotnost našega signala na celotnem avtohtonem območju poselitve italijanske manjšine v Istri, na Reki in v Dalmaciji ter tudi v obmejnih italijanskih pokrajinah – je hud udarec za italijansko narodno skupnost, živečo na območju, kjer so oddaje TV in Radia Koper – Capodistria že desetletja nenadomestljivo sredstvo širjenja italijanskega jezika in kulture ter pomembna oporna točka pri ohranjanju identitete in čuta pripadnosti Italijanov, ki so 'ostali',« so poudarili.

Televizija Koper – Capodistria na Primorskem in v sosednji Furlaniji – Julijski Krajini pokriva dogajanje v regiji, zamejstvu in na obmejnem in čezmejnem prostoru, na stičišču Slovenije, Italije in Hrvaške, kjer živita slovenska in italijanska manjšina. Slovensko in italijansko manjšino obvešča in povezuje z maticama ter pripravlja in posreduje izvirne oddaje o italijanski in slovenski manjšini.

Opravlja poslanstvo sporazumevanja in sožitja v tem večnacionalnem in večkulturnem prostoru.

Informacije posreduje tudi informativnemu in kulturnemu programu TV Slovenija.

Rešitev samo satelit

Brez pomembnega satelitskega signala bodo ostali tudi Slovenci v Italiji, ki so do zdaj spremljali bogat program informativnih in drugih oddaj s Primorskega in iz zamejstva. »Ukinitev pomeni veliko škodo za naše zamejce, saj v Italiji nimamo kabelske mreže kot v drugih državah. Zato spet prosim, naj se to ne zgodi, saj bi mrk izključil gledalce programov slovenske manjšine v Italiji. To bi pomenilo izbris našega delovanja, ki je za matično državo še pomembnejše,« je prepričan predsednik Sveta slovenskih organizacij (SSO) Walter Bandelj, ki je s pismom opozoril tudi predsednika vlade Marjana Šarca, ministra za Slovence v zamejstvu in po svetu Petra Česnika, generalnega direktorja RTV Igorja Kadunca in predsednika komisije RTV za programske vsebine, namenjene Slovincem v sosednjih državah Janka Malleja. »Vsak naj si vzame v breme to neodgovorno početje,« dodaja Bandelj.

Natančnejših pojasnil o ukinitvi oddajanja, gledanosti zamejskih programov in zagotavljanju vsebin nam včeraj z nacionalne RTV niso poslali. Dejali so le, da se s problemom aktivno ukvarjajo »na najvišji ravni«. Iz vladnega urada za Slovence v zamejstvu in po svetu vsebine niso komentirali.

Bandelj druge rešitve kot nadaljevanja oddajanja satelitskega signala ne vidi. »Italija na tehnološkem področju pokritosti signalov kar precej zaostaja. Kjer lahko ulovijo signal s strešnimi antenami, sprememb ne bo, precej slabše bo v goratih predelih Benečije in še marsikje drugje, kjer so signal lahko lovili zgolj s satelitskimi antenami. Ljudje ne bodo več videli slovenskih programov,« je opozoril.

Kot logična rešitev se ponuja prehod na internetni sprejem, a tudi to se v zamejskem prostoru ne bi obneslo: »Benečija vsaj v 70 odstotkih ni pokrita s spletom. Gorska območja bi bila prikrajšana.«

- **Balkanski spektakel v Beli hiši. Vili Einspieler. Delo, Ljubljana, 04. november 2019**
Novi ameriški veter v regiji je osvežil politiko Bruslja, ki je doživela neuspeh in le še povečala nezaupanje med sptima stranema.

<https://www.delo.si/mnenja/komentarji/balkanski-spektakel-v-beli-hisi-245752.html>

Ameriški pritisk na Srbijo se krepi zaradi tekme med zunanjim ministrstvom in Belo hišo. Predstavniki administracije in odposlanec predsednika **Donald Trumpa** za Zahodni Balkan, **Matthew Palmer** in **Richard Grenell**, tekmujeta, kdo bo postavil ostrejšje zahteve Beogradu. Prvi je brez dlake na jeziku od Srbije zahteval, naj prizna Kosovo, drugi je poudaril, [da Kosova ni mogoče izločiti iz trajne rešitve za Balkan in da Srbija nikoli ne bo vstopila v EU, če ne bo priznala neodvisnosti Kosova](#).

Washington pričakuje od Prištine, da bo ukinila carine na srbsko blago, od Beograda pa prekinitve kampanje za razveljavitev priznanja Kosova in blokade njegovega članstva v mednarodnih organizacijah. Palmer in Grenell naj bi s skupnimi močmi pomagala sptima stranema, da dosežeta uresničljiv pravno zavezujoč sporazum o normalizaciji odnosov med državama. ZDA v zameno ponujajo korenček v obliki investicijske konference, ki bi v obe državi pripeljala največje svetovne multinacionalke.

Ameriškega predsednika v resnici sploh ne zanima bistvo spora med Beogradom in Prištino.

Trump vidi priložnost v praznini, ki je nastala zaradi nesoglasij med Berlinom in Parizom. Na prvi pogled se zdi nerazumno, da Washington prepričuje London, naj izstopi iz EU, Beogradu pa grozi, da se lahko obriše pod nosom za članstvo v EU, če ne bo priznal Kosova. To zveni cinično, ker zgodba o evropskih povezavah, čeprav izginja v daljavi, traja že dve desetletji. Iz tega je mogoče sklepati, da želijo ZDA vreči EU, s katero so v sporu kot s preostalim svetom, iz igre in prevzeti reševanje kosovskega vprašanja. Tako Beograd kot Priština sta Washington pozvala, naj prevzame glavno vlogo in režijo v svoje roke.

Ameriškega predsednika v resnici sploh ne zanima bistvo spora med Beogradom in Prištino in ali bi sporazum Srbije s Kosovom utrdil stabilnost ali le še poglobil nestabilnost v regiji. Pred očmi ima spektakel, ki bi ga Bela hiša lahko uprizorila ob podpisu sporazuma v Washingtonu. V tekmi za drugi mandat potrebuje spektakel, ki bi imel podobno težo, kot jo je imel daytonski mirovni sporazum za **Billa Clintona**. Zato so v igri ostali vsi scenariji, tudi risanje novih meja na Balkanu. Novi ameriški veter v regiji je osvežil politiko Bruslja, ki je doživela neuspeh in le še povečala nezaupanje med sptima stranema. Zapihal je po zaslugi Rusije, Kitajske in Turčije, ki krepijo vpliv na evropskem dvorišču. Postavlja se vprašanje, ali dialog z ultimati lahko vstane od mrtvih in ali je vladajočim elitam, ki se ohranjajo s konflikti, sploh v interesu, da najdejo za obe strani sprejemljiv kompromis.

Zagata je v razdeljenosti na vseh ravneh oblasti v ZDA, v ameriškem kongresu, Beli hiši in Pentagonu. Na stopnji merjenja moči in treh politik ne obstaja jasna vizija, kaj želijo ZDA doseči v posameznih delih sveta. To velja tudi za Balkan. Težko je uskladiti že diplomatsko delovanje, kaj šele druga sredstva pritiska.

- **Amerika in Srbija za zaprtimi vrati. Milena Zupanič. Delo, Ljubljana, 04. november 2019**
Matthew Palmer kritičen do Evropske unije, ZDA pričakujejo evropsko perspektivo za Zahodni Balkan.

<https://www.delo.si/novice/svet/amerika-in-srbija-za-zaprtimi-vrati-245786.html>

Beograd – Odposlanec ameriške vlade za Zahodni Balkan **Matthew Palmer**, ki je bil pred prihodom v Beograd precej kritičen do srbske politike, je danes po enournem pogovoru s predsednikom Srbije **Aleksandrom Vučićem** stopil pred novinarje v prijateljskem ozračju. Po besedah srbskega predsednika je bil pogovor »odprt in iskren«, vendar gostitelj zaradi vljudnosti javnosti ne pove prav vsega, je dejal.

Da so se ZDA to jesen intenzivno ukvarjale z Zahodnim Balkanom, bi lahko sklepali po tem, da so za reševanje vprašanj v tej regiji imenovali kar dva predstavnika: [najprej je vlada imenovala Matthewa Palmerja za posebnega predstavnika na Zahodnem Balkanu](#), nato je predsednik Donald Trump imenoval **Richarda Grenella**, ameriškega veleposlanika v Nemčiji, za osebnega odposlanca za odnose med Srbijo in Kosovom. Ugibanja, od kod tolikšno zanimanje ZDA za Balkan, so lažje razumljiva v kontekstu povečanega vpliva Ruske federacije in opiranja Srbije na Kitajsko ob hkratnem odklonilnem odnosu EU do te regije. Kakorkoli, Palmer, ki je prvič obiskal Beograd, je bil jasen: ZDA hočejo za to regijo evropsko perspektivo in on bo o tem poskusil prepričati voditelje EU do prihodnjega maja, ko bo srečanje državnikov v Zagrebu.

Čeprav je bil ameriški predstavnik pred prihodom v Beograd precej kritičen do Srbije – dejal je, da je v prizadevanjih za delegitimiziranje Kosova agresivna in da država ne bo nikoli postala članica EU, če ne bo rešila spora s Prištino –, po srečanju s predsednikom Vučićem ni več izjavil nič podobnega. Nasprotno, v odgovorih novinarjem je bil posredno kritičen do prizadevanj predsednika Kosova **Hashima Thačija**. Ta je namreč dejal, da bo v vlado povabil srbske predstavnike, ki niso na zmagovalni Srbski listi, Palmer pa je v Beogradu izjavil, da »je treba spoštovati izide volitev«. Z drugimi besedami, predsednik Kosova mora sodelovati z izvoljenimi Srbi.

Beograd za več sodelovanja

Srbija je kot edini pogoj za začetek dialoga s Kosovom postavila odpravo stoo odstotnih carin.

Kaj točno sta se ameriški odposlanec in predsednik Srbije kot vodilne države na Balkanu pogovarjala eno uro za zaprtimi vrati, ni znano, a po odzivu Vučića bi lahko sklepali, [da na mizi ni bila le vzpostavitev dialoga med Beogradom in Prištino, temveč tudi zahteva po priznanju Kosova](#). Vučić je namreč po pogovoru novinarjem dejal, da je »Srbija pripravljena na kompromis, ne pa na ponižanje svojih ljudi na Kosovu in Srbov v celoti«. Po predsednikovih besedah so Srbija in ZDA okoli marsičesa na različnih bregovih, a se Srbija z ZDA, ki so največja sila v svetu, seveda ne bo sprla, nasprotno, pričakuje večje sodelovanje, k čemur bi lahko pripomogel obisk ameriškega predsednika **Donald Trumpa** v Srbiji. Od leta 1980, ko je Beograd obiskal **Jimmy Carter**, ameriškega predsednika v Srbijo ni več bilo, je spomnil Vučić.

Kosovo je do zdaj priznalo 115 držav, med njimi tudi Slovenija. Država še vedno čaka na priznanje 88 držav, med njimi pet držav članic EU in Vatikana. Dialog med Beogradom in Prištino, pod katerim največkrat mislijo dosego priznanja, zdaj ni možen, saj Kosovo nima vlade, s katero bi se Srbija lahko pogovarjala. Po drugi strani je Srbija kot edini pogoj za začetek dialoga postavila odpravo stoo odstotnih carin, ki jih je pred letom uvedla Priština na uvoz njenih izdelkov (in izdelkov BiH). Carine so v nasprotju z veljavnim sporazumom gospodarskega združenja Cefta.

- **Žive naj vsi narodi. Ali Žerdin. Delo, Ljubljana, 05. november 2019**

Knjiga novinarja in publicista, ki se veliko ukvarja predvsem s položajem manjšin

<https://www.delo.si/kultura/knjiga/zive-naj-vsi-narodi-245728.html>

Bojan Brezigar je človek robov in mostov. Živi na robu Italije in na robovih slovenstva. Vse življenje – s krajšimi prekinitvami – se je ukvarjal z novinarstvom in urejanjem *Primorskega dnevnika*.

A hkrati je bil tudi na robovih politike – bodisi kot odbornik in župan občine Devin - Nabrežina, govornik slovenskega zunanjega ministrstva v času predsedovanja EU, izvedenec Sveta Evrope za manjšine, svetnik v deželni svetovi Furlanije - Julijske krajine. Knjiga *Pogled izza meje*, zbirka kolumn, ki jih je Brezigar s krajšimi prekinitvami objavljal od leta 1998 v časniku *Večer*, lahko s svojim naslovom zavede. Ne gre za avtorja, ki bi od tam – izza meje – pisal o tem, kaj se dogaja tu, torej v Sloveniji. Brezigarjev privilegij je, da je hkrati tam in tu.

Kolumna in njeno življenje

Ko piše o italijanski notranji politiki, piše kot poznavalec, saj je bil tudi sam precej časa, denimo v času slovenskega osamosvajanja, na robovih italijanske politike. A tudi ko piše o slovenskih političnih peripetijah, piše kot poznavalec, ki pa hkrati dobro razume širše kontekste.

Naslov *Pogled izza meje* je sicer naslov Brezigarjeve stalne kolumne, toda v dveh desetletjih je kolumna živela svoje življenje. V zbirki bo bralec našel opazke o vsakdanjih dogodivščinah, denimo v slovenskih gorah, ki pa hkrati o Sloveniji povedo nekaj več; zakaj, recimo, na kažipotu piše Dom na Komni, če pa na zemljevidu piše Komna. Kako naj tujec razume, da je Dom na Komni tam, kjer na zemljevidu piše Komna? V zbirki bo bralec našel tudi pedantno analizo osebnosti, ki bi bila lahko Silvio Berlusconi. Morda pa tudi Borut Pahor. Torej politika, ki razume TV-kamero, a hkrati politiko, umno upravljanje skupnih zadev, dela votlo.

Kje je meja?

Četudi se zdi, da Brezigar piše z roba – roba Italije, roba slovenstva – je svetovljan. Zdaj je na Dunaju, zdaj v Bruslju, Strasbourgu, Barceloni, na kongresu manjšinskih časnikov ali na evropskem novinarskem zletu ... Piše o finski himni, katere besedilo je sredi 19. stoletja v švedščini napisal Johan Ludvig Runeberg, na ozemlju sodobne Finske živeči Šved, potem pa so Finci Runebergovo besedilo prevedli in posvojili. Piše o Baskih in Kataloncih, manjšinah in njihovih aspiracijah. A ključnega pomena je predvsem njegov uvid v italijansko politiko, tradicijo italijanske diplomacije, uvid v italijanske strateške ambicije in njihove taktične prijeme.

Ko sva se srečala, da bi mi izročil recenzentski izvod knjige *Pogled izza meje*, sem izkoristil priložnost in ga vprašal, ali bo Italija na meji res postavila ograjo, ki bi preprečevala prehod migrantov. Pristrčno se je nasmehnil in odgovoril, da je ne bo. Potem je pojasnil, zakaj ne. Zato, ker Italija kot država z večstoletno tradicijo političnega taktiziranja ve, da se meja ne brani tam, kjer je ta trenutno zarisana, pač pa – ko gre za Slovenijo – vzhodno od meje. Skratka: če bi Italija res razmišljala o ograji, bi tuhtala, kako naj jo postavi pri Postojni, ne pa pri Novi Gorici ali Fernetičih.

Tu in tam

Poante, da ima politika svojo strateško raven in taktično izvedbo, v teh krajih morda ne razumemo povsem. Za slovensko politiko bi namreč težko trdili, da ima prepoznavno strategijo, ki bi imela tudi vztrajnostni moment. V Italiji vztrajnostni moment zagotavljajo politični profesionalci – ne le diplomati, pač pa tudi dobro podkovani uslužbenci drugih oblastnih struktur, ki zagotavljajo dolgoročno stabilnost državne politike. Ti so stalnica italijanske politike. Tisto, kar na strateško raven prinesejo izvoljeni politiki, so detajli, poudarki, včasih folklorni elementi. Vendar detajlov, politične folklore in poudarkov ne moremo razumeti, če ne upoštevamo strateškega konteksta.

Ko piše o italijanski notranji politiki, piše kot poznavalec.

V Italiji vztrajnostni moment zagotavljajo politični profesionalci.

Četudi se zdi, da z roba Italije, roba slovenstva, je svetovljan.

Četudi je Brezigarjeva zbirka kolumn kronološko urejen zbir tedenskih zapisov, objavljenih v dveh desetletjih, je hkrati priročnik za razumevanje italijanske in evropske politike, kritično ogledalo slovenski politiki in svojevrstno opozorilo, da je svet bolj kompleksen, kot se zdi. Brezigar s svojimi stališči neredko preseneti. A presenečenja imajo razlog. Ne piše od tam o nas. Piše hkrati od tu in tam. O nas in hkrati o njih.

• **Pest bosanskega generala pod Handkejevim nosom. Novica Mihajlovič. Delo, Ljubljana, 05. november 2019**

Podelitev Nobelove nagrade za literaturo Petru Handkeju še kar razburja.

<https://www.delo.si/novice/svet/pest-bosanskega-general-a-pod-handkejevim-nosom-246039.html>

»Če je gospod Nobelovec tako rekel, potem bo že držalo.« Tako je na vprašanje, ali je res s pestjo grozil **Petru Handkeju** med obiskom Sarajeva, hladno odgovoril upokojeni general vojske Bosne in Hercegovine **Jovan Divjak**. Nobelovca, ki razburja s svojim zanikanjem genocida med vojno v BiH, je k Divjaku takoj po vojni pripeljal tedanji avstrijski veleposlanik v Sarajevu **Valentin Inzko**.

Podelitev Nobelove nagrade za literaturo avstrijskemu pisatelju slovenskih korenin Petru Handkeju verjetno nikjer ni povzročila toliko hude krvi kot v Bosni in Hercegovini, kjer Handkeju močno zamerijo javno obrambo stališč srbske politike in zanikanje genocida v BiH.

V osrednjih medijih v BiH je zakrožil desetletje star intervju nemškega *Süddeutsche Zeitung*, v katerem Handke opisuje, kako mu je konec leta 1996 srečanje z nekdanjim voditeljem bosanskih Srbov in tedanjim predsednikom srbske entitete Republika srbska **Radovanom Karadžićem** omogočil koroški Slovenec Valentin Inzko, ki je bil v tistem času veleposlanik Avstrije v Sarajevu, danes pa prav tako slušbuje tam kot visoki predstavnik mednarodne skupnosti v BiH.

Od zločinca h generalu

Srečanje s Karadžićem, ki je bil kasneje obsojen za genocid in druge zločine, se je zgodilo na Palah nad Sarajevom med razpadajočimi objekti, ostanki z zimskih olimpijskih iger leta 1984. »On je bil siva eminenca bosanskih Srbov, ampak je takrat že obstajal nalog za njegovo prijetje pred mednarodnim sodiščem,« je v tistem intervjuju dejal Handke. Kot je pojasnil Handke, je v tistih dneh v Sarajevu živel pri Inzku, ki mu je pomagal pri gibanju skozi od vojne tedaj še močno razrušeno državo.

Tako kot mu je pomagal priti do voditelja bosanskih Srbov, je Inzko Handkeju pomagal priti tudi do generala vojske BiH Jovana Divjaka, ki je po starših Srb, rojen v Beogradu, a se je ob začetku vojne odločil postaviti v bran svojemu mestu in postal narodni junak BiH, srbska stran pa ga obtožuje za sodelovanje v vojnih zločinih proti Srbom.

»Ko je slišal, da sem pred tem bil na Palah, mi je jezno pomolil pest pod nos,« še pravi Handke v intervjuju. Pri Divjaku smo preverili, ali držijo podrobnosti iz njegovega povojnega srečanja s Handkejem, zlasti tista s pestjo pod nosom. »Če je gospod Nobelovec tako rekel, potem bo že držalo. To je bila priložnost, da Handkeju razložim, kaj vse so mojemu mestu naredili zločinci, s katerimi se je on tik pred tem sestal. Poskušal sem mu dopovedati, da so umirali povsem nedolžni ljudje, tudi veliko otrok, da so v požganih mestnih stavbah gorela tudi njegova dela. On me je samo poslušal z očitnim nezaupanjem, brez kakršnegakoli komentarja,« nam je povedal Divjak.

Med pogovorom je bil general razburjen, morda tudi zaradi pisateljevega čudenja, kako se je kot Srb lahko postavil na stran Muslimanov, pravi Divjak. Pisatelju je zaman dopovedoval, da se je kot človek in kot častnik postavil na stran napadenih in šibkejših v tisti vojni, ob njem pa so se v vojski BiH borili ne le Bošnjaki, ampak tudi Hrvati in Srbi.

Sarajevski junak visoko ceni Inzka

»Jovo, Srbije, čaršija je uz tebe!« (Srb Jovo, mesto ti stoji ob strani!) To parolo so marca leta 2011 na demonstracijah vzklikali tisoči podpornikov Divjaka, ki je bil prav tedaj na Dunaju aretiran na podlagi Interpolove tiralice (za njim jo je razpisala Srbija zaradi domnevnega sodelovanja v vojnih zločinih proti Srbom).

Čeprav se zdi, da se BiH nikakor ne more izviti iz vrtinca nacionalizmov, ki jo vlečejo proti črnemu breznu novih konfliktov, je že kratek sprehod z upokojenim generalom Divjakom po ulicah Sarajeva dovolj, da človeku vlije svežo mero upanja v možnost preživetja večetnične BiH.

»Nobelova nagrada Handkeju me ni mogla presenetiti, če vem, kdo vse je pred njim dobil, denimo, Nobelovo nagrado za mir. Kar zadeva Inzka, lahko o njegovi vlogi v BiH rečem le vse najboljše, to je izjemno moralen in pošten človek. Tudi to, da nam je Handkeja po vojni pripeljal v Sarajevo, je pozitivno. Tako smo dobili možnost, da mu predstavimo svojo plat zgodbe. Koliko od tega se ga je prijelo, je pa druga stvar,« pravi Divjak.

• **Nato bo tolažilna nagrada Skopju. Vili Einspieler. Delo, Ljubljana, 06. november 2019**
Snedena obljuba EU je postavila pod vprašaj tudi uresničitev prespanskega sporazuma o imenu države.

<https://www.delos.si/novice/svet/nato-bo-tolazilna-nagrada-skopju-246461.html>

Bruselj po francoski blokadi začetka pristopnih pogajanj Severne Makedonije z Evropsko unijo tolaži Skopje, da bo poskrbel za drugo priložnost. Tolažilno nagrado je obljubil generalni sekretar Nata **Jens Stoltenberg**, ki je prepričan, da ni ovir za njeno skorajšnje članstvo v severnoatlantskem zavezištvu.

Predsednik evropskega parlamenta **David Sassoli** je po srečanju s premierom **Zoranom Zaevom** ta teden poudaril, da so vse evropske institucije prepričane, da mora Severna Makedonija začeti pristopna pogajanja. Po njegovem bodo evropski voditelji dosegli soglasje in spremenili odločitev.

Blokada ni zlomila evropskega duha

Po Sassolijevem mnenju to ni bila zgodovinska napaka, temveč zgodovinski odmor, [ker je proces zgolj odložen](#). Bruselj bo preučil pripombe in zadržke nekaterih držav članic EU, na težave pa je treba gledati z optimizmom. Sassoli upa, da bodo te države presegle zadržke. Poudaril je, da je Severna Makedonija za začetek pogajanj veliko žrtvovala, uresničila reforme ter celo spremenila ime. Čeprav je razočaran zaradi rdeče luči za Severno Makedonijo, je Sassoli izrazil zadovoljstvo, da blokada ni zlomila evropskega duha v državi.

Zaev je poudaril, da se zavedajo, da morajo nadaljevati reforme in pokazati napredek na področjih vladavine prava ter gospodarstva, saj bo to koristilo predvsem državi. To brez pritiska, ki bi ga prinesel začetek pristopnih pogajanj, ne bo lahko, vendar ni druge alternative. »Dokazali bomo, da spadamo v EU. Pritiski in kritike protievropskih sil bodo premagani. Verjamemo v evropske vrednote in prepričani smo, da bo Severna Makedonija kmalu dobila še eno priložnost,« je poudaril premier. Do takrat se bo država morala zadovoljiti s članstvom v Natu. Da se vsi zavezniki strinjajo z vstopom Severne Makedonije v zavezništvo, je v izjavah za ukrajinske medije zagotovil Stoltenberg. Zaevu je po francoski blokadi sporočil, da pristopanje Severne Makedonije k severnoatlantskemu zavezništvu poteka po načrtih in da je Nato zavezan njenemu sprejetju v svoje vrste.

Radikalizacija v etnično razdeljeni državi bi povzročila veliko škode tudi Balkanu in Evropi.

Čeprav se je Zaev zaradi rdeče luči Bruslja [odločil za razpis predčasnih parlamentarnih volitev](#), je po napovedi Stoltenberga, da bi Severna Makedonija lahko dobila zeleno luč za članstvo v Natu, že na decembrskem vrhu v Londonu dopustil možnost preložitve volitev. Po njegovem država ne bi smela biti brez sobranja v trenutku, ko bi moralo to ratificirati pristopni protokol za sprejem v Nato. Drugače meni predsednik države **Stevo Pendarovski**, ki je poudaril, da ni potrebe po pogojevanju razpustitve parlamenta 11. februarja in predčasnih volitvah 12. aprila z ratifikacijo protokola.

Zamrznitev sporazuma o imenu

Snedena obljuba EU je postavila pod vprašaj uresničevanje prespanskega sporazuma Skopja z Atenami, ki je rešil dolgoletni spor o imenu Makedonije. Zaev je pojasnil, da bodo blokirani in zamrznjeni deli sporazuma o notranji uporabi novega imena Severna Makedonija. Po njegovih navedbah so nekateri člani sporazuma, ki sta ga 17. junija 2018 podpisali Grčija in Makedonija, tesno povezani z napredovanjem Severne Makedonije do članstva v EU. Sklenil je z opozorilom, da bi radikalizacija in vrnitev nacionalizma v etnično razdeljeno državo povzročila veliko škode tudi Balkanu in Evropi.

- **Novi krmariji Evrope v razburkanih vodah. Peter Žerjavič. Delo, Ljubljana, 07. november 2019**

Ursuli von der Leyen je uspelo zakrpati komisarsko ekipo, a pred začetkom dela mora dobiti še parlamentarni blagoslov

<https://www.delo.si/novice/svet/novi-krmariji-evrope-v-razburkanih-vodah-246468.html>

Bruselj – Preden se bo nova evropska komisija pod vodstvom **Ursule von der Leyen** lotila velikih nalog, ki jo čakajo v prihodnji petletki v čedalje bolj nemirnem okolju Evropske unije, [bodo morala biti v celoti rešena zapletena kadrovska vprašanja](#).

Komisarska ekipa, kakršno je predstavila septembra, je bila sestavljena iz štirinajstih moških in, skupaj z njo, trinajstih žensk. To je obveljalo kot izpolnitev obljube o spolnem ravnotežju. Toda dve kandidatki, romunska socialistka **Rovana Plumb** (predvidena za transport) in francoska liberalka **Sylvie Goulard** (notranji trg), nista prišli skozi parlamentarno sito. Tretji padli je bil Madžar **László Trócsányi** (širitev). Namesto njega je Budimpešta predlagala izkušenega diplomata **Olivérja Várhelyija**. Ker je Pariz namesto Goulardove poslal v Bruselj menedžerja **Thierryja Bretona**, ni bilo več spolnega ravnotežja.

Če bi bil za Romunijo izbran moški, bi bil položaj še težji. V Bukarešti je po padcu socialistične vlade od začetka na oblasti desnosredinski premier **Ludovic Orban**. Nova romunska kandidata za ekipo von der Leynove sta bila moški in ženska iz evropskih poslanskih klopi, **Siegfried Mureșan** in **Adina-Ioana Vălean** (oba EPP). Von der Leynova je za prihodnjo komisarko za transport izbrala Văleanovo. Na parlamentarnem parketu so se sicer nekaj dni širile govorice o menjavi resorjev: širitev bi dobila Romunija, transport pa bi pripadel Madžaru.

Johnson naj predlaga komisarko

To, da je za širitev predvidena Madžarska, je od začetka tarča številnih kritik. Kot država, ki je v postopkih, ker da krši temeljna načela EU, namreč ne more biti zgled za balkanske kandidatke in druge sosedo na področju pravne države, spoštovanja človekovih pravic ... Posebna dilema je povezana z Združenim kraljestvom, ki do izpeljave brexita ostaja članica in bi uradno morala imenovati komisarja. Von der Leynova je že poslala pismo premieru **Borisu Johnsonu** glede tega, z željo, naj predlaga (tudi) žensko kandidatko.

V evropskem parlamentu ni pričakovati težav, če von der Leynovi ne bo uspelo izpolniti obljube o ravnotežju. Navsezadnje so sami parlamentarci zavrnilo dve ženski iz njene ekipe. Tudi če bi Združeno kraljestvo dobilo komisarko, bi bilo razmerje 15 proti 13 za moške. V štabu nove predsednice že zatrjujejo, da bo ne glede na razplet evropska komisija pod Ursulo von der Leyen imela največ žensk doslej. V ekipi predsednika **Jean-Clauda Junckerja** je bilo ob začetku dela jeseni 2014 le devet žensk. Če ne bo novih zapletov, bi evropski parlament potrdil ekipo na zasedanju konec novembra.

Šibke institucije, šibke članice

Tako bo nova evropska komisija lahko začela delovati 1. decembra, z le enomesečno zamudo. V bruseljskih krogih potekajo številne razprave o ključnih nalogah von der Leynove. Nekdanji predsednik evropskega sveta **Herman Van Rompuy** je na konferenci Evropskega političnega centra (EPC) opozoril, da »Unija ne more biti močna, če so vlade držav članic notranje šibke«. Kot ključno nalogo, kot »vprašanje življenja in smrti«, je izpostavil energetske-okoljski preobrat, evropski *green deal*. To da bi EU omogočilo več samostojnosti, tudi manjšo energetske odvisnost od Rusije.

Direktor študij pri EPC **Janis A. Emmanouilidis** je ocenil, da je nov institucionalni cikel v EU imel buren začetek, a razmere v Uniji so ne glede na brexit bolj mirne kot v prejšnjem, kriznem obdobju. V očeh Emmanouilidisa je ključno, da se odločevalci strinjajo o ključnih, strateških nalogah. Tako von der Leynova kot vodilne članice postavljajo v ospredje *green deal*, digitalno industrijo, obvladovanje migracij. A težave bodo. »Imamo šibke institucije in – kar utegne biti še slabše – šibko vodenje na ravni članic,« je opozoril Emmanouilidis. Nemško-francoski dvojec, denimo, bolj tava, kot vodi Unijo.

• **Ranljivost zavezništva na Balkanu. Vili Einspieler. Delo, Ljubljana, 07. november 2019**
Severna Makedonija potrebuje zaveznike, ker obstaja takšna, kakršna je, zaradi volje velikih sil in njenih sosedov.

<https://www.delo.si/mnenja/komentarji/ranljivost-zaveznistva-na-balkanu-246731.html>

Članstvo v Natu za Severno Makedonijo ni le tolažilna nagrada, ampak tudi razumna izbira. Napoved generalnega sekretarja **Jensa Stoltenberga**, da bi lahko postala 30. članica Nata na decembrskem vrhu v Londonu, je glasba za ušesa Skopja. Kot majhna, revna in zaprta država v zgodovinsko burni regiji potrebuje vse zaveznike, ki jih lahko dobi. Država obstaja takšna, kakršna je, zaradi volje velikih sil in njenih sosedov. Tudi če bi ji okolje to dopustilo, bi se težko razvijala samostojno. Majhne države ne ustvarjajo vetra, v tem precej vetrovnem obdobju bi bila vojaška nevtralnost tvegana. Zanja je zato bolje, da je v sedanjem geopolitičnem ozračju del večjega gospodarskega in vojaškega sistema. Varnostno se je opredelila za Nato že ob nastanku, v vrsti za sprejetje vanj pa stoji skoraj dve desetletji. Pod dežnikom Nata bo končala zaradi Rusije, ki kaže zobe in svoje interese na Balkanu. Ni mogoče izključiti, da bo Balkan, in ne Baltik, območje, kjer bo Moskva v skušnjavi, da demonstrira ranljivost Nata in EU. Destabilizacija regije zaradi načrtovanih energetskih in infrastrukturnih projektov še ni v interesu predsednika **Vladimirja Putina**. Kremelj se po potrebi lahko kadarkoli zateče v hibridno in

kibernetsko vojskovanje ali v obveščevalne dejavnosti ter vse druge oblike, ki so popolnoma nevojaške.

Pentagon bo za nabavo orožja državam v regiji namenil 110 milijonov dolarjev.

Rusija je že izgubila strateški vpliv v Črni gori. Podgorica je obrnila hrbet Moskvi tudi zaradi groženj s terorističnimi akcijami in njene vpletenosti v propadli poskus državnega udara. Razen vstopa Črne gore v Nato se v najbolj zapostavljeni in revni regiji Evrope ni dogajalo nič, kar bi vzbujalo optimizem. To je presegal šele sporazum Skopja z Atenami, ki je tudi Severni Makedoniji, skoraj povsem obkroženi z Natom, odprl vrata v zavezništvo. Tako kot Črna gora je izkoristila suvereno pravico, da sama izbira zavezništva. Rusija je pričakovano proti novi širitvi Nata, ker ocenjuje, da Nato s tem ogroža njeno varnost.

Črna gora je od vstopa v Nato za opremo vojske že plačala 20 milijonov evrov, v prihodnjih letih pa bo zanjo namenila še najmanj 46 milijonov evrov. Po svojih možnostih se na veliko oborožujejo tudi Srbija, ki kupuje in dobiva brezplačno veliko orožja iz Rusije, Hrvaška, Bolgarija, Romunija in Madžarska. Vlaganje v posodobitev črnogorske vojske je zanemarljivo v primerjavi z vlaganji v oboroževalno tekmo v sosednjih državah.

Američani donirajo tudi orožje zaveznikom na Balkanu. Pentagon bo za nabavo orožja namenil Hrvaški, Severni Makedoniji, BiH in Albaniji 110 milijonov dolarjev. V tem smislu je lahko vstop v Nato, ki je po oceni francoskega predsednika **Emmanuela Macrona** možgansko mrtev, slaba poteza, kajti ob suverenih pravicah držav obstajajo tudi interesi velikih sil ter njihove vplivne sfere.

• **Razpršenost in naveličanost politične Španije. Mimi Podkrižnik. Delo, Ljubljana. 07. november 2019**

Pred nedeljskimi volitvami: Volivci naj bi glasovali že četrtič v štirih letih.

<https://www.delo.si/novice/svet/razprsenost-in-navelicanost-politice-spanije-246343.html>

Medtem ko se večina strank blede ponavlja, španska skrajna desnica čedalje glasneje opozarja nase. Zato pred nedeljskimi parlamentarnimi volitvami Španci bolj kot razumne predloge o povezovanju za dobrobit državljanov poslušajo ekscesno popreproščene obljube nemogočega.

V ponedeljek je lahko javnost spremljala edino televizijsko debato med prvo peterico strankarskih voditeljev, na kateri se je potrdilo, da je blokada velika, iz te situacije pa bi lahko še največ potegnili skrajnodesničarska stranka Vox. Nekateri analitiki so zgroženi, češ, celo politikom se vidi na obrazu, da so naveličani, kako se potem počuti šele ljudstvo. Bodo v nedeljo prišli na volitve množično ali je pričakovati povišano volilno abstinenco, kajti v komaj štirih letih naj bi glasovali že četrtič?

Štrlina in napadi z vseh strani

Kakor pred sedmimi meseci bodo lahko izbirali med opcijami, kot so socialisti **Pedra Sáncheza**, konservativci **Pabla Casada** (Ljudska stranka), liberalci **Alberta Rivere** (Ciudadanos), radikalna levica **Pabla Iglesiasa** (Unidos Podemos) in skrajna desnica **Santiaga Abascala** (Vox). Občutek že videnege je pričakovano močen, »svež« je predvsem Abascal, ki mu javnomnenjske ankete napovedujejo, da bi se lahko povzpел na tretje mesto. Teme, na katere radikalno opozarja, so populistično občutljive, za mnoge šokantne: strašenje s priseljenci, katerih kultura in vrednote da niso skladne z evropsko identiteto, povezovanje nezakonitega priseljavanja s kriminaliteto in kazanje s prstom na Evropsko unijo.

Po robu hodi tudi pri katalonski problematiki, saj bi stranke, ki zagovarjajo independentizem, kar prepovedal, sedanjega regionalnega predsednika Quima Torre pa se lotil po sodni poti: obtožiti da bi ga bilo treba upora. Kakor po eni strani s španske politične slike štrli Abascal, je po drugi strani tarča napadov z vseh strani Sánchez: ker ima v rokah vladno taktirko. Iglesias mu je v ponedeljek, ko je debato spremljalo več kot osem milijonov državljanov, očital, da se je pripravil, da bi se obdržal na stolčku, spečati celo s tradicionalno nasprotnico Ljudsko stranko, medtem ko so na desnici posvarili, da bi se lahko povezal s katalonskimi independentisti. Premier se je, med drugim, branil s predlogi, da je treba v kazenskem zakoniku (še bolj) onemogočiti nezakonite referendumne, »utišati«

katalonsko televizijo TV3, se v šoli lotiti vzgoje »državljanjskih, ustavnih in etičnih vrednot« ter pregnati nazaj v Španijo nekdanjega predsednika Carlesa Puigdemonta ter mu soditi.

Vse bolj niansirano desno-levo

Očitno je, da se je po desetletjih bipartizma španska politika niansirano razpršila. Kakor marsikje po Evropi je tudi v Madridu vse manj mogoče doseči večino in sestaviti vlado. Po napovedih javnomnenjskih anket tudi četrtič ne bo bistveno drugače, zato je premier Sánchez pozval volivce, naj mu (drugače kot 28. aprila) bolje pomagajo do močne in stabilne oblasti.

Po raziskavi centra za sociološke študije je bilo sredi oktobra neodločenih 33 odstotkov volivcev, slabše kot na zadnjih volitvah kaže strankama Podemos in predvsem Ciudadanos, odprto je še vse, tudi na tradicionalni desnici ni gotovo, da bodo sestavili vlado, četudi bi se povezali z vzpenjajočo se skrajno silo. Morda bi lahko iz slepe ulice popeljala le koalicija med socialisti in Ljudsko stranko, kar najbrž ni verjetno, saj bi bila v posmeh španski politični zgodovini. Tik pred volitvami vznikla progresivna politična stranka Más País ne bo bistveno mešala štren.

Dnevnik, Ljubljana

- Junckerjeva komisija kljub izteku mandata nadaljuje delo. STA. Dnevnik, Ljubljana, 1. november 2019

<https://www.dnevnik.si/1042912637/svet/junckerjeva-komisija-kljub-izteku-mandata-nadaljuje-delo>

Nova Evropska komisija pod vodstvom Nemke Ursule von der Leyen bi morala danes začeti svoje delo, a ga zaradi zavrnitve nekaterih komisarskih kandidatov v Evropskem parlamentu ne bo. Tako bo morala sedanja komisija Jean-Clauda Junckerja delati vsaj še do začetka decembra.

V četrtek se je izteklo pet let od začetka dela Junckerjeve komisije, komisija v novi sestavi pa bi morala svoj mandat začeti danes. Vendar je Evropski parlament kandidatko Romunije Rovano Plumb in kandidata Madžarske Laszla Trocsanyija zaradi navzkrižja interesov zavrnil že pred zaslišanji. Nato je na zaslišanju padla še francoska kandidatka Sylvie Goulard.

Budimpešta je za novega komisarskega kandidata predlagala veleposlanika pri EU Oliverja Varhelyija, Francija pa izvršnega direktorja tehnološkega podjetja Atos in bivšega finančnega ministra Thierryja Bretona.

Von der Leynova je v začetku tedna opravila pogovora z njima ter potrdila njuno zmožnost in usposobljenost, da postaneta evropska komisarja. O tem je tudi obvestila Svet, torej članice unije. Zdaj ju čaka še zaslihanje v Evropskem parlamentu.

Romunija v politični krizi

Romunija pa se je znašla v politični krizi, zaradi česar še ni predlagala novega kandidata oziroma kandidatke. Odhajajoča romunska premierka Viorica Dancila, ki ji je romunski parlament v začetku oktobra izglasoval nezaupnico, je sicer v torek sporočila, da bo za novega romunskega člana Evropske komisije predlagala 34-letnega poslanca Victorja Negrescuja. Predsednik države Klaus Iohannis je njeno potezo označil za neodgovorno, naletela je tudi na kritike v dosedanji opoziciji.

O novi vladi pod vodstvom predsednika Nacionalne liberalne stranke (PNL) Ludovica Orbana bo parlament glasoval prihodnji teden. Iz stranke so sporočili, da bo prioriteta vlade predlagati novega komisarskega kandidata. Med možnimi kandidati se omenja evropski poslanec Siegfried Muresan iz vrst Evropske ljudske stranke (EPP).

Ob tem se postavlja še vprašanje, kako bo z Veliko Britanijo, ki bi morala v četrtek izstopiti iz unije, a so znova preložili brexit, tokrat na konec januarja 2020. Če bo ob začetku dela nove komisije še članica unije, kar se zdi zelo verjetno, bo morala predlagati kandidata za evropskega komisarja, čeprav je britanski premier Boris Johnson v preteklosti to odločno zavrnil.

Nov ciljni datum za začetek dela komisije je 1. december. Pred tem bo moral Evropski parlament zaslišati vse nove kandidate in na plenarnem zasedanju potrditi celotno Evropsko komisijo, v kateri

bo - če se predsednica von der Leynova ne bo odločila za spremembe pri resorjih - nekdanji slovenski veleposlanik pri EU Janez Lenarčič vodil resor kriznega upravljanja.

Vsaj do začetka decembra bo morala tako svoje delovanje podaljšati odhajajoča sestava Evropske komisije. Do podaljšanja mandata odhajajoče komisije je doslej v zgodovini EU prišlo trikrat.

- **Plenković prepričan, da spor o meji s Slovenijo ne bo ovira za vstop v schengen. STA. Dnevnik, Ljubljana, 2. november 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042912750/svet/plenkovic-preprican-da-spor-o-meji-s-slovenijo-ne-bo-ovira-za-vstop-v-schengen>

Hrvaški premier Andrej Plenković je v pogovoru za televizijski kanal Euronews izrazil prepričanje, da zaradi "odprtega spora o meji" s Slovenijo ne bo blokiran vstop Hrvaške v schengensko območje.

Plenković je dejal, da je "spor o meji med Slovenijo in Hrvaško odprt zadnjih 30 let". "Če bi bil to pogoj za vstop katerekoli od dveh držav v EU ali schengen, potem Slovenija ne bi vstopila v nobenega od dveh notranjih krogov," je dejal v pogovoru, ki je bil v petek objavljen na spletni strani Euronews. Izrazil je trdno prepričanje, da je treba vprašanje članstva v območju schengna povsem ločiti od dvostranskega vprašanja meje med državama. "Za nas je Savudrijska vala, zanje je Piranski zaliv. Na koncu bomo našli rešitev," je dejal po poročanju hrvaške tiskovne agencije Hina.

Hrvaška ne priznava arbitražne odločbe o meji med državama, s katero je bila določena meja in ki velja od decembra 2017, čeprav se je k temu zavezala v arbitražnem sporazumu. Vztraja, da je bil arbitražni proces kompromitiran zaradi prisluškovalne afere med slovensko agentko in arbitrom kljub drugačni ugotovitvi arbitražnega sodišča. Zaradi hrvaškega nespoštovanja arbitražne odločbe, torej prava, Slovenija nasprotuje sprejemu Hrvaške v schengensko območje.

Odhajajoča Evropska komisija je 22. oktobra sporočila, da Hrvaška izpolnjuje tehnične pogoje za vstop v schengen. Končno odločitev o tem, ali država lahko vstopi v schengen, sicer sprejmejo članice EU s soglasjem. Po neuradnih napovedih zelene luči za vstop Hrvaške v schengen v bližnji prihodnosti ni pričakovati. Skeptičnih naj bi bilo več članic, med njimi Slovenija, Nizozemska, Nemčija in Francija.

- **Berlusconi po porazu na regionalnih volitvah ustanavlja Drugačno Italijo. STA. Dnevnik, Ljubljana, 4. november 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042912900/Svet/berlusconi-po-porazu-na-regionalnih-volitvah-ustanavlja-drugacno-italijo>

Štirikratni italijanski premier Silvio Berlusconi je po porazu svoje konservativne stranke Naprej Italija na nedavnih regionalnih volitvah v Umbriji v nedeljo naznanil ustanovitev nove stranke. Ta se bo imenovala Drugačna Italija in bo po Berlusconijevih besedah pomlajena ter se bo povezovala z Naprej Italijo.

»Načrtujem mlado organizacijo, ki bi se na lokalni ravni povezovala z državljanskimi listami,« je 83-letni politik po poročanju medijev dejal za knjigo Zakaj je Italija postala fašistična (in zakaj se fašizem ne sme vrniti), ki naj bi izšla v sredo.

Kdo ga bo nasledil na čelu Naprej Italije, ki jo je ustanovil leta 1994, ni znano, saj za zdaj ni našel primerne kandidata.

Več kandidatov za vodenje stranke drugi člani doslej niso dobro sprejeli. Nekateri med njimi so že zapustili Naprej Italijo, kot na primer predsednik dežele Ligurija Giovanni Toti, ki je ustanovil desnosredinsko stranko Cambiamo (Spremenimo). Toti se zdaj predstavlja za tekmeča Naprej Italije, ki od lani izgublja podporo na volitvah.

Naprej Italija je največ volivcev izgubila na račun desne Lige. Na regionalnih volitvah v Umbriji 27. oktobra je ta stranka prejela le pet odstotkov glasov, kar je zanjo rekordno malo.

- Lenarčič se je poslovil z MZZ, komisija Leynove šprinta na decembrski rok. Marjetka Roglič, Aleš Gaube. Dnevnik, Ljubljana, 5. november 2019

<https://www.dnevnik.si/1042912936/svet/lenarcic-se-je-poslovil-z-mzz-komisija-leynove-sprinta-na-decembrski-rok>

Ursula von der Leyen bi še utegnila ujeti zeleni rok in 1. decembra prevzeti vodenje evropske komisije. To bi ji lahko uspelo, če bosta svoja komisarska kandidata hitro sporočili še Romunija in Velika Britanija ter bodo zaslišanja v parlamentu minila brez večjih presenečenj. Janez Lenarčič, slovenski kandidat za komisarja, je že zapustil zunanje ministrstvo.

Janez Lenarčič od 1. novembra ni več vodja slovenskega stalnega predstavništva pri EU v Bruslju. Po njegovem odhodu je začasna odpravnica poslov na predstavništvu postala **Tamara Weingerl Požar**, ki bo to delo opravljala, dokler ne bo v drugi polovici tega meseca vodenja prevzel **Iztok Jarc**. Lenarčič ni več zaposlen na MZZ, temveč je že na plačilni listi evropske komisije. Ta mu je namreč odobrila, da se mu pogodba o neplačanem sodelovanju, ki jo je imel s komisijo sklenjeno od 10. septembra in ki kandidatu za komisarja omogoča sodelovanje s strokovnimi ekipami ter priprave na komisarsko delo, spremeni v pogodbo o plačanem sodelovanju.

Do tovrstnih pogodb so upravičeni vsi komisarski kandidati pred dokončno potrditvijo komisije v evropskem parlamentu. Vendar Lenarčič te pogodbe ni uveljavljal, dokler ni zapustil mesta slovenskega veleposlanika pri EU, saj po pravilih ne bi mogel biti hkrati zaposlen v evropski komisiji in na slovenskem zunanjem ministrstvu.

V Berlaymontu ne špekulirajo o zamenjavah resorjev

Podobno kot **Ursula von der Leyen** in drugi komisarski kandidati, ki so uspešno prestali zaslišanja v evropskem parlamentu, se Lenarčič že pripravlja na prevzem komisarskega položaja. Koga bodo imeli on in drugi komisarji v svojih ekipah, še ni dorečeno. Oblikovanje te kadrovske sestavljanke ovira predvsem to, da še ni znana celotna komisarska ekipa. Potrditi bo namreč treba še komisarske kandidate iz Francije, Madžarske, Romunije in verjetno tudi iz Velike Britanije. Francoski in madžarski kandidat sta že znana, von der Leynova pa še čaka na romunskega in britanskega. Eden od kandidatov, ki morajo biti v evropskem parlamentu še zaslišani, je kandidat za komisarja iz Francije **Thierry Breton**. Prav za sodelovanje v njegovi ekipi in za pridobivanje kadrov iz te države naj bi po naših informacijah vladalo precejšnje zanimanje.

Ob zapletih s potrjevanjem nekaterih komisarjev se postavlja vprašanje, ali so še možne zamenjave resorjev, zaradi česar Lenarčiču ne bi pripadel resor za krizno upravljanje. Poznavalci ocenjujejo, da je to malo verjetno. V minulih tednih so dopuščali možnost, da Madžarska ne bi ohranila resorja za širitev; med državami, ki bi ji lahko pripadlo to mesto, so omenjali tudi Slovenijo. Toda madžarski premier **Viktor Orbán** je odločen, da širitveni resor ostane njegovi državi. Naši sogovorniki ocenjujejo, da mu bo predsednica evropske komisije Ursula von der Leyen ugodila. Ne gre namreč spregledati, da so bili pri njeni izvolitvi na čelo evropske komisije med odločilnimi prav glasovi poslancev Orbánove stranke Fidesz. Včeraj o morebitnih zamenjavah resorjev, predvsem madžarskega, v evropski komisiji niso želeli špekulirati.

Olajšanje iz Bukarešte, molk iz Londona

Zaradi zamika z imenovanjem nove komisije nadaljuje delo komisarska ekipa **Jean-Clauda Junckerja**. Vsaj eno olajšanje je von der Leynova doživela včeraj, ko je romunski parlament s tesno večino za novega premierja potrdil **Ludovica Orbana**. S tem se je sprostil tamkajšnji notranjepolitični pat položaj in uradna Bukarešta končno lahko imenuje svojega kandidata ali kandidatko, ki bo nadomestila v evropskem parlamentu zavrnjeno **Rovano Plumb**. Novi premier je po imenovanju napovedal, da bo po posvetu s predsednikom **Klausom Iohannisom** čim prej sporočil ime romunskega kandidata.

Von der Leynova je za zdaj potrdila francoskega kandidata Thierryja Bretona in madžarskega kandidata **Oliverja Varhelyja**, sedanjega veleposlanika Madžarske pri EU. Obema se obetajo zahtevna zaslišanja. 64-letnega Bretona utegnejo zaradi dolge kariere v zasebnem sektorju in

morebitnih konfliktov interesov doleteti podrobnejša vprašanja parlamentarcev, Varhelyja pa znajo doleteti podobne težave, kot so se napovedovale prejšnjemu madžarskemu kandidatu **Laszlu Trocsanyju**. Poslanci bi namreč utegnili negodovati, da je bil Madžarski kot državi, ki krši temeljna načela EU, podeljen resor za širitev, saj prav ta načela predstavljajo pomemben element pripravljenosti držav za članstvo v EU.

Če bo von der Leynova kmalu imela še tretjega kandidata, ostaja vprašanje, kaj bo po odlogu brexita z britanskim kandidatom. Velika Britanija mora po pogodbi o Evropski uniji kot članica integracije imeti tudi svojega komisarja. K temu se je še enkrat zavezala v sklepih oktobrskega evropskega sveta, ko so evropski voditelji potrdili dopolnjeni ločitveni načrt z Veliko Britanijo. Toda London komisarskega kandidata še ni imenoval.

Lenarčičev kabinet bo vodil Matjaž Malgaj

Koga bodo posamezni komisarji postavili za šefa svojega kabineta, je večinoma že znano. Običajno to mesto zasede oseba, ki vodi komisarjev kabinet v času, ko komisija še ni potrjena; pri Lenarčiču je to Matjaž Malgaj. Med slovenskimi poznavalci evropske politike velja za enega najbolj podkovanih strokovnih kadrov v evropski komisiji. V komisarskih mandatih Janeza Potočnika je bil sprva član njegovega kabineta, pozneje pa še namestnik vodje kabineta. Dokončno naj bi se ekipe komisarjev sicer popolnile v mesecu dni po imenovanju evropske komisije.

- **Grški otoki še naprej obremenjeni z migranti, Atene jih selijo na celino. STA. Dnevnik, Ljubljana, 5. november 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042912989/svet/grski-otoki-se-naprej-obremenjeni-z-migranti-atene-jih-selijo-na-celino->

Grška vlada je danes z otokov v vzhodnem Egejskem morju, ki se še naprej soočajo z migrantskim valom iz Turčije, preselila 155 migrantov. V minulih treh dneh so Atene na celino preselile 1000 prišlekov, a obenem jih je v preteklih štirih dneh na otoke prispelo več kot 1000.

Atene nameravajo do konca leta na celino preseliti več kot 20.000 migrantov. Razseliti jih nameravajo po celotni državi in jih namestiti v stanovanja ali opuščene vojašnice.

V namestitvenih centrih na egejskih otokih po zadnjih podatkih pristojnega grškega ministrstva v nemogočih razmerah biva okoli 35.600 migrantov, čeprav so bili ti namenjeni za največ 7500 ljudi. Še aprila jih je tam bivalo 14.000.

Število migrantov na egejskih otokih je trenutno najvišje po sklenitvi dogovora o zavezitvi migracij med EU in Turčijo marca 2016. Med prišleki je po podatkih komisariata ZN za begunce 36 odstotkov mladoletnikov.

Dogovor med EU in Turčijo predvideva, da se vse begunce in migrante, ki iz Turčije nezakonito dosežejo grške otoke, vrne v Turčijo. A obdelava azilnih prošenj na grških otokih zaradi pomanjkanja osebja poteka zelo počasi. Grška vlada je sicer prejšnji teden spremenila zakon o azilnem postopku, ki sedaj določa, da mora biti ta zaključen v največ šestih mesecih.

- **Francija bo začela določati kvote za ekonomske migrante. STA. Dnevnik, Ljubljana, 5. november 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042913009/svet/francija-bo-zacela-dolocati-kvote-za-ekonomske-migrante->

Francoska ministrica za delo Muriel Penicaud je danes sporočila, da bodo prihodnje leto začeli določati kvote za migrantske delavce. Gre za enega od ukrepov na področju migracij, s katerimi želi predsednik Emmanuel Macron odgovoriti na kritike z desne strani političnega pola.

Kot je pojasnila ministrica, bodo z začetkom prihodnjega leta skupaj z delodajalci določili panoge, v katerih manjka kvalificiranih delavcev, in olajšali zaposlovanje tujcev, s katerimi bi zapolnili vrzel.

»Gre za zaposlovanje na podlagi potreb. To je nov pristop, podoben tistemu, kar počnejo v Kanadi in Avstraliji,« je povedala za televizijo BFM.

Delodajalci morajo trenutno v zapletenem upravnem postopku utemeljiti, zakaj na določenem delovnem mestu ne morejo zaposliti francoskega državljan. Na podlagi teh postopkov je lani vizum dobilo okoli 33.000 ekonomskih migrantov.

V gradbeništvu, hotelirstvu, gostinstvu in maloprodaji se že dolgo pritožujejo, da jim primanjkuje ljudi, ki bi sprejeli pogosto nizko plačano delo v teh panogah. Po drugi strani francoski izobraževalni sistem zagotovi premalo kvalificiranih delavcev za informacijskotehnološko in strojno industrijo.

Ministrica ni povedala, koliko tujih delavcev bo dobilo vizume niti ali bodo upoštevali državljanstvo prosilcev, kar je minuli mesec nakazal premier Edouard Philippe, poroča francoska tiskovna agencija AFP.

Philippe vodi prizadevanja predsednika Macrona za zaostritev predpisov glede priseljevanja, s čimer želi na svojo stran pridobiti desne volivce, ki vladi očitajo, da v državo spusti preveč tujcev, čeprav je stopnja brezposelnosti 8,5 odstotka.

- **Tri tisoč policistov in vojakov iz EU se utegne preseliti na zunanjo mejo. Ervin Hladnik Milharčič, Uroš Škerl Kramberger. Dnevnik, Ljubljana, 6. november 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042913063/slovenija/tri-tisoc-policistov-in-vojakov-iz-eu-se-utegne-preseliti-na-zunanjo-mejo>

Evropska agencija za nadzor meja Frontex bo v prihodnjem letu zaposlila sedemsto, že čez nekaj let pa več tisoč novih nadzornikov evropskih meja. Za privlačne službe pod zastavo EU bodo lahko kandidirali zlasti policisti in vojaki. Ko bodo enote vzpostavljene, bo kaotično ravnanje z migranti na mejah vsaj malo bolj transparentno.

Agencija za nadzor evropskih meja Frontex je med prazniki že drugič objavila poziv Evropejcem, naj se prijavijo za službo v stalni uniformirani enoti nadzornikov evropskih meja. Za začetek bodo zaposlili sedemsto pripadnikov. Kot je napovedala nova predsednica evropske komisije **Ursula von der Leyen**, pa naj bi že do leta 2024 njihovo število naraslo na deset tisoč. Tri tisoč od teh bo stalnih, zaposlenih v Frontexu za petletno obdobje z možnostjo podaljševanja pogodb; 1500 jih bo v Frontex napotenih iz nacionalnih policij za dveletna obdobja; 5500 pa jih bo iz nacionalnih policij na misije napotenih kot doslej – zgolj za nekaj mesecev.

Ko bodo začele delovati stalne Frontexove enote – omenjenih tri tisoč pripadnikov –, bo to prva uniformirana in oborožena formacija Evropske unije, ki ne pripada nobeni od držav članic. Njihova naloga bo pomagati državam članicam pri nadziranju meja in upravljanju migracij. Preverjali bodo identiteto in dokumente, pregledovali obmejna območja in vračali tujce, ki ne bodo imeli dovoljenj za vstop v EU. Doslej so to v okviru agencije izvajali policisti držav članic, ki so bili za določen čas napoteni na Frontexove misije, denimo na grško-turško mejo. »Frontex bo zdaj prvič imel svoje lastne uniformirane enote, ki bodo delovale pod zastavo Evropske unije,« je bil ob najavi novega obdobja konec oktobra zadovoljen izvršni direktor Frontexa **Fabrice Leggeri**.

Samostojnejši mandat

Predsednik upravnega odbora Frontexa **Marko Gašperlin**, slovenski policist, ki je pomočnik direktorja uprave uniformirane policije na Generalni policijski upravi v Ljubljani, je v nedavnem pogovoru za Dnevnik razložil, da je Frontex trenutno vezan na soglasje držav, v katerih deluje. Te sicer Frontexu dovoljujejo posege do določene mere, vendar mu mandat tudi omejujejo. »Grčija nekaterih soglasij ne daje, Španija noče preveč Frontexovih ljudi, Italija tudi ne, ker hoče vse reševati sama,« je povedal Gašperlin. Poročali smo že, da se pomoči Frontexa otepa tudi Hrvaška. »Če bo imela EU stalne sile več tisoč ljudi, ki bodo redno zaposleni, to ne bo več vprašanje želja ali pogajanj o tem, ali jih bodo države sprejele ali ne. To ne bi bilo kredibilno,« je opozoril Gašperlin.

Nekatere nacionalne policije – denimo grška, bolgarska, hrvaška in slovenska – so bile doslej že večkrat obtožene, da z migranti oziroma prosilci za azil ne ravnajo v skladu z zakonodajo in evropskimi pravili. Eden od očitkov je, da lokalne policije mnogo migrantov zavrnejo brez možnosti, da bi podali prošnjo za azil, drugi pa, da so do migrantov policisti nasilni. Frontexove enote takšnih očitkov doslej še niso bile deležne; nekatere nevladne organizacije pa so opozorile, da bi moral

Frontex, če izve, da je lokalna policija kršila pravice beguncev, to sporočiti ustreznim institucijam, ne pa mižati na obe očesi. »Če izhajamo iz predpostavke, da je EU utemeljena na varovanju posameznikovih pravic in svoboščin, gre verjeti, da bodo tudi evropske agencije pri izvajanju svojih nalog te vrednote varovale. Verjeti je, da bodo to delale na višji ravni kot nekatere nacionalne enote,« je ustanavljanje stalnih enot Frontexa komentiral profesor na fakulteti za varnostne vede **Branko Lobnikar**. »Skupno delovanje nacionalnih enot in Frontexa lahko učinkuje tudi kot sistem zavor in ravnovesij z vidika zagotavljanja zakonitosti,« je dodal.

Ponovno »trdnjava Evropa«

Tudi profesor obrambnih in varnostnih sistemov **Iztok Prezelj** s fakultete za družbene vede meni, da bodo stalne enote Frontexa okrepile nadzor na mejah, še posebej na manj urbanih in slabo prehodnih predelih ter v nočnem času. »Potrebne pa bo več koordinacije. Nadzor bi se malo zapletel, vendar lahko računamo, da bi se hkrati tudi izboljšal,« pravi Prezelj. Res pa je, dodaja, da se bo z uniformiranimi enotami Evropske unije na mejah le še utrdila simbolna predstava o Evropi kot trdnjavi.

Na vprašanje, ali pričakujejo, da bodo pripadniki stalne enote Frontexa patrolirali tudi na slovenskih mejah in da bodo pomagali slovenskim policistom oziroma jih razbremenili, vodstvo slovenske policije odgovarja, da ne, saj slovenska meja ni zunanja meja EU. Policija pa namerava še naprej napotovati svoje pripadnike v Frontexove patrolje. Teh se na leto udeleži do sedemdeset policistov; trenutno jih je na terenu enaindvajset. Razporejeni so na Hrvaškem, Madžarskem, v Bolgariji, Grčiji, Španiji, Srbiji, Severni Makedoniji, Bosni in Hercegovini, Albaniji in Gruziji.

Zaposlujejo tudi upokojene policiste

Frontex bo zaposlil državljane EU z univerzitetnimi diplomami ali »enakovredno izobrazbo«, ki imajo izkušnje v policiji, carini, mejni oziroma obalni straži, reševalni službi, civilni zaščiti ali vojski. Zaposlovali bodo tako aktivne kot upokojene pripadnike teh služb. Rekrutiranje Frontexa bi zaradi obljube evropskih plač in pokojnin ter kariernega napredovanja lahko poseglo tudi med slovenske policiste in vojake. A pogodbe bodo sklenjene za pet let, pripadniki pa bodo lahko v tem času razmeščeni na katero koli zunanjo mejo EU ali v Albanijo in Črno goro, ki imata s Frontexom sklenjen sporazum.

- "Kdo ste" in "kaj nosite". Ervin Hladnik – Milharčič. Dnevnik, Ljubljana, 7. november 2019 <https://www.dnevnik.si/1042913146/mnenja/kolumne/ervin-hladnik-milharcic-kdo-ste-in-kaj-nosite>

Evropska unija je ta mesec začela novačiti kandidate za članstvo v enotah uniformirane mejne in obalne straže. Že prihodnji mesec bi morali imeti prvih 700 članov uniformirane evropske mejne policije, ki naj bi v nekaj letih dosegla število 10.000. Službe ne bodo dobili v svojih nacionalnih policijah, ampak neposredno pri Evropski uniji. Doslej so pripadniki Frontexa nosili uniformo svoje nacionalne policije in evropsko zastavo na rokavu. Od zdaj naprej evropski ne bo samo rokav, ampak vsa uniforma in tudi policist ali policistka v njej.

Odkar je bila ustanovljena Evropska unija, tega še nismo videli. Poteza je opogumljajoča. Frontex bo postal prva evropska policija brez nacionalnih oznak, deloval bo v prepoznanih uniformah Evropske unije. Morda pa bomo na evropskih mejah po desetletjih improviziranih nacionalnih varnostnih politik in organizirane paranoje videli tudi urejeno izvajanje univerzalno sprejete evropske migracijske politike.

Sedanji položaj nadzora zunanjih meja EU je čudaški. Temelji na kombinaciji nacionalnih varnostnih politik in protievropski strategiji. Temeljna podmena celotne operacije je preprosta. Če hočemo imeti odprte notranje meje med članicami EU, je treba imeti enoten nadzor zunanjih meja, kjer je pretok blaga in ljudi zakonsko urejen in ustrezno nadzorovan. Tam se postavlja vprašanja, ki so jih slišali ljudje na mejnem prehodu Rdeča hiša pri Novi Gorici do leta 2004, ko je Slovenija pristopila k EU, »kdo ste« in »kaj nosite«. Potem pa tega vprašanja ne bi smeli več slišati, na notranjih mejah pa tudi nikoli več videti obmejne policije.

Če so notranje meje ukinjene, potem tudi obmejna policija nima tam kaj delati. Stati mora na zunanjih mejah. Stoji pa lahko samo v primeru, da tudi zares obstaja. Doslej je evropska obmejna policija obstajala samo v mislih. Rezultat je za tako zakonsko urejeno institucijo, kot je Evropska unija, izviren. Policije je na notranjih in zunanjih mejah EU vedno več in je vedno bolj pisana, občutka varnosti pa je malo. Pomanjkanje občutka varnosti je postalo morilsko orodje v rokah ekstremističnih politik. Frontex kot enotna evropska policija, ki zagotavlja varnost zunanjih meja in zakonite postopke, je orodje proti političnemu ekstremizmu.

Ideja je privlačna. V Evropi že dolgo nismo slišali za učinkovito strategijo zaježitve politike sovraštva. Policija kot institucija, ki ima monopol nad nasiljem, izključi potrebo po drugih politikah nasilja. Da ne bi policija sama postala nasilna institucija, je pod jurisdikcijo cele knjižnice evropske zakonodaje, ki predpisuje delovanje demokratičnih institucij. Evropska mejna policija in obalna straža varujeta evropski pravni red na podlagi jasnih in razvidnih pravil delovanja. Lepše rešitve si ne bi mogli zamisliti.

Zdaj je položaj nekoliko bolj zapleten in veliko manj razviden. Na oglasih Frontexa za pridobivanje novih pripadnikov je poveljnica policijske interventne enote iz Leipziga Sandra Pilz, ob njej pa je njen kolega Freddy. Oba sta v nemških uniformah. Njuna fotografija je bila posneta na zeleni meji pri mejnem prehodu Kapshticë v vzhodni Albaniji na meji z Grčijo. Z daljnogledi v rokah iz Albanije, ki ni članica Evropske unije, gledata v Grčijo, ki je med njenimi starejšimi članicami. Tam sta zato, da albanski policiji pomagata loviti ljudi, ki poskušajo iz Grčije mimo zakonitih prehodov priti v Albanijo. Vse izkušnje, ki jih imata, izhajajo iz nadzorovanja meje med Nemčijo in Avstrijo.

Pet let po paniki, ki je Evropo zajela leta 2015 ob kolonah beguncev iz Sirije, je to največ, kar Evropska unija zmore za zaščito svojih zunanjih meja. Sklenila je pogodbo z Albanijo, da pod poveljstvo albanske obmejne policije postavi prostovoljce iz evropskih policij, ki po albanskih zakonih prestrezajo migrante, ki nezakonito prečkajo mejo Evropske unije. Evropski policisti ne naredijo nič brez predhodnega dogovora s svojimi albanskimi kolegi. Najmočnejša institucija na kontinentu deluje po pravilih najšibkejše države.

V sosednji Makedoniji pa Frontex sploh ne sme delovati s svojimi simboli. Makedonija ni podpisala sporazuma, ker je najprej nasprotovala Grčija zaradi imena, potem pa Bolgarija zaradi jezika. V Bihaću na meji med Bosno in Hrvaško je bilo pred dvema tednoma na cesti proti mejnemu prehodu videti petdeset ljudi z nahrbtniki, ki so tekli proti zeleni meji takoj, ko so se vozila bosanske policije obrnila proti mestu. Ob cesti, ki na hrvaški strani pelje proti Plitvicam, so hrvaški policisti ležerno čakali ob svojih kombijih in gledali, kdo bo prišel iz gozda. Obupana modra zastava z dvanajstimi zvezdicami na mejnem prehodu je bila edini znak, da smo prišli nazaj v Evropsko unijo.

Evropska migracijska politika vsaj zadnjih pet let oblikuje evropsko politiko in dominira v predvolilnih kampanjah. Kadar obstaja, njena realizacija temelji na tem, kako se grška policija dogovori s turškimi obmejnimi enotami in koliko se ji zdi potrebno ohranjati prepustnost do albanske, makedonske in bolgarske meje. Tam se njena jurisdikcija neha. Koliko je tam in od tam naprej skupne evropske politike, je odvisno od tega, kako posamezne države ljubosumno varujejo svojo suverenost in probleme potiskajo naprej proti nemški meji. Zastava Evropske unije na vsej tej poti pomeni bolj malo, nacionalne policije pa tudi takrat, ko visi nad njimi, rade obrnejo hrbet evropski zakonodaji, ki predpisuje, kako naj ravnajo z ljudmi, ki so jim odvzele prostost. Nihče ne prevzame odgovornosti. Evropska obmejna policija na zunanje meje prinaša odgovornost celotne Evropske unije za postopke na zunanjih mejah. Morda pa bo na mejah zavladala zakonitost. To bi bil napredek.

- **Francoska policija umika migrante iz šotorišč na severu Pariza. STA. Dnevnik, Ljubljana, 7. november 2019**

<https://www.dnevnik.si/1042913203/Svet/francoska-policija-umika-migrante-iz-sotorisc-na-severu-pariza>

Francoska policija je danes iz dveh begunskih šotorišč na severu Pariza umaknila več sto migrantov. To je storila dan potem, ko je francoska vlada napovedala vrsto ukrepov za ponoven nadzor nad migracijami.

V današnji operaciji je sodelovalo 600 policistov, ki so pospremili migrante iz šotorov v zbirne centre. Operacija se je začela v dežju ob 6. uri zjutraj, navaja AFP.

V dveh šotoriščih v bližini postaje podzemne železnice Porte de la Chapelle naj bi živel od 600 do 1200 migrantov. Številni, med njimi družine z otroki, navajajo, da so iz Afganistana ali Podsaharske Afrike.

"Ne morem dovoliti nevarnih razmer, kot so te (...) Vse to ne more ostati," je novinarjem na kraju dogodka dejal načelnik pariške policije Didier Lallement. Dodal je, da je današnja operacija, ki je ena od največjih, odkar so leta 2015 začela nastajata šotorišča v Parizu, potekala v okviru uresničevanja vladnega načrta in se ni zgodila naključno.

Francija pod vodstvom predsednika Emmanuela Macrona je obljubila zavezitev migracij. Po oceni poznavalcev gre za ukrep, s katerim želi francoska vlada pred lokalnimi volitvami prihodnje leto preprečiti, da bi desničarske stranke na račun migracij pridobile podporo volivcev.

Francoski notranji minister Christopher Castaner je v sredo napovedal, da nameravajo vrsto šotorišč na severovzhodu Pariza, v katerih naj bi bivalo približno 3000 migrantov, odstraniti do konca leta. Hkrati bodo v treh novih zbirnih centrih uredili prostor za 16.000 ljudi, s čimer naj bi preprečili nastanek novih šotorišč.

32-letna Ava iz Slonokoščene obale je danes dejala, da je v enem od šotorov v bližini postaje Porte de la Chapelle živela leto dni, odkar je prišla v Francijo. "Dežuje. Mrzlo je. Ne vem, kam bom šla, a sem vesela, ker bom zvečer imela streho nad glavo," je dejala, ko je zgolj z nahrbtnikom v roki v vrsti čakala na avtobus.

• **Za Katalonijo, Španijo in Evropo je bolje, da ostanejo skupaj. Pedro Sanchez. Dnevnik, Ljubljana, 7. november 2019**

Prejeli smo

Pedro Sanchez je predsednik španske vlade. © Project Syndicate, 2019

<https://www.dnevnik.si/1042913175/mnenja/odprta-stran/prejeli-smo-za-katalonijo-spanijo-in-evropo-je-bolje-da-ostanejo-skupaj>

Evropa je predvsem svoboda, mir in napredek. S temi vrednotami moramo iti naprej in iz Evrope ustvariti veliki vzor integracije in socialne pravičnosti, ki varuje svoje državljane. Evropa, kakršno bi radi, Evropa, ki jo potrebujemo, Evropa, ki jo gradimo, temelji na demokratični stabilnosti držav članic in ne more sprejeti enostranskega preloma svoje integritete. Evropa, ki jo občudujemo, je zgrajena na načelu prekrivajočih se identitet in enakosti za vse državljane ter zavračanju nacionalističnih ideologij in ekstremizma.

Zato se izziv separatizma v Kataloniji, kot se je oblikoval proti španski ustavi in zunaj njenega okvira, pri čemer se ne pusti do besede večini Kataloncev, ki nasprotujejo neodvisnosti, kaže kot izziv za Evropo in Evropejce. Ohranjati te vrednote v Kataloniji danes pomeni varovati odprto in demokratično Evropo, za katero se zavzemamo.

Španija je te vrednote uveljavila leta 1978, ko je ustvarila in ratificirala povsem demokratično ustavo. Ta zgodovinski dokument je podprlo skoraj 88 odstotkov volilcev na referendumu. V Kataloniji sta bili podpora in udeležba še večji: okoli 90,5 odstotka Kataloncev je bilo za novo ustavo.

Španija je tako ubežala dolgi in temni senci diktature ter postavila temelje za državo, ki sloni na vladavini prava, dandanes primerljivi z dolgo uveljavljenimi zahodnoevropskimi demokracijami. Spet so bile vzpostavljene svoboščine posameznika, za katere so se borili Španci različnih prepričanj in okolij, tudi Katalonci, ter na koncu zmagali. Navsezadnje je ustava iz leta 1978 omogočila inovativen in napreden odgovor na špansko ozemeljsko raznolikost, ko jo je obravnavala kot avtentično prednost, ki jo je vredno priznati in upoštevati. Štirideset let pozneje Pokazatelj demokracije

(Democracy Index), ki ga objavlja britanski tednik The Economist, uvršča Španijo med 20 najpopolnejših demokracij sveta.

Sodobna Španija je druga najbolj decentralizirana država v Evropi in Katalonija uživa eno najvišjih stopenj regionalne samouprave na celini, z velikimi pristojnostmi v ključnih sektorjih, kot so mediji in javna komunikacija, zdravstvo, šolstvo in zapori.

Vendar se danes Katalonije ne povezuje le z ustvarjalnim duhom in zanimivimi pobudami, kvalitetami, ki jih širom po svetu občudujejo, ampak tudi s težko krizo, ki jo je povzročil enostranski prelom s španskim ustavnim redom, kar so storili regionalni separatistični voditelji jeseni 2017. Katalonski voditelji so prekršili vse zahteve in odločitve, ki jih je sprejelo ustavno sodišče. Izvedli so protiustavno »ločitev« zakonov od španske države, organizirali nezakonit referendum in oznanili, da nameravajo ustanoviti Katalonsko republiko.

Nobena država ne bo nikoli dovolila enostranske odcepitve ozemlja, ki je sestavni del njenega ustavnega reda. In noben demokrat ne sme podpreti poti, na katero so se podali separatistični voditelji, ki so dobili manj kot 48 odstotkov glasov od vseh oddanih na regionalnih volitvah. Njihovo goljufivo ponujanje neodvisnosti je med ljudmi podžgalo strasti in tudi s pomočjo namernega širjenja lažnih novic vzbudilo globok občutek krivice ter izzvalo konfrontacijo s preostalim delom Španije. Kje pa je bil glas tistih Kataloncev, ki so v večini in ki so nasprotovali neodvisnosti? Kje so bili njihovi glasovi? Kje je bil glas tistih Špancev, ki so zbegani opazovali neposredno teptanje svojih ustavnih zagotovil?

Moja vlada se je izkazala s tem, da je postavila na prvo mesto povečanje pravic in svoboščin. Mednarodne organizacije so prepoznale visoke standarde, ki smo jih postavili glede problemov, kot je enakopravnost spolov. Zato nikoli ne bomo pristali niti na najmanjše oviranje svobode izražanja. Predsednik generaliteta Katalonije (katalonske pokrajinske vlade) je radikalni separatist, a nihče mu ne preprečuje, da ne bi mogel svobodno izraziti svojih pogledov, nihče ga ne ovira, da jih ne bi mogel zagovarjati v javnosti, kljub bolečini in škodi, ki jo separatisti povzročajo miroljubni koeksistenci v Kataloniji.

Podobno velja za separatistične lokalne občinske svete in vlade ter za združenja, ki podpirajo neodvisnost. Svoja mnenja lahko izražajo, kot želijo, pod pogojem, da se ne zavzemajo za kriminalna dejanja in da jih ne spodbujajo. Vsi Španci so enaki pred zakonom, ustava in demokracija pa sta realnosti, ki sta med seboj neločljivo povezani.

Pod špansko vladavino prava je sodna veja oblasti povsem neodvisna in njene odločitve lahko presojuje pristojne nacionalne in mednarodne institucije. Vlada spoštuje in izvršuje vse odločitve sodišč. To vključuje sodbo vrhovnega sodišča proti devetim separatističnim voditeljem, obtoženim nezakonitih dejanj, ki so jih izvedli jeseni 2017. V tem primeru je sodišče opravilo svoje delo zelo transparentno: ves sodni proces je televizija neposredno prenašala.

Odzivi na sodbo vrhovnega sodišča so bili povsem različni: medtem ko so bili nekateri prepričani, da je bilo preveč popustljivo, ko je izreklo zaporne kazni, dolge od devet do trinajst let, so drugi organizirali demonstracije proti sodbi. Medtem ko so nekateri med temi protestirali mirno, so si drugi dovolili veliko nasilja.

Pravica do protestov in stavk je eden temeljnih stebrov naše demokracije in povsem spoštujem te katalonske državljane, ki so mirno izvajali to svojo pravico. Toda organizirana in namerna nasilna dejanja, ki so se dogajala po Kataloniji v zadnjih tednih, so nekaj povsem drugega in nikakor ne odražajo duha strpnosti in gostoljubnosti, ki naj bi prevladal v regiji.

Nezakonita prizadevanja, da bi prišlo do katalonske neodvisnosti, so sledila programu, ki je v današnji Evropi zelo znan. Vodijo prek spletnih laži, katerih tkivo tvorijo lažne novice in viralna sporočila, njihov namen pa je, da razburijo desničarske skrajneže in sovražnike evropske integracije. To je podobna pot, na katero so se podali marsikje drugod in ki deli družbo s tem, da izkorišča retoriko reakcije, da bi spodbujala polarizacijo in konfrontacijo.

Nedavno so voditelji tega gibanja, kot je predsednik glavnega separatističnega združenja, izjavili, da je nasilje lahko nujno, da bi njihova zahteva po samostojnosti vzbudila več pozornosti. Toda če naj se kar koli naučimo iz evropske boleče in krvave zgodovine, je to, da politične ambicije nikoli ne smejo upravičevati poseganja po nasilju, še manj pa normalizacijo nasilja kot političnega sredstva. Moja vlada se je na ta izziv odzvala mirno in v skladu z načelom sorazmernosti. Trdno sem prepričan, da je v zadržanosti in zmernosti naša moč. Hitro pa smo se odzvali tedaj, ko je bilo treba vzpostaviti mir in stabilnost v prid katalonskim državljanom, ki kot večina zavračajo sedanjo nestabilnost in brezizhodno situacijo. Delovali smo previdno, da bi kar najbolj zmanjšali tveganje, ki ga prinašajo sedanji trenutki napetosti. Ne smemo pa pozabiti na zgledna prizadevanja in pogum katalonske policije ob podpori nacionalne policije, da bi ohranili red in mir v času, ko so voditelji regije neprikrito omalovaževali zakone.

Prav absurdno in paradoksalno je videti predsednika generalitata, kako brez težav dopušča nasilje, medtem ko kritizira policijo, ki mu je podrejena, ko opravlja svojo dolžnost. To je tudi velika napaka. Pozval sem ga, naj jasno obsodi vse nasilje in naj vzpostavi dialog s tistim delom Kataloncev, ki nočejo neodvisnosti, ter s strankami, ki niso separatistične. Začeti mora delovati kot predsednik vseh Kataloncev, ne pa le kot predsednik tistih Kataloncev, ki imajo podobna politična stališča in prepričanja kot on.

Ne bom dovolil še enega skrajno nacionalističnega izbruha, ki ga hranijo izmišljene zgodbe, polne laži, saj bi to spodkopalo špansko demokracijo, za katero so si morali naši državljani in institucije močno prizadevati. V razpravah o prihodnosti Katalonije je na dnevnem redu le ozdravljenje in koeksistenca katalonskega ljudstva in družbe, ne pa neodvisnost. Naš glavni izziv je zagotoviti, da bi vsi razumeli in sprejeli resnico, da unilateralna pot v neodvisnost predstavlja neposredno žalitev temeljnih demokratičnih načel.

V tem trenutku sta zadržanost in zmernost nujni. Delovali pa bomo z vso odločnostjo in nepopustljivostjo, kadar bosta nujni, da bi branili mirno koeksistenco, toda tudi z uvidom, da imamo priložnost za nov začetek. Nikoli nisem bil proti dialogu, če sta obe strani pripravljene delovati znotraj okvirov ustave in zakonov. Nočem biti voditelj »naših« proti »drugim«. Moje delo je, da vsem Špancem služim enako.

Obstaja več področij dialoga, ki ga je mogoče začeti, če bodo separatistični voditelji opustili svojo unilateralno pot. Lahko govorimo drug z drugim in se poslušamo brez groženj in omalovaževanja. Vem, da obstajajo odprte rane, bolečina in frustracije. A kljub temu je tu priložnost za upanje, pri čemer je treba uvideti in priznati, kaj vse smo zgradili skupaj, in misliti na to, kaj lahko storimo – skupaj, da bi povečali blaginjo vseh naših državljanov. Da bi se to uresničilo, se morajo separatistični voditelji vrniti na teren ustave in spoštovati vladavino prava.

Moja vlada je Španijo postavila za avantgardo v procesu evropske integracije in na frontno črto boja z največjimi globalnimi izzivi. Zavezani smo h krepitvi in širjenju pravic in svoboščin ter k boju proti neenakostim. Ti cilji presegajo nacionalistično vizijo, mi pa potrebujemo Katalonijo in katalonsko družbo, da bi nam jih pomagala doseči.

Večer, Maribor

- (O knjigi) Bogomila Kravos: Slovensko gledališče v Trstu. Darka Zvonar Predan. Večer, Maribor, 02.11.2019

<https://www.vecer.com/o-knjigi-bogomila-kravos-slovensko-gledalisce-v-trstu-10085268>

Tržačanka Bogomila Kravos, letnik 1948, je slavistka, kritičarka, samostojna raziskovalka z doktoratom iz literarnih ved, tesno povezana z gledališčem. Poučevala je na slovenskih višjih srednjih šolah v Trstu in se naknadno odločila za svobodno raziskovanje gledališkega delovanja in dramatike. Je avtorica več monografij s tega področja.

Ne bom ugibala, kolikšen odstotek ljudi v Sloveniji (ne) ve, da v Trstu že dolga desetletja obstaja pravo poklicno slovensko gledališče oziroma da je tamkajšnja slovenska gledališka dejavnost stara

že dobrih 170 let. Zagotovo pa jih je prav malo seznanjenih s tem, da je po drugi svetovni vojni v Trstu nekaj časa delovalo samo slovensko gledališče in da so italijansko ustanovili šele po političnem dekretu vlade v Rimu. Ali s tem, da so Cankarjeve drame, še ko je bil pisatelj živ, postavljali v Trstu na oder pogosteje kot v Ljubljani! Tudi o tem se lahko poučite iz monografije tržaške raziskovalke Bogomile Kravos Slovensko gledališče v Trstu, ki zajema obdobje 1848-2018, torej od prvih nastopov do današnjih dni. Vmes je bil seveda fašizem s požigom znamenitega Narodnega doma, v katerem je delovalo slovensko gledališče, zaradi česar je večina igralcev zbežala v Jugoslavijo. Mnogi so se ustalili v Mariboru.

Tako celovitega prikaza gledališke zgodovine in razvoja institucionalnega gledališča v Trstu doslej še ni bilo. Avtorica, ki je tudi sama v sedemdesetih letih s Sergejem in Ivanom Verčem ter Borisom Kobalom vodila Slovensko amatersko gledališče, v letih 1989–1990 pa bila med ustanovitelji Novega tržaškega teatra, se je na podlagi virov lotila zahtevne tematike kronološko, po pomembnejših obdobjih in zgodovinskih prelomnicah, vse skupaj pa postavila v širši zgodovinski okvir. Najbrž ni treba posebej poudarjati, da sovпада začetek gledališkega prebujanja Slovencev na Tržaškem z narodnim prebujenjem, tako da so posebna poglavja namenjena čitalnicam, časopisu Edinost, Sokolu, narodnim domovom, skratka utrdbam slovenstva, poudarjena je tudi močna slovanska nota Trsta s Hrvati, Srbi, Čehi ... Temeljito se poučimo o rojevanju slovenskega gledališča, ki ga brez trdne narodne zavesti premožnih slovenskih Tržčanov zagotovo ne bi bilo, tako kot tudi ne brez neverjetne volje prvih generacij gledališčnikov in njihove pripadnosti ne le gledališču, marveč tudi slovenstvu. Poleg obilice podatkov pa odlikuje knjigo še pogled v zaodrje po predstavi, ko ugasnejo odrske luči.

Med igralkami in igralci, ki so obogatili slovensko gledališko dejavnost v Trstu, so bila številna velika imena, ki so dala pečat določenim obdobjem. Mnogi tržaški gledališki ustvarjalci so povezani z Mariborom, če ne drugače, pa po rodu: od že pokojnih, kot sta Milan Skrbinšek (1886-1963) ali Mira Sardoč (1930-2008), do še aktivnega igralskega para Maja Blagovič-Vladimir Jurc, ki že četrto desetletje vztraja na gledaliških deskah Slovenskega stalnega gledališča Trst, katerega prihodnost je precej negotova oziroma po zadnjem obdobju sodeč, kot zapiše avtorica, ki se ne predaja pesimizmu, "intenzivno iskateljska". Zaradi tega in še marsičesa je monografija zanimivo branje tudi za ta konec Slovenije, predvsem pa dragoceno darilo prihodnjim generacijam kjerkoli že.

• **Milan Kučan o slovensko-hrvaških odnosih: V takšnih sporih ni ne zmagovalcev in tudi ne nedolžnih. Če že, potem gre za skupni poraz. STA, VČ. Večer, Maribor, 03.11.2019**

<https://www.vecer.com/milan-kucan-o-slovensko-hrvaskih-odnosih-v-taksnih-sporih-ni-ne-zmagovalcev-in-tudi-ne-nedolznih-ce-ze-potem-gre-za-skupni-poraz-10085673>

Bivši slovenski predsednik je govoril v Istri. Tudi o neznosnosti obstoja političnih zapornikov danes. S slovesnostjo so se na Kučibregu v hrvaški Istri spomnili žrtev bitke proti nemškemu okupatorju leta 1944. Slavnostni govornik, bivši slovenski predsednik **Milan Kučan**, je opozoril na nedomiselnost političnih elit v Sloveniji in na Hrvaškem pri reševanju odprtih vprašanj ter pozval k dialogu vpletenih strani v politični krizi v Kataloniji.

Nemška vojska je oktobra 1943 zasedla Istro ter na njenih obalah in v zaledju zgradila obrambni zid, da bi se zoperstavila morebitni zavezniški invaziji. V bojih v okolici Kučibrega v začetku novembra 1944 so Nemci prizadejali velike izgube hrvaškim, italijanskim in slovenskim partizanom, ki so se tedaj zadrževali na tistem območju. Skupno je padlo več kot 120 borcev. Največ žrtev je pokopanih na pokopališču v Hrvojih, v Kučibregu pa so jim postavili spomenik.

Na nedeljski slovesnosti ob 75-letnici bojev je Milan Kučan rekel, da "*boj za svobodo ni nikoli končan, da svoboda ni nikdar priborjena in zavarovana enkrat za vselej*". Prizadevanje za svobodo človeka in naroda je po njegovih besedah dolžnost vsake generacije, četudi je cena, ki jo je za to treba plačati, lahko zelo visoka. Izročilo te bitke pa po njegovih besedah tudi sporoča, da boj za svobodo ne pozna nacionalnih omejitev. "*Želje po svobodi ni mogoče zamejiti na enega samega človeka, eno skupino*

ali en sam narod. To so dokazovali tudi borci tukaj na strminah Kučibrega, kjer so se skupaj borili Slovenci, Hrvati in Italijani. Borili so se pod skupno zastavo svobode."

V luči takratne povezanosti med slovenskim in hrvaškim narodom se je obregnil ob današnje odnose med državama. *"Je res odrekati pravico do nekaj milj morja in odpovedati se avtoriteti mednarodnega razsojanja pomembnejše od priložnosti, da v skupni odgovornosti s svojimi predlogi in skupnimi nastopi državi prispevata k reševanju življenjskih vprašanj EU,"* je vprašal.

Odgovornim politikom mora po njegovih besedah biti jasno, da v takšnih sporih ni ne zmagovalcev in tudi ne nedolžnih. *"Če že, potem gre za skupni poraz,"* je poudaril. Obe državi po njegovi oceni ostajata nedomiselnih, dezorientirani in nesposobni za resne aktivnosti in pobude pri reševanju odprtih vprašanj.

Kučan se je dotaknil tudi dogajanja v Kataloniji kot enega od torišč boja za svobodo, človekove pravice in dostojanstvo človeka. *"Katalonsko-španski odnosi so v resni politični krizi,"* je opozoril. To krizo pa je mogoče rešiti samo z demokratičnimi političnimi sredstvi, odprtostjo, dialogom in odgovornostjo vpletenih strani. Zato je po njegovih besedah treba povedati, da je danes v katerikoli državi Evrope nedopustno imeti politične zapornike. *"Ne moremo molčati, kajti molk bi pomenil prevzeti odgovornost za usodo nedavno obsojenih katalonskih voditeljev, pa tudi za usodo evropskih vrednot,"* je še dejal.

Program na slovesnosti so oblikovali pevci in pevke Tržaškega partizanskega pevskega zbora Pinko Tomažič, Pevski zbor iz Buj, Umaga in Novigrada, Pihalna godba iz Buj, učenci osnovnih šol iz Slovenije in Hrvaške. Slovesnosti se je udeležil tudi veleposlanik RS na Hrvaškem **Vojislav Šuc**, je na spletni strani poročal Radio Koper.

• **(INTERVJU) Borut Pahor: To je bil mejnik v odnosih med državama. Uroš Esih. Večer, Maribor, 04.11.2019**

<https://www.vecer.com/deset-let-arbitraznega-sporazuma-izkusnjo-z-blokado-ze-imamo-10085733>

Ob obletnici smo se pogovarjali s podpisnikoma, takratnima predsednikoma vlad Slovenije in Hrvaške. Borut Pahor: Zdaj je čas za intenziven politični in diplomatski dialog o uresničitvi rabsodbe.

Večina Slovencev si je 4. november 2009 zapomnila po vašem vzkliku "Kakšen fantastičen dan!" Kaj bi vzkliknili deset let kasneje?

"Takrat sem tako čutil in še danes mislim, da je bil takrat sijajen, fantastičen dan. To je bil mejnik v odnosih med državama. Zaradi tega mejnika je danes meja določena. Težava je, ker hrvaška pogodbeni stran zavrača uveljavitev rabsodbe arbitražnega sodišča. Vendar je z mednarodnim pravom in arbitražnim sporazumom k temu zavezana. Meja je torej določena, zato je Slovenija po mirni poti dolžna poiskati načine, da se to v prihodnosti tudi zgodi.

Na tej točki bi pozval vse, ki lahko k temu pripomoremo, da izkoristimo ta čas med odločitvijo Evropske komisije, ki je dala ugodno mnenje za vstop Hrvaške v schengensko območje, in obravnavo tega mnenja v Evropskem svetu za intenziven politični in diplomatski dialog."

Sicer grozi Hrvaški še ena blokada, tokrat na poti v schengensko območje?

"Zdaj smo v položaju, ki nam omogoča, da se naredi vse, da razmišljanja okoli blokade sploh ne bodo relevantna. Rešitev bi bila v vzajemnem interesu Slovenije in Hrvaške. Za to je potrebna tudi malo političnega poguma, malo modrosti in malo vztrajnosti. Ampak zdaj bi se to splačalo storiti."

Borut Pahor: "To je bil mejnik v odnosih med državama. Zaradi tega mejnika je danes meja določena"

Odnosi med državama so padli nizko. Zdaj je torej čas za pogovore?

"Odnosi med državama so dobri, vendar ne vzorni, kot bi lahko bili. K temu, da niso vzorni, gotovo prispeva dejstvo, da Hrvaška ni izpolnila pogodbenih obveznosti. Razlogi, ki jih navaja, niso upravičeni. Sodišče jih je v postopkovnem odločanju zavrnilo, saj plemeniti cilji arbitražnega sporazuma odtehtajo neprimerno ravnanje arbitražnega zapleta. Zdaj je treba biti politično moder in prepoznati priložnost, ki je tukaj. Namesto da se pogovarjamo, ali je prav, da Slovenija blokira Hrvaško zaradi neizpolnjevanja arbitražne rabsodbe, moramo razumeti, da je na voljo dovolj časa,

da se nekaj naredi. Ocenjujem, da so bila prizadevanja za to v zadnjih letih preveč skopa z obeh strani. Prvi pogovori ne bodo takoj prinesli rešitve, ampak treba je pokazati vztrajnost in odprtost. Rešitve so. Tudi v primeru morebitne blokade bomo morali to tako ali drugače rešiti. Ker pred desetimi leti ni moglo iti v nedogled, tudi v primeru morebitne blokade ne bo moglo iti v nedogled. Zakaj se torej spustiti v zahteven in pogajalsko mučen položaj in ne problema rešiti prej. Za to morata biti seveda obe strani."

Tiha diplomacija je torej rešitev?

"Da. Ampak ne precenjajmo moči diplomacije brez politične volje. Politična volja mora biti. In biti mora na vrhu v obeh državah. Pri čemer moram ponoviti, da je meja določena, tukaj ni mogoče na novo začeti pogajanj o njenem dvostranskem poteku. Mogoče je samo dokončati samo pogovore o uveljavitvi rzsodbe. Tukaj lahko pokažemo nekaj praktične politične tolerance, toda nič takšnega, kar bi razvrednotilo rzsodbo arbitražnega sodišča."

V Sloveniji so prisotne ocene, da je Hrvaška podpisala arbitražni sporazum s figo v žepu, ves čas pa je iskala pot iz njega. Za ta namen je izkoristila celo nelegalno pridobljene posnetke pogovora Drenik-Sekolec in jih spustila v javnost, da bi si s tem trasirala svojo enostransko pot iz arbitraže. Ste imeli pri pogajanjih občutek oziroma indice, da se hrvaška stran ne pogaja v dobri veri in da ne namerava spoštovati dogovorjenega, kar je sicer stalnica v bilateralnih odnosih?

"Ne. S predsednico vlade Kosorjevo in drugimi na hrvaški strani, s katerimi smo se pogajali, nisem imel občutka, da to delajo s figo v žepu. Vedel pa sem, da jim je bilo težko spremeniti odločitev sabora, ki je sredi leta 2009 sprejel odločitev, da je prvi Rehnov predlog zanje sprejemljiv, vsi naši dodatki, povezani s tretjim členom končnega sporazuma, ki je določal nalogo arbitražnega sodišča, da določi stik Slovenije z odprtim morjem, pa jim niso bili všeč. Vendar nisem menil, da so po tem, ko so podpisali arbitražni sporazum in ga ratificirali, delali vse za to, da kasneje rzsodba ne bi bila spoštovana. Tako kot smo bili mi pod pritiskom EU zaradi blokade, tako je bila pod pritiskom Hrvaška, da sprejme kompromise, da Slovenija blokado umakne. To smo naredili v dobri veri na obeh straneh, z upanjem, da smo rešili velikanski problem. In smo ga. Hrvaški izstop je enostranski in ni utemeljen v sporazumu in mednarodnem pravu."

Kaj lahko zdajšnji vladi potegneta iz izkušenj pred desetletjem?

"Izkušnjo z blokado že imamo. Bila je težka za Slovenijo in za Hrvaško. Zdaj je treba situacijo, v kateri smo se znašli, razumeti kot dodatno motivacijo in opozorilo. Zdaj je pravi čas, da v mirnem vzdušju najdemo rešitev, da se ne bomo znašli znova v takih situacijah. To bi dodatno poslabšalo odnose med državama, obremenilo odnose v regiji in ranilo varnostno oceno obeh držav. Dajmo zdaj rešiti, kar se da."

Zakaj z gospo Kosor nista zaznamovala desetletnice sporazuma?

"Ostala sva prijatelja. Ocenjujeva, da bi v takih okoliščinah znova ravnala enako."

- **(INTERVJU) Deset let arbitražnega sporazuma: "Danes bi znova podpisala sporazum". Uroš Esih. Večer, Maribor, 04.11.2019**

<https://www.vecer.com/deset-let-arbitraznega-sporazuma-danes-bi-znova-podpisala-sporazum-10085766>

Borut Pahor je pred desetimi leti vzkliknil: "Kako fantastičen dan!" Zdi se, da vi takrat niste bili tako vznoseni kot vaš kolega Pahor. Drži, da ste bili precej rezervirani ob podpisu?

"Ne drži. Seveda se zelo dobro spomnim tega njegovega vzklika. To je tudi mene nasmejalo. Sama sem poskušala ostati resna, ker je šlo za resen dan in za resno potezo. A pravzaprav sem bila v Stockholmu zelo vesela, ker sem menila, da smo z dnevnega reda umaknili kar nekaj problemov v odnosih med obema državama. Zdelo se je, da je neka oblika sovraštva, ki se jo je dalo čutiti tudi med državljani na obeh strani meje, izginila. S Pahorjem sva dokazala, da je z dogovorom mogoče rešiti tudi najtežje probleme med državama. Istočasno pa je oktobra 2009 Slovenija deblokirala Hrvaško na poti v EU. Ker sem bila takrat relativno kratek čas na mestu predsednice vlade, je bil to moj prvi večji uspeh. Po letu dni blokade po 'zaslugi' Slovenije so se namreč nadaljevala hrvaška

pristopna pogajanja. S Pahorjem sva se začela pogajati kot neznanca, ne bom rekla sovražnika, a že v Stockholmu sva bila politična prijateljca. Počutila sem se odlično, po podpisu smo s švedskim premierom takrat kosili in sproščeno kramljali o prihodnosti EU. Zame je bil to zelo lep dan.“

Bi danes znova podpisali arbitražni sporazum?

"Da, seveda. Tako kot takrat tudi danes menim, da je bil arbitražni sporazum dober, saj je bil rezultat kompromisa in dogovora. Sporazum je bil tudi edina mogoča rešitev, ker Slovenija ni želela spora prepustiti v razsojanje stalnim arbitražnim sodiščem. Kar se mene in Hrvaške tiče, so bile v sporazum vgrajene vse najpomembnejše varovalke – da so vsi procesni roki za ad hoc arbitražno sodišče začeli teči, ko je Hrvaška podpisala pristopno pogodbo, skratka, ko smo de facto že postali člani EU. Glede arbitražnega sporazuma menim, da ni bilo mogoče izpogajati boljšega. Z vsemi svojimi izkušnjami bi ga danes ponovno podpisala."

Jadranka Kosor: "Očitno bomo morali počakati na novo garnituro hrabrih politikov, da se začnejo pogovarjati"

Vemo, kaj vse se je dogajalo po podpisu sporazuma. Kako pa danes gledate na popisan arbitražni sporazum? Še vedno trdite, da arbitražni sporazum, ki vam je omogočil vstop v EU, danes ne velja več?

"Dogovarjanje med slovensko agentko in arbitrom v arbitražnem postopku je uničilo arbitražni sporazum. Njuno dogovarjanje je kršilo sporazum, ne samo arbitražnega postopka. V sporazumu je namreč navedeno, kaj se sme in kaj se ne sme. Žal mi je, da se je to zgodilo. Leta 2015, ko je Hrvaška izstopila iz arbitražnega postopka in arbitražnega sporazuma, sem kot poslanka sabora glasovala za to, da Hrvaška izstopi iz sporazuma. Za Hrvaško razsodba sodišča ne obstaja, saj ne priznavamo sodišča.

Poleg tega mislim, da bi se takoj po incidentu morali državi začeti pogovarjati, kako najti izhod iz slepe ulice, v kateri sta se znašli."

Zdajšnja vkopanost uradne Ljubljane in uradnega Zagreba je mogoče primerjati s situacijo, ko ste pred dobrim desetletjem prav tako v atmosferi nezaupanja začeli pogovore s Pahorjem?

"Da, situacijo je mogoče primerjati. Takrat sem kot sveža premierka Pahorja prosila, da se čim prej srečava, ker so se pojavljala sovražna dejanja na obeh straneh meje, to pa je vplivalo na navadne državljane. Po izstopu Hrvaške iz arbitražnega sporazuma pa so odnosi med državama na politični ravni padli na nizek nivo."

Bi rekli, da so donosi med državama najslabši po letu 1991?

"Se strinjam. Odnosi političnih elit, obeh vlad, ki sta poklicani, da odpravljata probleme, so zamrznjeni, pravzaprav ne obstajajo. Stikov na najvišji ravni ni. Po drugi strani pa je neobičajno, da se slovenski predsednik Pahor in hrvaška predsednica Kolinda Grabar Kitarović srečujeta ob številnih priložnostih, pri tem pa si ne prizadevata odtajati odnosov med državama in dati vzpodbude svojim vladama, da ponovno poženeta dialog med državama."

Kot kaže, nihče od odgovornih v politiki ne na eni strani ne na drugi nima ambicije, da bi odnose premaknil z mrtve točke?

"Ne, nima je. Ker nobena stran ne želi narediti prvega koraka, smo vkopani. Situacija v takih okoliščinah se lahko samo še poslabša. Tožimo se na sodiščih, slišimo o slovenski blokadi Hrvaške na poti v schengen. To je zelo slabo. Očitno bomo morali počakati na novo garnituro hrabrih politikov, da se začnejo pogovarjati. Ker sta obe državi članici EU, bi morali biti zgled drugim državam v regiji Zahodnega Balkana, kako reševati odprta vprašanja. Pa na žalost nista."

Vestnik, Murska Sobota

- Svetovni dan romskega jezika v znamenju ohranjanja romske besede. STA, Vestnik, Murska Sobota, 5. 11. 2019

<https://vestnik.si/clanek/aktualno/svetovni-dan-romskega-jezika-v-znamenju-ohranjanja-romske-besede-739445>

Danes zaznamujemo svetovni dan romskega jezika v spomin na 5. november 2008, ko so prvič predstavili romsko-hrvaški in hrvaško-romski slovar. Pred leti so slovenski Romi ob tem dnevu dobili prvi obsežnejši slovensko-romski slovar. Po mnenju Romov je zaznamovanje tega dneva pomembno za ohranitev njihove kulturne identitete.

Romski jezik je edini evropski predstavnik indoevropske veje indoevropskih jezikov. Jezik govorijo od Sinkianga na Kitajskem preko Irana, v vseh evropskih državah do prekomorskih držav. Okoli desetega stoletja so se Romi začeli pomikati iz severozahodne Indije in Pakistana proti zahodu. Na poti v Evropo so si izposodili različne perzijske, nekatere armenske in grške besede, kasneje so na romski jezik vplivali še slovanski jeziki, romunščina, madžarščina, nemščina, pa tudi turščina. V številnih evropskih državah je romski jezik priznan kot manjšinski jezik, med drugim v Avstriji, Nemčiji, Sloveniji, na Švedskem in Madžarskem. V nekaterih državah, kot na primer v Makedoniji in na Kosovu, pa je romščina tudi uradni jezik.

V Sloveniji se romski jezik uradno nikjer ne uporablja. Za izboljšanje situacije na tem področju bi država po oceni predstavnikov romske skupnosti lahko podprla sistemsko uvedbo poučevanja romskega jezika v šolah za tiste, ki bi se ga radi naučili. S tem bi se dala možnost ohranjanja, spoznavanja in proučevanja romskega jezika. Romski jezik je zelo raznolik, saj v skoraj vsakem romskem naselju Romi govorijo nekoliko drugače. Še posebej pa Romi v Sloveniji izpostavljajo razliko med Romi, živečimi v Prekmurju, kjer je opaziti močan vpliv madžarščine, in tistimi, ki živijo na Dolenjskem. Pomembnost dneva romskega jezika se po mnenju romskih organizacij kaže tudi v tem, da je v zadnjih letih poseben poudarek na raziskovanju in zapisu romskega jezika, kar se v preteklosti ni dogajalo.

Romi so etnična skupina, ki živi predvsem v evropskih državah, in sicer v Romuniji, na Slovaškem, v Grčiji, Turčiji, na Madžarskem in v Sloveniji. V Evropi jih živi med osem in deset milijonov, v Sloveniji pa po ocenah različnih institucij od 7000 do 12.000. Romi po celem svetu praznujejo in za svoja priznavajo le dva svetovna dneva - 8. april, svetovni dan Romov, in 5. november, ki je razglašen za svetovni dan romskega jezika.

Inštitut za romološke študije bo v sodelovanju z Zvezo Romov Slovenije ob tokratnem dnevu v petek v Murski Soboti pripravil okroglo mizo z naslovom Svetovni dan romskega jezika - ohranjanje romskega jezika - govorni jezik in njegov pomen pri ohranjanju kulturne identitete.

• **Porabski Slovenci imajo novo vodstvo. Silva Eöry, Vestnik, Murska Sobota, 6. 11. 2019**

<https://vestnik.si/clanek/aktualno/porabski-slovenci-imajo-novo-vodstvo-739647>

Karel Holec je prevzel vodenje Državne slovenske samouprave

V prostorih Slovenskega kulturnega in informativnega centra v Monoštru je včeraj popoldne potekala ustanovna seja Državne slovenske samouprave (DSS). Petnajst članov, ki so bili izvoljeni na oktobrskih lokalnih in manjšinskih volitvah na Madžarskem, je za novega predsednika te krovne organizacije porabskih Slovencev soglasno izvolilo Karla Holca, medtem ko je Martin Ropoš, ki je DSS vodil vse od ustanovitve, postal podpredsednik.

»Čast mi je, da so mi zaupali vodenje Državne slovenske samouprave. Hkrati je to tudi velika odgovornost, saj vem, da me čaka veliko dela,« je poudaril novepečeni predsednik DSS, ki v tej krovni organizaciji aktivno deluje že vse od njene ustanovitve leta 1994. 50-letni novinar in fotoreporter časopisa Porabje, ki je znan tudi po tem, da že vrsto let uspešno vodi Porabsko kulturno in turistično društvo Andovci, je ob tem še poudaril: »Na začetku smo imeli le eno pisarno, danes smo upravljalca obeh dvojezičnih osnovnih šol, poleg tega pod našim okriljem delujejo številne narodnostne institucije, med njimi tudi Radio Monošter. To, da živimo ob meji prej ni bila naša prednost, upam pa, da bo zdaj, ko je madžarska vlada potrdila Razvojni program Porabja, drugače.«

Slovenska skupnost je na letošnji volitvah za člane državne samouprave postavila le eno listo, ki jo je predlagala Zveza Slovencev na Madžarskem. Podprlo jo je 604 od skupno 859 volivcev, ki so vpisani v narodnostni volilni imenik. Člani DSS so postali: Ilona Bartakovič, Irena Libritz Fasching, Tamaš Grebenar, Karel Holec, Peter Kondor, Andrea Kovács, Laci Kovač, Gabriela Labritz, Laci

Nemeš, Eva Lazar, Martin Ropoš, Laci Soós, Eržebet Emberšič Škaper, Štefan Trajber in Ildiko Dončec Treiber. Volivci so 13. oktobra izvolili tudi člane desetih slovenskih lokalnih samouprav, in sicer v sedmih porabskih vaseh ter v Sombotelu, v Mosonmagyaróvárju in v 11. okrožju Budimpešte.

• **Kaj imajo skupnega plinovod, daljnovod in Terme Lendava. Majda Horvat, Vestnik, Murska Sobota, 7. 11. 2019**

<https://vestnik.si/clanek/aktualno/kaj-imajo-skupnega-plinovod-daljnovod-in-terme-lendava-739887>

Madžarska pričakuje, da bo Slovenija končno zgradila daljnovod do Pinc in ji s plinovodom pripeljala plin iz Italije.

Madžarska krepi svoj položaj v Evropi in v tej luči je treba videti tudi nedavni obisk slovenskega premierja Marjana Šarca pri madžarskem predsedniku Viktorju Orbanu. Povedano je bilo, da sta se predsednika pogovarjala o migracijah in drugih aktualnih evropskih temah, pa tudi o gospodarskem in kulturnem sodelovanju Slovenije in Madžarske in ukrepih za podporo manjšinama na obeh straneh meje, manj pozornosti pa je bila deležna informacija, da so pogovori tekli tudi o nedokončanih čezmejnih infrastrukturnih projektih. Ob podpori manjšinama je tudi ta del pogovora pomemben za Pomurje.

Orban o avtocesti in železnici do Lendave, Šarec pa nič

Orban je napovedal, da bo Madžarska do konca leta zgradila zadnji odsek avtoceste do slovenske meje in da se pripravlja za gradnjo železniške proge med Zalaegerszegom, Redicsem in Lendavo, Šarec pa o infrastrukturnih temah vsaj javno ni povedal ničesar. Kaj Madžarska sploh pričakuje (v zameno) od Slovenije? Madžarski minister za zunanje zadeve in trgovino Peter Szijjarto – z njim je ob obisku Šarca v Budimpešti gospodarski minister Zdravko Počivalšek podpisal memorandum o razvojnem sodelovanju obeh držav v Afriki – je ob robu letošnjega blejskega strateškega foruma v začetku septembra v pogovoru za televizijsko oddajo Hidak/Mostovi med drugim omenil dva nedokončana infrastrukturna energetska projekta v Sloveniji, ki sta izjemno pomembna tudi za Madžarsko. Gre za gradnjo visokonapetostne elektroenergetske povezave Slovenije z Madžarsko od Cirkovec do Pinc, drug nedokončani energetska projekt pa je dvosmerni plinovod, s katerim bi Madžarska dobila plinsko povezavo z Italijo, Slovenija pa dostop do madžarskih skladišč plina.

Hrvaška drži Slovenijo in Madžarsko v šahu

Gradnjo daljnovoda so sosednje države začele načrtovati že pred dvajsetimi leti. Madžarska in Hrvaška sta se povezali že pred letom 2006, Slovenija pa kljub številnim podpisanim dogovorom te povezave še vedno ni vzpostavila. Madžarska je tako edina sosednja država, s katero Slovenija nima povezanega električnega omrežja. Družba Eles je za izvedbo tega projekta letos pridobila 50 milijonov evrov iz evropskih virov, lani pa je padla tudi velika prepreka, saj je bil sklenjen dogovor, da bo del daljnovoda pri Hotizi zgradila Hrvaška. Tu namreč v dolžini dveh kilometrov (celoten daljnovod je dolg 80 kilometrov) poteka prek hrvaškega katastrskega območja. Kljub temu še vedno ni jasno, kdaj natančno se bo gradnja začela. Iz družbe Eles so nam sporočili, da bodo dela stekla predvidoma v začetku leta 2020, odvisno od poteka javnih naročil za gradnjo in dobavo opreme. Toda Hrvaška za del daljnovoda pri Hotizi še ni izdala gradbenega dovoljenja. S tem seveda drži v šahu tako Slovenijo kot Madžarsko.

Drugi nedokončani energetska projekt, za katerega je potrebno sodelovanje Slovenije in Madžarske, je torej plinovod. Szijjarto je februarja letos sporočil, da sta Slovenija in Madžarska skupaj oddali vlogo za evropsko financiranje plinske povezave med državama, kar je skrhalo plinske dogovore med Madžarsko in Hrvaško. Zaradi visoke cene je namreč Madžarska nekoliko ohladila svoj interes za zakup dela zmogljivosti terminala za utekočinjeni zemeljski plin (LNG) na otoku Krku. Toda Szijjarto je zadnje dni oktobra napovedal, da bo Madžarska od Hrvaške, ki je že začela graditi plinski terminal, po letu 2021 kupovala utekočinjeni zemeljski plin iz Katarja. Ali bo to zmanjšalo pomen plinske povezave med Italijo in Madžarsko čez Slovenijo?

Madžarska želi dobiti plin iz Italije prek Slovenije

V družbi Plinovodi, operaterju prenosnega sistema, so julija in avgusta letos izvedli anketo o zakupu dodatnih zmogljivosti na mejnih točkah prenosnega sistema Tornyiszentmiklos–Pince. Na naše vprašanje, kaj je pokazala anketa, so nam iz družbe sporočili, da rezultati ocene povpraševanja na podlagi nezavezujočih anket kažejo zadovoljivo zanimanje za prenos zemeljskega plina v Slovenijo. »Slednje potrjuje namero obeh sistemskih operaterjev za vzpostavitev nove interkonekcije med Slovenijo in Madžarsko v Pincah ter povezavo obeh prenosnih plinovodnih sistemov. Projekt je na dosedanjih listah prepoznan tudi kot PCI (projekt skupnega interesa). V naslednji fazi sledi zasnova projekta,« so še zapisali. Temu bo sledila faza zasnove, na podlagi katere bosta operaterja Slovenije in Madžarske opravila skupno javno posvetovanje o osnutku predloga projekta, so nam še sporočili iz Plinovodov. Szijjarto pa je v intervjuju izjavil, da žal tudi tu zadeve potekajo počasi, čeprav sta se z ministrico Alenko Bratušek nazadnje dogovorila, da Slovenija lahko pripravi plinski interkonektor z zmogljivostjo dveh milijard kubičnih metrov.

Primorske novice, Koper

- **Lea Kalc Furlanič. Želijo se vrniti v Narodni dom: bogata 115-letna zgodovina Slovenskega planinskega društva Trst. Od Dežele FJK in države zahtevajo nazaj svoje prostore v Narodnem domu. Primorske novice, Koper, leto 73, št. 252, 2. 11. 2019, str. 14-15.**

Davnega leta 1904, ko je bil Trst še avstrijski, je odvetnik dr. Matej Pretner, sicer doma z Bleda, a prvi, ki je v Trstu začel poslovati slovensko, ustanovil Tržaško podružnico Slovenskega planinskega društva. Sedež je imela do njegovega požiga leta 1920 v Narodnem domu. Edina žrtev požiga je bil ravno planinec, Hugo Roblek iz Radovljice, ki je prenočil pri tržaških kolegih. Tudi zato se slovenski tržaški planinci, ki te dni, praznujejo 115-letnico ustanovitve, želijo vrniti v Narodni dom, kar so zahtevali na deželni in posredno državnem nivoju.

Danes ima Slovensko planinsko društvo Trst več kot 300 članov, njegova osrednja dejavnost je pohodništvo, v okviru društva pa delujejo tudi mladinski, smučarski, alpinistični in jamarški odsek. Toliko res zelo na kratko o društvu, kakor tudi piše na spletni strani Slovenske kulturno-gospodarske zveze (SKGZ), katere soustanovitelj je društvo. Zveza združuje številne slovenske zamejske organizacije. Vendar so Slovensko planinsko društvo Trst, njegovo vodstvo, upravni odbor, člani in vse njihove pestre in bogate dejavnosti ter izjemna prepoznavnost tako v zamejskem kot v slovenskem prostoru več kot le ljubitelji narave, gora in rekreacije.

Niso samo planinci, ampak tudi neutrudni narodni buditelji.

Že nekajurni pogovor s predsednico društva Marinko Pertot iz Barkovelj, nekdanjo profesorico biologije, in članom upravnega odbora ter aktivnim planincem Vojkom Slavcem iz Boljunca, nekdanjim knjigarjem v slovenski knjigarni v Trstu in publicistom, da vedeti, da so slovenski tržaški planinci zanesljivo pravi, kleni in neutrudni narodni buditelji, ki v sorojakih že 115 let spodbujajo pripadnost slovenskemu narodu in zavest, da je treba svojo narodovo identiteto skrbno gojiti in ohranjati.

In planinstvo s še drugimi sorodnimi aktivnostmi, kot so alpinizem, jamarstvo, smučanje, pohodništvo, kartografija, fotografija, publicistika, izletništvo in še kaj, s čimer se slovenski tržaški planinci ukvarjajo, so aktivnosti, ki ne omogočajo samo boljšega zdravja in preživljanja prostega časa ter boljšega družabnega življenja, ampak so ustrezna duhovna osnova za manjšinski narod, ki se mora v neki, precej burni in kompleksni družbeni stvarnosti nenehno boriti za svoj obstoj.

Njihova zahteva po vrnitvi v Narodni dom je legitimna

Ustanovljeni leta 1904, že takoj 90-članski, so navkljub vojnim vihram, menjavam držav in fašizmu, ki je v Trstu kazal ostre zobe, do danes zvesti svojemu poslanstvu društvo pripeljali do zavidljivega in suverenega položaja, ko lahko avtonomno nastopijo pred najvišjo politiko in oblastjo in zahtevajo, da se ugoti njihovi legitimni želji in se jim v Narodnem domu dodelijo ustrezni prostori.

«Pa ne samo zato, ker se drenjamo v majhni podstrešni pisarni v Ulici svetega Frančiška, temveč predvsem zaradi tega, ker smo bili od začetka, od leta 1904, v Narodnem domu. In smo še edina

ustanova, ki je bila tu doma. Zahtevo po vrnitvi tja smo postavili že leta 2001, pred nedavnim smo jo podali na paritetni odbor pri deželi Furlaniji Julijski krajini, predstavniki slovenske manjšine pa posredno na srečanju na državni ravni v Rimu.

Dogovori, da bi država Narodni dom vrnila slovenski manjšini v Trstu, bodo namreč morda padli na plodna tla in utegne prihodnje leto, ko bo dom praznoval 100-letnico, njegov ključ priti spet nazaj v roke tržaškim Slovincem. Sedaj tam domuje fakulteta za prevajalstvo, ki naj bi se lahko - tako pojasnjuje Vojko Slavec – umaknila kam drugam, v kolikor ji mesto zagotovi ustrezne nadomestne prostore.

V požaru je bil edina žrtev ravno - planinec

Slavec še poudari, da legitimnost bivanja v Narodnem domu tržaški planinci utemeljujejo še s tragičnim zgodovinskim dejstvom, da je bila edina žrtev požara Narodnega doma leta 1920 ravno planinec.

“Ime mu je bilo Hugo Roblek. Bil je planinec, pobudnik in organizator planinstva na Gorenjskem v času Avstro-Ogrske. Sicer pa lekarnar iz Radovljice, ki se je iz Švice, kjer je ravno prodal eno od svojih lekarn, čez Trst vračal domov in prenočil v hotelu Balkan - Narodnem domu, pri tržaških planinskih kolegih. Zaradi požara je skočil z balkona in umrl. V njegov spomin so postavili kočico na Begunjščici, v njej je spominska plošča in slika Narodnega doma, s tamkajšnjimi planinskimi društvi dobro sodelujemo,” opišeta Slavec in Pertotova.

Zaradi požara so planinci izgubili tudi večino svojega bogatega arhiva. “Ohranila se je le kovinska skrinjica z glavnimi dokumenti in nekaj fotografijami. Kakor nam je znano, naj bi se v mestu o požigu govorilo nekaj dni prej, zato je vodstvo društva poglobljitveno dokumentacijo na srečo uspelo pravočasno rešiti pred ognjenimi zublji,” še pove Pertotova. A po požaru za planince ni bilo kot prej, stavbo so morali zapustiti. Kot je znano, so jo med obnovo v nekaterih delih gradbeniki tudi spremenili. V pritličju, denimo, ni več velikega preddverja z dvema polkrožnima stopniščema ob dveh stebrih, kot je zasnoval arhitekt stavbe Maks Fabiani.

Če se bo Slovincem v Trstu vendarle izpolnila dolgoletna želja po vrnitvi Narodnega doma, za kar se planinci, tako je predsednica Pertotova pozvala na slovesnosti v kulturnem domu v Boljuncu ob 115-letnici društva, obračajo “na vse dejavnike v naši skupnosti, da v okviru lastnih pristojnosti podprejo našo pobudo. Tudi od matične domovine pričakujemo, da se bo zavzela in storila konkretne korake v to smer pri italijanskih sogovornikih”.

Potemtakem bi Narodni dom, najpomembnejši simbol Slovencev v Trstu, vendarle bil spet to, kar je bil nekdanj - stičišče, zatočišče, ustvarjalno in kulturno središče in še marsikaj, sta prepričana oba sogovornika.

Planinstvo Slovencev v Trstu ni le rekreacija

Tako je še izpostavila Pertotova na slovesnosti, ki so se je udeležili pomembni gostje - dolinski župan Sandy Klun, slovenski generalni konzul v Trstu Vojko Volk, predsednica SKGZ Ksenija Dobrila, Marija Kuhar iz primorskega meddruštvenega odbora Planinske zveze Slovenije in še kdo: “Planinstvo ni le rekreacija. Pot našega društva ni bila vseskozi lahka. Pri planinstvu ne gre le za sprehode in za užitek v gorah. Veliko energije, truda in prostovoljnega dela ter časa je bilo treba, in ga je žal še vedno treba, za stalno izpostavljanje naše, slovenske prisotnosti v središču mesta.” Tako so se, denimo, celo desetletje borili za vpis v smučarsko federacijo FIS, da so lahko tudi slovenski tržaški smučarji udeležili tekem.

Veliko truda je bilo vložena, pa iskanja, garanja in zbiranja materiala, da so končno dobili telovadnico, kjer si je alpinistični odsek leta 2007 v športnem centru Zarja v Bazovici postavil steno, opremljeno z oprimki za urjenje plezanja. In čez pet let so telovadnico celo razširili. Tam imajo bogate dejavnosti plezanja, tudi za zunanje uporabnike.

V preteklosti pa so se (in se še) plezalci urili v dolini Glinščice, ki je bila zibelka tržaškega plezanja. Poleg tega plezalci osvajajo tudi stene in vrhove drugod v naravi, za seboj imajo veliko podvigov. Pertotova pravi, da se planinstvo lahko uvršča v sam vrh športnih dejavnosti, saj pomeni prepletanje

različnih gibalnih dejavnosti (celo spuščanje v jame), "vse to se spaja z raziskovalnimi, naravovarstvenimi, kulturnimi, turističnimi, humanitarnimi in drugimi aktivnostmi, ki so povezane z naravo. Planinstvo je pomembna aktivnost, ki zajema širok spekter populacije. In prav to skušamo upoštevati pri oblikovanju programov celoletne dejavnosti. Izdelati skušamo čim širšo ponudbo, da lahko vsakdo najde nekaj zase."

Letno organizirajo 30 planinskih izletov, povezujejo se s planinskimi društvi v Sloveniji, koprsko je, kakor mu rečejo - njihova hči, saj je izšlo iz tržaškega; zadnja leta veliko sodelujejo tudi z italijanskimi planinskimi društvi. Večkrat imajo dejavnosti, ki združujejo učence vseh slovenskih šol v zamejstvu, pripravljajo strokovne pohode, prek katerih spoznavajo tudi druge segmente bližnje narave in okolja, v planinsko društvo so vključene vse generacije, veliko pozornost posvečajo predvsem mladim.

Prvi v FJK osvojili osemtisočaka

Vztrajni, samozavestni in zelo delovni (v vso organizacijo, birokracijo, vodenje, poročanje in še marsikaj so vložene ure in ure prostovoljnega dela), so slovenski tržaški planinci od nekdaj stremeli k športnim dosežkom. Zato ne preseneti, če so iz njihovih vrst izšli alpinisti, kot Dušan Jelinčič, kije - prvi v celi Furlaniji Julijski krajini - dosegel osemtisočaka. Leta 1986 je osvojil vrh 8051 metrov visokega Broad Peaka v Karakorumu v Pakistanu. Društvo je leta 1990 organiziralo tudi mednarodno himalajsko odpravo, Tatjana Gregor je prva alpinistka v FJK, ki je dosegla višino 7500 metrov.

Tudi njihovi jamarji niso od muh, že leta 1904 skrbijo za jami Vilenica in Dimnice, odkrivajo nove in nove jame, veliko sodelujejo tudi pri pomembnih raziskavah v Škocjanskih jamah. Na površju pa so bili izvirni pri zamisli začrtanja, ureditve in markiranja planinske poti po italijanskem ozemlju, na katerem prebivajo Slovenci, vije se od Glinščice do gore Peči pri Trbižu, imenuje se Vertikala.

Za prvo koč na Snežniku v Trstu izdajali časopis

"Medtem ko sem prvo knjigo Repice pripravil in pisal 20 let, sem to knjigo spisal v dveh mesecih, da bomo le lahko še bolj slovesno obeležili 115-letnico," nam razkrije Vojko Slavec. Knjigi, ki so jo tudi predstavili na slovesnosti v Boljuncu, je dal naslov od Glinščice do Triglava in v njej opisuje svojih 33 vzponov na Triglav ter številne druge planinske podvige.

Še tri knjige Slovenskega planinskega društva Trst, ki se je v samostojno preoblikovalo po vojni, so izpod njihovih peres: ob 80-letnici društva je izšla kronika z zgodovino društva, ki jo je uredil in napisal Dušan Jelinčič, ob 100-letnici pa so izdali še dve publikaciji: Stoletno zgodovino društva, napisal jo je časnikiar Lojze Abram, ter dvojezični topografski zemljevid tržaške pokrajine in goriškega Krasa z vrisanimi markiranimi potmi, med katerimi je tudi Vertikala.

In na zadnje, letos poleti - dvojezično knjižico v sklopu razstave, ki so jo pripravili skupaj z dvema sosednjima italijanskima planinskima društvoma - o Rudolfu Baubachu, nemškemu pesniku in učitelju, ki je v Trstu izdajal časopis Enzian z namenom, da bodo z izkupičkom postavili prvo koč na Snežniku leta 1874. "Bili so strastni planinci v okviru tedanjega avstrijskega planinskega društva, eden od predsednikov je bil Slovenec, etnolog Viljem Urbas, ki jim je to pravljico povedal. Baubach jo je upesnil, naš Viktor Parma pa uglasbil. Časopis Enzian so brali pri sv. Ivanu, v pivovarni Dreher, z zbranim denarjem so postavili prvo koč na Snežniku, ki velja za prvo planinsko koč na Slovenskem."

- **Župani obmejnih občin na obisku pri Šarcu. STA. Primorske novice, Koper, 04. 11. 2019**

<https://www.primorske.si/slovenija/zupani-obmejnih-obcin-na-obisku-pri-sarcu>

Predsednik vlade Marjan Šarec je danes sprejel župane objemnih občin, ki so mu predstavili pobudo za zmanjšanje negativnih posledic nezakonitih migracij na življenje obmejnih prebivalcev. Dogovorili so se, da bodo oblikovali delovno skupino, ki bo pripravila systemske rešitve za obvladovanje vplivov migracij in izboljšanje življenja ljudi ob meji.

Ljubljana. Župani 16 občin ob meji s Hrvaško so skupno pobudo za zaščito prebivalcev in bivalnega okolja zaradi nezakonitih migracij na predsednika vlade naslovili konec septembra. Z njo so državo želeli spodbuditi, naj se loti urejanja težav v obmejnih občinah.

"Pravočasno moramo zagotoviti vse potrebno, da ne bi prišlo do dogodkov, v katerih bi bila lahko ogrožena človeška življenja ali da bi se nesprijemljivo poslabšali bivalni pogoji na obmejnih območjih," je razbrati iz pisma, ki so ga župani naslovili na vlado.

Na današnjem srečanju so župani Šarcu predstavili svoje predloge ukrepov, med katerimi so tudi dodatna sredstva za izgradnjo oziroma vzdrževanje cestne infrastrukture in čiščenje gozdov ter napotitev večjega števila policistov in vojakov na mejo.

"Pozdravljamo začetek dialoga in izmenjave pogledov. V marsičem se strinjamo, marsikje pa imamo različne poglede," je na novinarski konferenci po srečanju s premierjem ocenil župan občine Črnomelj **Andrej Kavšek**. Uspeli pa so se dogovoriti o oblikovanju delovne skupine predstavnikov občin in vlade, ki bo iskala systemske rešitve za izboljšanje življenja obmejnih prebivalcev. Koordinator skupine bo minister za notranje zadeve **Boštjan Poklukar**, z delom pa naj bi začela v 14 dneh.

Danes tako župani od vlade niso dobili nobenih konkretnih obljub, saj so predvsem evidentirali težave, s katerimi se srečujejo, je pojasnil župan Ilirske Bistrice **Emil Rojc**. "Iščemo osnovno razumevanje države, da pri tem pomaga," pa je dodal župan občine Kostel **Ivan Črnkovič**.

Obmejne občine se po besedah županov srečujejo z različnimi težavami. V občini Kostel je na primer 19 vasi, ki nimajo javne razsvetljave, s pomanjkanjem ustrezne opreme za različne intervencije se srečujejo tudi gasilci.

Zato med drugim zahtevajo dodatna sredstva za postavitev svetilk javne razsvetljave, kar bo prispevalo k dvigu občutka varnosti prebivalcev ob meji, in za usposabljanje gasilcev za reševanje iz vode in na vodi.

Prav tako so predlagali, da država na prizadetih območjih zagotovi ustrezno višino nadomestila gospodarskim subjektom zaradi izpada prihodkov. Nekontrolirani migrantski tokovi namreč povzročajo med ljudmi strah in negotovost, kar se odraža v upadu obsega dejavnosti, posebej prizadeti so v gostinstvu in turizmu, so navedli.

• **Delo mešanih patrolj bodo še okrepili. Sijan Pretnar. Primorske novice, Koper, Slovenija 04. 11. 2019**

<https://www.primorske.si/slovenija/italija-in-slovenija-bosta-se-okrepili-skupni-nadz>

Na generalni policijski upravi so potrdili, da bodo mešane, slovensko-italijanske patrolje nadaljevale z delom. Njihovo delo se bo še okrepilo, so dodali. Čeprav se je konec septembra formalno končalo trimesečno poskusno delovanje mešanih patrolj, so slovenski in italijanski policisti tudi minuli mesec skupno nadzirali obmejno območje.

Ljubljana. Pred dnevi sta se v Trstu srečali vodstvi mejnih policij obeh držav in se na podlagi dosedanja izkušnja z mešanimi patroljami dogovorili, da bodo še okrepili sodelovanje v boju proti nezakonitemu priseljevanju in tihotapcem ljudi, ki delujejo na tako imenovani balkanski poti, pojasnjujejo na generalni policijski upravi. Prisotnost policistov na terenu bodo še okrepili. Mešane patrolje bodo z delom nadaljevale tako na območju koprške kot novogoriške policijske uprave.

"Obe strani ocenjujeta, da gre za učinkovito obliko operativnega sodelovanja," je poudarila **Vesna Drole**, vodja sektorja za odnose z javnostmi na generalni policijski upravi. Z italijanske strani meje sicer prihajajo pomisleki o učinkovitosti mešanih patrolj. Na slovenski strani pa zdaj napovedujejo, da se bo število patrolj podvojilo. Na sestanku v Trstu so se dogovorili, da bo na obmejnem območju na terenu osem patrolj na teden (prej so bile štiri), ena bo na območju novogoriške policijske uprave, ostale na območju koprške. Predstavniki mejnih policij so se dogovorili še, da si bodo bolj sprotno izmenjevali informacije, kar bo prispevalo k fleksibilnemu načrtovanju mešanega patroljiranja na območjih, ker so nedovoljeni prehodi bolj pogosti.

Poskusno obdobje skupnega nadziranja meje so sicer na policiji ocenili kot uspešno že v začetku oktobra. V tem obdobju so na območju PU Koper zaradi nezakonitega prestopa zunanje meje obravnavali 1922 tujcev. Lani so jih v istem obdobju obravnavali 1785. Na območju PI Nova Gorica so v tem obdobju obravnavali 42 oseb, v enakem obdobju lani pa 33.

Vesna Drole je še pojasnila, da bodo mešane patrulje delovale izmenično na ozemljih obeh držav, tako kot doslej, in sicer na podlagi natančne analize poti, ki jih uporabljajo migranti. Ob tem bodo upoštevali obveščevalne informacije, ki si jih izmenjujejo policijske enote obeh držav. "Tako da bodo postale bolj učinkovito orodje za odvratanje od nezakonitega priseljevanja," je poudarila Droletova. Mešane patrulje bodo z delom nadaljevale v okviru sporazuma med italijansko in slovensko vlado o čezmejnem policijskem sodelovanju, podpisanem v letu 2007, je še dodala. Med julijem in septembrom so mešane patrulje sicer delovale na podlagi posebnega izvedbenega dogovora med obema policijama

Reporter, Ljubljana

- **Salvinijeva naslednica: V Italiji nimamo invazije migrantov. STA. Reporter, Ljubljana, 02. nov. 2019**

<https://reporter.si/clanek/svet/salvinijeva-naslednica-v-italiji-nimamo-invazije-migrantov-738967>

Nova italijanska notranja ministrica Luciana Lamorgese je zavrnila navedbe, da se Italija sooča z invazijo migrantov. Kot je pojasnila v pogovoru za včerajšnjo izdajo dnevnika La Repubblica, se število migrantov, ki prihajajo v Italijo, zmanjšuje - lani jih je po ministričinih besedah prišlo 22.000, letos doslej 9600, poročajo tuje tiskovne agencije.

Od septembra je sicer število prebežnikov, ki prihajajo na jug Italije, znova poraslo, a tega po navedbah ministrice ne gre pripisati nevladnim organizacijam, ki v Sredozemskem morju rešujejo migrante. "Leta 2018 je v Italijo z manjšimi plovili prispelo 6000 migrantov, letos 7500," je povedala Lamorgesejeva, ki je dodala, da je ta trend opazen od aprila.

V pogovoru je omenila tudi izid pogajanj z drugimi članicami EU o prerazporeditvi migrantov. Kot je povedala, sta Francija in Nemčija privolili, da bosta sprejeli 70 prebežnikov, ki jih je rešila ladja Ocean Viking.

Tehnokratka Lamorgesejeva je še zavrnila navedbe svojega predhodnika, vodje skrajno desne Lige Mattea Salvinija, da je Italija pripravljena odobriti vračanje migrantov iz Nemčije s čarterskimi letali. "Nič še ni odločeno," je poudarila. Dodala je, da je v skladu z dublinsko uredbo, po kateri je za obravnavo prošenj za azil odgovorna tista država EU, kjer begunci prvič stopijo na ozemlje unije, prejšnja vlada Lige in Gibanja pet zvezd sprejela 2331 zavrnenih prosilcev za azil. Letos je bilo po njenih besedah v skladu z dublinsko uredbo Italiji vrnjenih 1351 prosilcev za azil.

- **Macron ima raje migrante iz Gvineje ali Slonokoščene obale, kot "tajne mreže Bolgarov in Ukrajincev". STA. Reporter, Ljubljana, 03. nov. 2019**

<https://reporter.si/clanek/svet/macron-ima-raje-migrante-iz-gvineje-ali-slonokoscene-obale-kot-tajne-mreze-bolgarov-in-ukrajincev-739099>

Bolgarija je zaradi "žaljivih" izjav francoskega predsednika Emmanuela Macrona na račun bolgarskih delavcev v soboto napovedala, da bo Franciji poslala protestno noto ter na pogovore povabila francosko veleposlanico v Sofiji Florence Robine, poroča francoska tiskovna agencija AFP.

Macron je v pogovoru za petkovo izdajo francoske revije Valeurs actuel dejal, da se zavzema za migracije, ki bi temeljile na zakonitih delavskih kvotah, in dodal da ima raje migrante iz Gvineje ali Slonokoščene obale, ki delajo na zakonit način, kot "tajne mreže Bolgarov in Ukrajincev".

"Mislim, da je to, kar je povedal gospod Macron, žaljivo za bolgarsko skupnost v Franciji," je v soboto na bolgarski televiziji bTV izjavila bolgarska zunanja ministrica Ekaterina Zaharijeva.

Bolgarskega veleposlanika v Franciji je prosila, naj francoskemu ministrstvu za zunanje zadeve preda protestno noto, je potrdil njen svetovalec Ivan Dimov.

Bolgarski premier Bojko Borisov pa je v soboto sporočil, da ga je Macron že kontaktiral in "potrdil svojo podporo Bolgariji" ter mu zatrdil, da so bile njegove izjave napačno interpretirane, poroča AFP. Kot je Borisov zapisal na Facebooku, mu je Macron zagotovil, da nikoli ni kritiziral bolgarskih državljanov, delavcev ali institucij.

- **Edina logična pot me je vodila v Nemčijo. Intervju: Monika Kokalj Kočevar. Pogovarjal se je: Ivan Puc. Foto: Primož Lavre. Reporter, Ljubljana, 4.11.2019, št. 44, letnik 12, str. 44 – 49**

Dr. Monika Kokalj Kočevar, muzejska svetnica, Muzej novejšje zgodovine Slovenije

Dr. Monika Kokalj Kočevar je soavtorica razstave Po sili vojak II - Prisilno mobilizirani Gorenjci in Korošci v nemško vojsko 1943-1945; skupaj z dr. Jožetom Dežmanom, dr. Marjanom Linasijem in dr. Urošem Koširjem. Na ogled je v Gorenjskem muzeju (grad Khislstein) do konca februarja. Upa, da jim bo uspelo v bližnji prihodnosti skupaj s kolegi iz dežel, kjer je bila med drugo svetovno vojno tudi prisilna mobilizacija, pridobiti kakšen evropski projekt.

Avtorstvo razstave ste si razdelili. Pa vendar, čigava ideja je?

Pravzaprav kar skupna. Že ko smo zadnjih nekaj let raziskovali prisilno mobilizacijo v nemško vojsko, smo imeli v mislih tudi razstavo. Dobro se poznamo, leta 1990 me je kot pripravnico v Gorenjskem muzeju moj mentor Jože Dežman nekoliko vključil v zbiranje gradiva za pripravo prve razstave Po sili vojak v Kranju in Celju. Po letu 2005 sem bila spet bolj vpeta v raziskovanje te teme, ko sem o njej naredila dokumentarni film in jo vzela za doktorsko nalogo.

Ta razstava je logičen del našega sodelovanja. Pred dvema letoma sem manjšo razstavo - bolj panojsko pa tudi z nekaj predmeti - postavila v Muzeju novejšje zgodovine Slovenije. Bila je nekakšna napoved te večje in celovitejše predstavitve v Gorenjskem muzeju. Seveda si želim še nadaljevati raziskovanje te teme, vsaj kot del širše slovenske zgodbe. Upam pa, da pa nam bo uspelo v bližnji prihodnosti skupaj s kolegi iz dežel, kjer je bila med drugo svetovno vojno tudi prisilna mobilizacija, pridobiti kakšen evropski projekt.

Kaj o prisilni mobilizaciji vemo več in bolje kot pred tridesetimi leti?

O številu vpoklicanih smo takrat poznali le okvirne ocene, ki so se zelo razlikovale. Takrat so bile ocene, da naj bi bilo prisilno mobiliziranih do 90.000 Slovencev. Na posvetu o mobilizaciji Slovencev v nemško vojsko v Mariboru leta 1992 je bila postavljena teza o med 40.000 in 70.000 mobiliziranimi v nemško vojsko, nato smo za Gorenjsko govorili o 7000, za Štajersko okoli 28.000 in za Koroško o nekaj več kot 1000 vpoklicanih fantih. Kar precej zgodovinarjev se je ukvarjalo z enim od najhujših raznarodovalnih ukrepov, sama pa sem se lotila ugotavljanja natančnejšega števila vpoklicanih Gorenjcev. Pet let sem obiskovala berlinske arhive, predvsem arhiv Deutsche Dienststelle (WAST), to je službe za obveščanje sorodnikov pripadnikov Wehrmacht, ko so bili ranjeni ali so padli. Karkoli pomembnega se jim je primerilo, je bilo zapisano v kartotekah - več kot enajst milijonov jih je. Oprla sem se tudi na arhiv Združenja mobiliziranih Gorenjcev v redno nemško vojsko 1943-1945, maloštevilne ohranjene fonde v Arhivu Republike Slovenije in na drugo literaturo.

Domnevam, da ste morali v arhivu Deutsche Dienststelle v roke vzeti vsako kartoteko posebej.

Osnovni podatki so sicer v računalniku, vendar Gorenjcev ni mogoče kar tako najti. Iskati jih je treba po kraju rojstva, tako sem dobila vsa imena tistih, ki so bili denimo rojeni v Kranju in bili kakorkoli povezani z nemško vojsko in Deutsche Dienststelle. Šele tako sem lahko zaprosila za kartoteke, v katerih so tudi podatki, koga obvestiti v primeru poškodb in smrti. Zapisano je tudi, če in kako je bil ranjen, s katerim transportom in kam je bil odpeljan. V primeru smrti je pogosto zapisano, katere rane so bile smrtne in kje je pokopan. Za nas so to zelo pomembni podatki, da jih pridobiš, je potrebno precej potrpljenja in vztrajnosti.

Veliko ljudi se obrača na arhiv Deutsche Dienststelle. Kar precej mesecev traja, da ti pošljejo zaprosene podatke. Z letošnjim letom je arhiv prišel pod Bundesarchiv, morda bo zdaj naše delo olajšano. Ime in priimek sem lahko fotografirala z ekrana, vse drugo pa je bilo treba prepisati na roko; v sobo, kamor prinesejo gradivo, lahko prideš le s svinčnikom in papirjem. Zadovoljna sem, da mi je v nekaj letih le uspelo sestaviti osnovni seznam, ki ga lahko še dopolnjujemo, zanj bo seveda treba še veliko delati, nekatera imena so tudi podvojena.

Ste v arhivu Deutsche Dienststelle končali delo?

Ne, vseh kartotek mi še ni uspelo pogledati. Pregledala sem nekaj več kot 1500 krajev na Gorenjskem, vendar to še vedno niso vsi. Z Gorenjskega so vpoklicali tudi marsikoga, ki se je tjakaj

preselil, a ga nimam na seznamu, ker tu ni bil rojen. Na podlagi tega mi je v petih letih - pa seveda že prej s pregledom vsega dostopnega arhiva, ki ga ni veliko - uspelo pripraviti seznam več kot 11.000 mobiliziranih Gorenjcev. Zgodovinar Ivan Križnar, ki je najboljše poznal gorenjsko arhivsko gradivo, je zapisal, da je bilo prisilno mobiliziranih na Gorenjskem okoli 14.000. Ne bom rekla, da se temu približujemo, ampak njihovo število še kar narašča. Sama sem se osredotočila na Gorenjsko, dela si nisem upala zastaviti širše, ker bi ga ne mogla skleniti v primernem času. Na Koroškem mobilizacijo v nemško vojsko proučuje kolega dr. Marjan Linasi.

Prav tako po imenih?

Da, pripravlja seznam. Za Štajersko ugotavljanje poimenskega števila vpoklicanih ostaja še odprta naloga. Preučevanja so omejena na lokalna okolja, za zdaj pa ni nikogar, ki bi se lotil preučevanja prisilne mobilizacije na Štajerskem kot celote. V preteklosti je več tekstov sicer napisal kolega dr. Marjan Žnidarič.

Iz svojih zbirk ste za razstavo zbrali nosilne predmete, dokumente, fotografije. Težak izbor?

Veliko sem hodila po Gorenjskem, zbrala sem denimo več kot dva tisoč fotografij. Le del so originalne fotografije, drugo so reprodukcije. Povečini originalne fotografije skeniramo in izvornike vrnemo lastnikom. Za prvo že omenjeno zelo odmevno razstavo fotografij in predmetov skoraj ni bilo, težko je bilo pridobiti karkoli, ljudje so bili še zelo nezaupljivi. Potem pa se je hitro odprlo, skoraj pri vsakem nekdanjemu mobilizirancu oziroma pri njegovi družini sem našla vsaj nekaj, če ne drugega, so bila ohranjena njihova pisma. Nujen je bil skrben izbor, ki je najboljše ustrezal sklopu pripovedne oziroma zgodbe razstave. Predmeti za razstavo so povečini izposojeni od nekdanjih prisilnih mobilizirancev ali njihovih družin, del predmetov je iz zbirke predmetov prisilnih mobilizirancev v nemško vojsko, ki jo hrani naš muzej, nekaj je iz Gorenjskega muzeja. Del predmetov pa je prispeval tudi soavtor razstave dr. Uroš Košir, ki ima sam zelo bogato zbirko predmetov, povezanih s prisilno mobilizacijo.

• **Takšna bo Nemčija čez 20 let: vsak tretji prebivalec države bo migrantskega porekla. STA. Reporter, Ljubljana, 4. nov. 2019**

<https://reporter.si/clanek/svet/taksna-bo-nemcija-cez-20-let-vsak-tretji-prebivalec-drzave-bo-migrantskega-porekla-739389>

Čez dvajset let bo v Nemčiji več kot tretjina prebivalcev migrantskega porekla, je za časnik Welt ocenil vodja raziskovalnega oddelka za migracije v nemškem raziskovalnem inštitutu trga dela IAB. Že zdaj ima približno četrtnina prebivalcev migrantsko poreklo, država pa bo v prihodnje le še bolj raznolika, napoveduje Herbert Brücker.

"Trenutno ima približno četrtnina prebivalcev Nemčije migrantsko poreklo. Čez 20 let bo ta delež najmanj 35-odstoten, lahko celo več kot 40-odstoten," je dejal Brücker. Najbolj se bo ta trend odrazil v večjih mestih, kjer bo morda tudi do 70 odstotkov prebivalcev migrantskega porekla. "Kar zdaj opažamo v velikih mestih, bo postalo normalno za celotno državo," je menil nemški ekonomist.

Prepričan je, da bo to potrebno tudi za zagotavljanje stabilnosti gospodarstva. V IAB menijo, da bo Nemčija potrebovala okoli 400.000 priseljencev na leto do leta 2060, če se želi izogniti krčenju gospodarstva.

Vendar pa bo za državo največji izziv predvsem v privabljanju visoko kvalificiranih priseljencev. In ker se bazen delavcev iz južno- in vzhodnoevropskih držav počasi prazni, se bo morala Nemčija odpreti tudi za priseljence iz drugih držav, je še menil Brücker.

Pri tem je kot pozitiven primer navedel Portugalsko. Ta država je privabila več deset tisoč predvsem pomožnih delavcev iz Indije, Nepala in Bangladeša, ki lahko upajo tudi na portugalski, s tem pa evropski potni list. Brücker je menil, da to ne bi smelo pomeniti večjega problema za ostalo Evropo. "Vidim predvsem priložnosti," je za časnik Welt še dejal nemški strokovnjak za migracije.

- Čehi se pripravljajo na nov migrantski val. STA. Reporter, Ljubljana, 04. nov. 2019

<https://reporter.si/clanek/svet/cehi-se-pripravljajo-na-nov-migrantski-val-739325>

Češka je na meji s Slovaško izvedla vajo za primer ponovne uvedbe mejnega nadzora, s čimer se pripravljajo na morebiten nov migracijski val, je danes povedal češki notranji minister Jan Hamaček. Suverena država mora biti v stanju, da varuje svoje meje, je povedal minister po poročanju nemške tiskovne agencije dpa. Približno 49 kilometrov meje s Slovaško je poskusno nadzorovalo skoraj 300 policistov, carinikov in gasilcev. Policisti so simulirali nezakoniti prehod meje in postavili začasni registracijski center za begunce in migrante.

Do leta 1993 sta sicer ti dve državi sestavljali eno državo Češkoslovaško, tako da med njima ni bilo meje. Od leta 2007 pa sta obe del schengenskega območja, tako da na meji ni rednega nadzora. Begunski val leta 2015 Češke skorajda ni prizadel. Lani sta prošnje za mednarodno zaščito na Češkem vložila 1702 človeka. V tem obdobju so češke oblasti odobrile 47 prošenj za azil.

- Francija zastruje migracijsko politiko. STA. Reporter, Ljubljana, 07. nov. 2019

<https://reporter.si/clanek/svet/francija-zastruje-migracijsko-politiko-739828>

Francija zastruje svoj ton glede priseljevanja. "Nazaj si želimo pridobiti nadzor nad našo migracijsko politiko," je včeraj dejal francoski premier Eduoard Philippe. Francija se bo v prihodnje borila proti zlorabi pravice do azila ter za uravnoteženje pravic in dolžnosti, poroča nemška tiskovna agencija dpa.

Po zasedanju ministrskega odbora za migracijsko politiko je premier poudaril, da se mora Francija boriti tudi proti nezakonitemu priseljevanju.

Med drugim nameravajo okrniti zdravstveno zavarovanje za priseljence brez dokumentov. Begunsko divje taborišče na severovzhodu Pariza, v katerem živi do 3000 migrantov v zelo slabih pogojih, pa nameravajo izprazniti do konca leta. Že v torek je ministrica za delo Muriel Penicaud napovedala kvote za kvalificirano delovno silo iz tujine.

V prihodnje bodo hitreje izvajali deportacije, še vedno pa bodo sprejemali migrante, če ti izpolnjujejo pogoje, je poudaril Philippe.

V okviru ukrepov bo Francija okrepila razvojno pomoč za številne države. Kot je pojasnil premier, mora država pomagati pri premagovanju neenakosti v blagostanju po celem svetu.

Namerava pa francoska vlada do leta 2027 v državo privabiti pol milijona tujih študentov, da bi tako okrepila svoj mednarodni ugled.

Francija je trenutno peta država v svetu po sprejemu tujih študentov, a ji grozi upad. Predvsem Kitajska je okrepila strategijo za privabljanje študentov. V Franciji je trenutno 325.000 tujih študentov.

Periodične publikacije - kazala

- Canadian Journal of Political Science/Revue canadienne de science politique

Volume 52 - Issue 3 - September 2019

<https://www.cambridge.org/core/journals/canadian-journal-of-political-science-revue-canadienne-de-science-politique/issue/BAB0529811844FC17EFC8958A50239C3>

- Nationalities Papers, Volume 47 - Issue 4 - 2019

<https://nationalities.org/nationalities-papers>

<https://www.cambridge.org/core/journals/nationalities-papers/all-issues>

<https://www.cambridge.org/core/journals/nationalities-papers/issue/C091925A18998F9476624E64239BD24B>

- Studies in Ethnicity and Nationalism, Volume 19, Issue 2, October 2019

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/sena.2015.15.issue-1/issuetoc>

<https://onlinelibrary.wiley.com/toc/17549469/2019/19/2>

- Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino, Zveza zgodovinskih društev Slovenije, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, Letn. 67 Št. 3 (2019): Iz zgodovine Trsta, <http://kronika.zzds.si/>